

TV Studio Thys Vermeulen

Studio Roma

i.s.m.

Sven Sterken KU Leuven

Util Strukturstudies

Henk Pijpaert Engineering

Haalbaarheidsonderzoek herbestemming
Parochiekerk Jan Ruusbroec en Onze-Lieve-Vrouw, Ruisbroek

Deel 1
Voorstel 4 scenario's

Deel 2
Concluderend model

Deel 3
Raming

TV Studio Thys Vermeulen

Studio Roma

i.s.m.

Sven Sterken KU Leuven

Util Strukturstudies

Henk Pijpaert Engineering

Haalbaarheidsonderzoek herbestemming
Parochiekerk Jan Ruusbroec en Onze-Lieve-Vrouw, Ruisbroek

Deel 1
Voorstel 4 scenario's
04.05.2018

Inleiding

Kerkgebouwen bekleden een bijzondere plaats in de samenleving. Mensen delen er hun religieuze overtuiging, vieren er fundamentele levensmomenten of nemen er afscheid van dierbaren. Kerken hebben ook de groei van onze dorpen en steden gestructureerd, en symboliseren waarden en normen die de culturele identiteit van Europa vorm gaven. Het verdwijnen van deze evidenties betekent een grote uitdaging voor de Kerk, beleidsmakers en ontwerpers.

Deze bundel schetst een aantal opties omtrent een mogelijke, nieuwe toekomst voor de Parochiekerk Jan Ruusbroec en Onze-Lieve-Vrouw in Ruisbroek. De geschetste opties zijn (nog) geen ontwerpen maar scenario's die een gesprek tussen bouwheer, architect en zoveel mogelijk andere betrokkenen tot stand kan brengen. Dat is een noodzakelijke eerste stap in elk ontwerpproces. Elk scenario kan verder evolueren of veranderen; het is net de combinatie van groeiend inzicht, feedback en programmatorische overwegingen die een project letterlijk en figuurlijk vorm geven. Wij bieden als ontwerpers in dit stadium dan ook geen pasklare oplossingen maar willen eerder een aanzet geven om de vraag aan het gebouw scherp te stellen. Deze bundel heeft daarom tot doel alle betrokkenen te helpen met een klare blik naar de Parochiekerk Jan Ruusbroec en Onze-Lieve-Vrouw in Ruisbroek te kijken en er zo de (onvermoede) mogelijkheden van te ontdekken en te benoemen.

TV Studio Thys Vermeulen - Studio Roma
Contactpersoon: Tom Thys

Leopold II laan 53
1080 Brussel
België

T +32 (0)219 07 63
E kerken@studiothysvermeulen.be
BTW BE 0871 029 415

Tom Thys

Sofie Beyen

Sven Sterken

Inhoud

Inleiding	
1. Opgave, Ambitie en Methodiek	
1.1 Opgave	8
1.2 Ambitie	10
1.3 Methodiek	12
2. Analyse van de bestaande kerk	
2.1 Beschrijving kerk	16
2.2 Bouwgeschiedenis	24
2.3 Interieur	28
2.4 Achtergrondinformatie architect	34
2.5 Waardestelling	36
2.6 Erfgoed in de omgeving: het kerkplein	38
2.7 Erfgoed in de ruimere omgeving	40
3. Analyse van de omgeving	
3.1 Ruisbroek aan het kanaal Boom - Charleroi	44
3.2 Historische evolutie van de dorpskern	46
3.3 Betekenisvolle buitenruimtes in de dorpskern	50
3.4 Publieke functies in de dorpskern	52
4. Scheppen van een nieuw kader	
4.1 Kerkplein	56
4.2 Gebruiken	60
4.3 Openen Kerk	64
4.4 Indelen Kerk	68
4.5 Decorum	72
5. Voorstel vier scenario's	
5.1 Scenario 1: Open ruimte	80
5.2 Scenario 2: Zijbeuk aan plein	94
5.3 Scenario 3: Galerij	104
5.4 Scenario 4: Nieuwe structuur in hoofdbeuk	116
5.5 Samenvatting	128
Colofon	

1. Opgave, Ambitie en Methodiek

1.1 Opgave

Het debat over de parochiekerken ontstaat vaak pas in een context van urgentie: de kosten voor onderhoud en instandhouding worden te hoog; de pastorale rol is uitgespeeld; de parochiewerking dooft uit, etc. Dit bevestigt de idee van het kerkgebouw als een sacraal object dat enkel een rol speelt omwille van zijn 'buitenwereldse' karakter. Wij zien het als doel van deze studie om net dat vooroordeel onderuit te halen; door het kerkgebouw uit de louter religieuze sfeer te halen willen we het (terug) een grotere maatschappelijke betekenis geven. Dit onderzoek vertrekt daarom van de vraag hoe we vandaag een gegeven kerkgebouw, met al zijn architecturale kwaliteiten en gebreken, kunnen herontdekken als een ruimtelijk baken, een sociaal knooppunt of een economische troef.

Wij denken dat drie pijlers fundamenteel zijn voor het slagen van een dergelijk opzet: een verlichte opdrachtgever, een weloverwogen ruimtelijke ingreep en een sterk draagvlak. Hier is dat laatste misschien wel het belangrijkste: zonder breed en lokaal verankerd draagvlak hebben parochiekerken geen toekomst. De transformatie van een parochiekerk is voor ons daarom steeds een project 'op maat'; in deze context is geen plaats voor generieke concepten. Onze rol als ontwerper zien we als een klankbord dat de vraag van de opdrachtgever kritisch tegen het licht houdt, polijst of tegenspreekt, als een bemiddelaar bij het smeden van coalities en allianties.

Rechts:
Beeld van de voorzijde van de kerk
vanaf de Stationsstraat

1.2 Ambitie

In de Westerse wereld staan de traditionele religies – met het Katholicisme op kop – steeds meer onder druk: doordat de zondagspraktijk erodeert en er onvoldoende bedienaars zijn, worden steeds meer kerken gesloten. Wij willen dit fenomeen als een kans aangrijpen om kerkgebouwen – al dan niet met behoud van hun religieuze functie – opnieuw een rol te laten spelen in de maatschappelijke en culturele uitdagingen van vandaag. Daarnaast is de toekomst van de kerkgebouwen ook een ruimtelijk probleem; schaarste aan middelen en grond dwingen tot verdichting en recycleren van het bestaande. Dat vraagt strategieën waarbij gebouwen – en parochiekerken in het bijzonder – als een vliegwiel dienen om culturele, ruimtelijke of sociale dynamieken plaats en vorm te geven. Architectuur is hier echter niet louter een middel; wij willen deze oefening koppelen aan een reflectie in de diepte over ontwerpen, typologie, expressie en symboliek. Zo willen we een architectonische taal ontwikkelen die niet alleen uitdrukking kan geven aan, maar ook kan bijdragen aan een vernieuwde en zin-volle culturele en collectieve identiteit. Voor ons als ontwerpteam zien we hierbij drie rollen weggelegd: een mediator die de belanghebbenden samenbrengt en op elkaar afstemt; een ontwerpend onderzoeker die onvermoede potenties van een gebouw of plek zoekt en benoemt; en een auteur die een wervend verhaal kan brengen voor een zo breed mogelijke doelgroep.

Rechts:
Beeld van de achterzijde van de
kerk vanaf de Stationsstraat

1.3 Methodiek

In onze benadering van de kerksite en –gebouw hanteren wij een vaste methodiek in verschillende stappen:

1. Dit hoofdstuk kadert de aard van de opdracht en verduidelijkt onze werkwijze.

2+3. In eerste instantie gaan we over tot een **uitgebreide analyse** van het bestaande. We beginnen daarbij met het kerkgebouw en tasten geduldig de relatie ervan af met de omgeving, de buurt, het omliggende dorp of de stad. Onze aandacht gaat daarbij vooral naar historische, ruimtelijke, vormelijke en kunsthistorische aspecten. Zo stellen we een overzicht met kwaliteiten, kansen, verbindingen en uitdagingen voor die de bouwstenen voor de volgende stap vormen.

4. Tijdens het ontwerpend onderzoek proberen wij een **nieuw kader te scheppen** voor de toekomst. We hanteren daarbij meerdere invalshoeken: sommige zijn vast ('openen', 'indelen', 'decorum'); de andere bepalen we in functie van de concrete context. In het geval van de Parochiekerk Jan Ruusbroec en Onze-Lieve-Vrouw Ruisbroek gaat het om de aanleg van een nieuw plein, het openen van de gevel naar dit plein en mogelijke nieuwe gebruiken. Dat geeft aanleiding tot concrete architecturale ideeën maar net zo goed tot ambities op stedenbouwkundige schaal of van meer conceptuele aard. Zo ontstaan concrete opties voor een verdere toekomst.

5. Uit deze opties ontstaan **vier ontwerpscenario's** die met elkaar in relatie staan; dat kunnen gradaties zijn van eenzelfde basisidee (van elementair tot maximaal) maar net zo goed vier verschillende opties met eenzelfde doel (bv. het activeren van de kern of het maximaliseren van het beschikbare potentieel). Het vierde scenario is het meest verregaande scenario en wil de verbeelding tot het uiterste rekken. Zoals bepaald in de samenwerkingsovereenkomst worden deze scenario's voorgelegd aan de opdrachtgever met de vraag om op elk ervan feedback te geven.

In een volgende fase werken wij het **concluderend model** verder uit. Dit mondt uit in een programmadefinitie, schetsontwerp en raming, waarin de vragen, ambities en mogelijkheden van het gebouw, de opdrachtgever en de ruimere context duidelijk zijn aangegeven. Dit laat de opdrachtgever toe om een geïnformeerde keuze te maken en een ontwerper aan te stellen. Wij presenteren dit werk in een derde vergadering.

1. Opgave, Ambitie en Methodiek

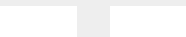
2. Analyse van de bestaande kerk

3. Analyse van de omgeving

4. *Scheppen van een nieuw kader*

	Optie 1	Optie 2	Optie 3	Optie 4
4.1 Kerkplein				
4.2 Gebruiken				
4.3 Openen kerk				
4.4 Indelen kerk				
4.5 Decorum				

5. Voorstel vier scenario's

Scenario 1 <i>Open ruimte</i>	Scenario 2 <i>Zijbeuk aan plein</i>	Scenario 3 <i>Galerij</i>	Scenario 4 <i>Nieuwe structuur in hoofdbeuk</i>

Concluderend model

Analyse van het bestaande

2.1 Beschrijving kerk

De Jan Ruusbroec en Onze-Lieve-Vrouwerk is een laat 19de-eeuws gebouw in neo-romaanse stijl, ontworpen door architecten Henri Jacobs en A. Van den Eynde. De kerk heeft een driebeukig schip van vijf traveeën dat uitloopt in een lager koor van twee traveeën. Het korte en lagere transept heeft slechts één travee. Tegen het koor staan er nog twee zijkoren, een sacristie (zuiden) en een bergruimte (noorden).

De kerk werd opgetrokken in baksteen met verwerking van witte Savonnière en blauwe hardsteen voor de onderbouw. De zadel- en lessenaarsdaken werden met leien bekleed en hebben verspreide dakkapellen voor het schip en de kerkstoren.

De vierkante westtoren en het toegangsportaal trekken in het bijzonder de aandacht. Hier komt de neo-romaanse bouwstijl tot uiting. Op de bovenste geleding van de kerkstoren vallen de per vier gekoppelde rondbogige galmgaten met neo-romaanse tussenzuiltjes op. De westgevel bevat nog een stenen wijzerplaat. Er is echter geen uurwerk, en volgens bronnen zou dit er ook nooit geweest zijn.¹ Hieronder vinden we gekoppelde rondboogvensters met flankerende neoromaanse zuiltjes. Deze rondboogvensters komen ook terug in het schip, de zijbeuken en het transept, en zorgen zo voor een homogeen uitzicht van het gebouw.

Het sterk uitgewerkte westportaal ligt dieper in een tuitgevel en bestaat uit een sterk geprofileerde rondboogomlijsting met neo-romaanse zuiltjes. Het rondboogveld boven de toegangsdeur bevat een beeldhouwde afbeelding van “Onze-Lieve-Vrouw met kind op schoot, omringd door engeltjes” van de hand van J. Laumans uit 1989. Aan de zuidzijde van de westtoren is er een driekwartronde traptoren. Nog aan de zuidgevel werd er in 1981, ter gelegenheid van het Ruusbroecjaar, op de steunbeer links van de deur een gedenksteen in witte steen aangebracht. De lagere transeptarmen van de kerk werden uitgewerkt met een klimmend rondboogfries en de aansluitende zijkoren bevatten een grote oculus. Om vandalisme te voorkomen, werden voorzetramen voorzien. Dit gebeurde nog voor 1997.²

Het gebouw is niet beschermd als monument maar is ‘vastgesteld als bouwkundig erfgoed’, en ‘opgenomen in de Inventaris van het Bouwkundig Erfgoed’.³

- Rechts:
- 1. De noordgevel met toren.
  - 2. De parochiekerk vanuit het zuidoosten.
  - 3. De parochiekerk vanuit het noordwesten.
  - 4. De noordgevel met transept en koor.
  - 5. Zicht op het toegangsportaal.

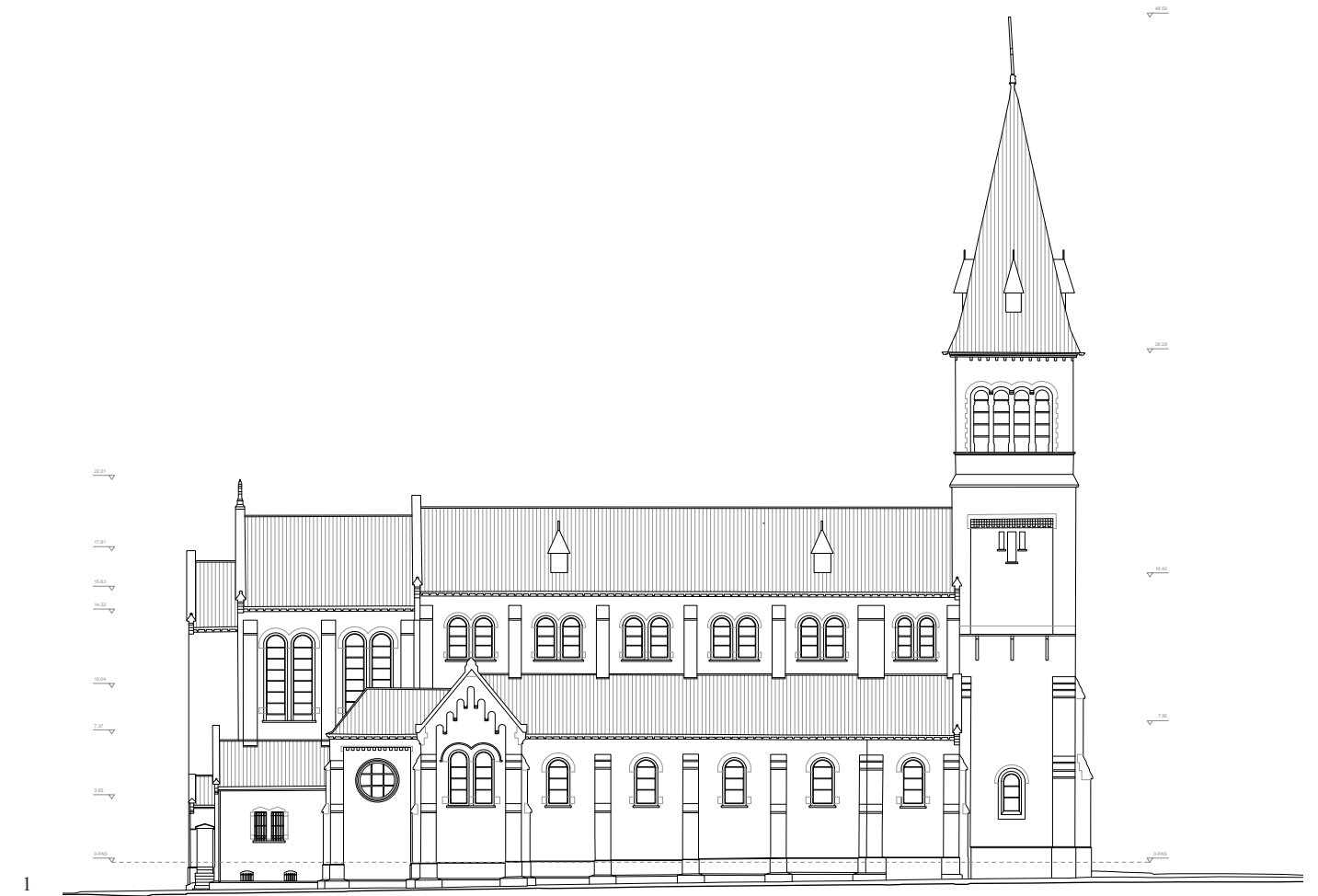
1 Lucien Bertrand, Enkele gegevens, anekdotes en feiten over de vroegere en huidige kerk van Ruisbroek in LEWE, 16 (1997), p. 21 en volgende

2 Lucien Bertrand, Enkele gegevens, anekdotes en feiten over de vroegere en huidige kerk van Ruisbroek in LEWE, 16 (1997), p. 21 en volgende

3 Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Parochiekerk Jan Ruusbroec en Onze-Lieve-Vrouw, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/90851> (geraadpleegd op 31 maart 2017).

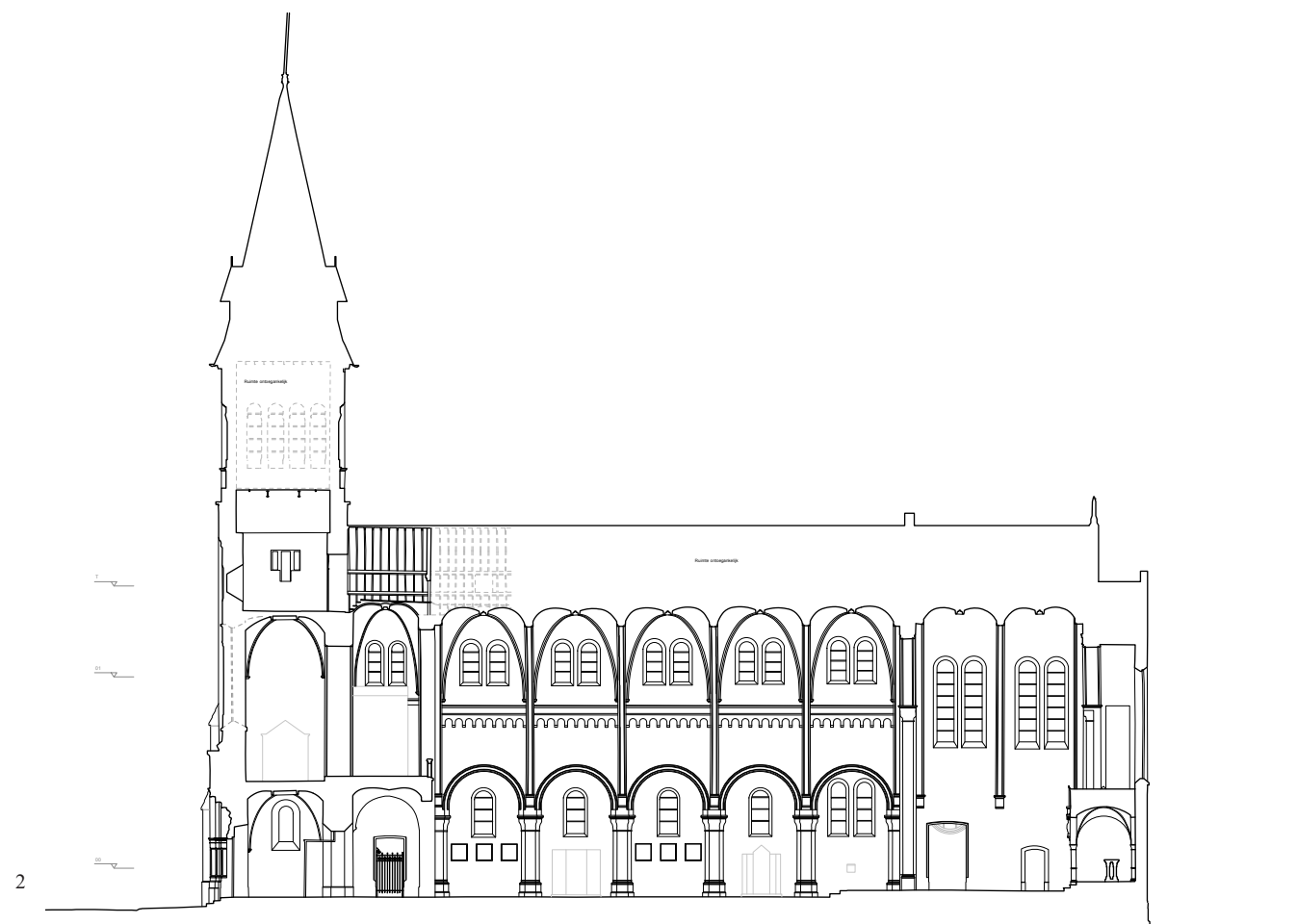
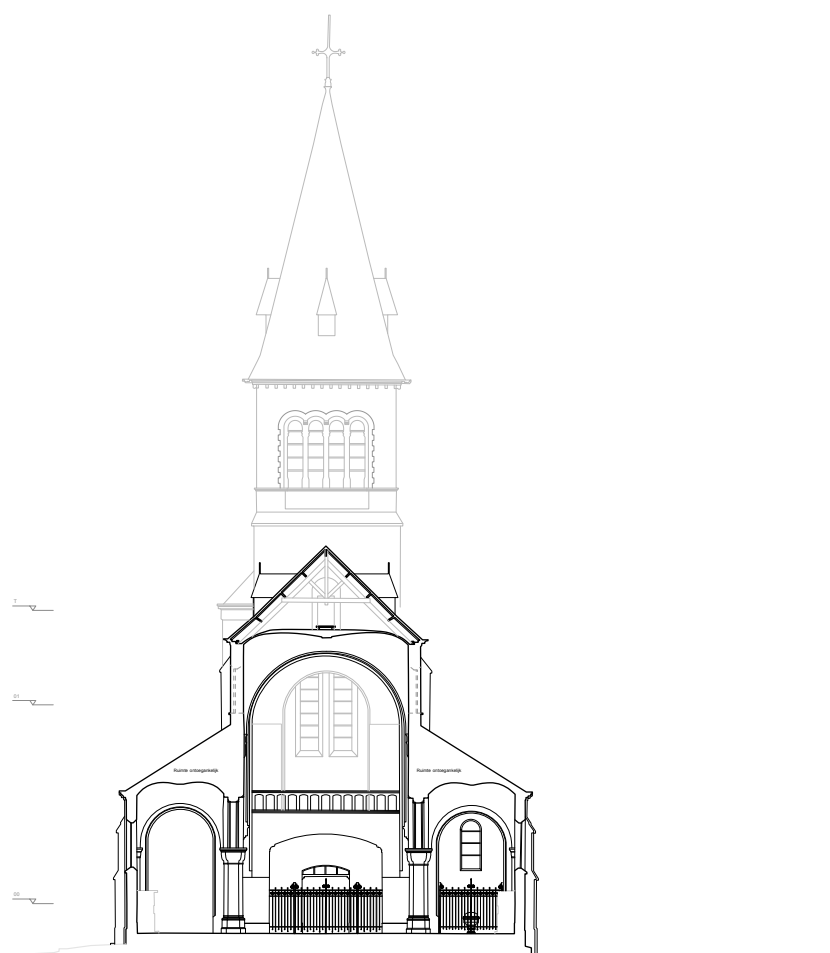
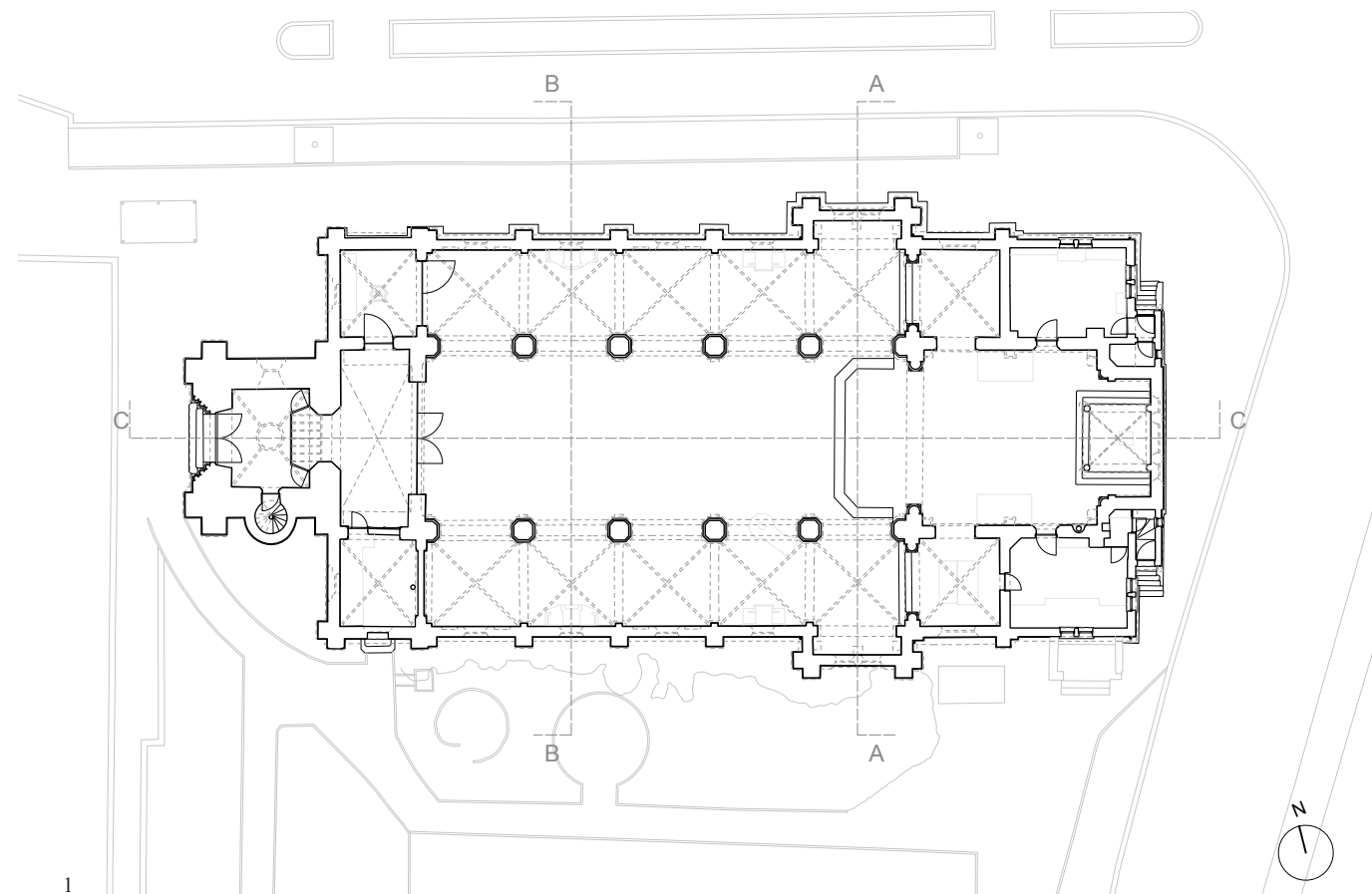
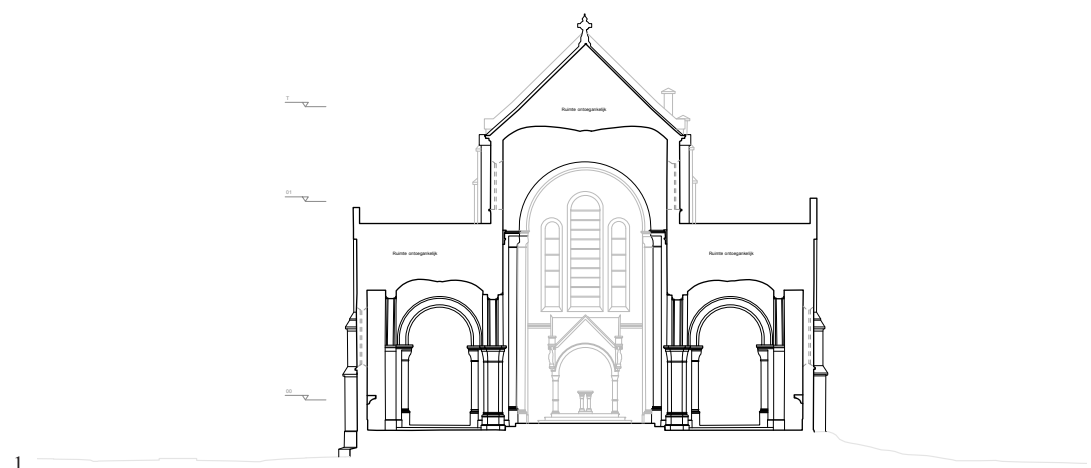

Links:
1. Westgevel
2. Oostgevel

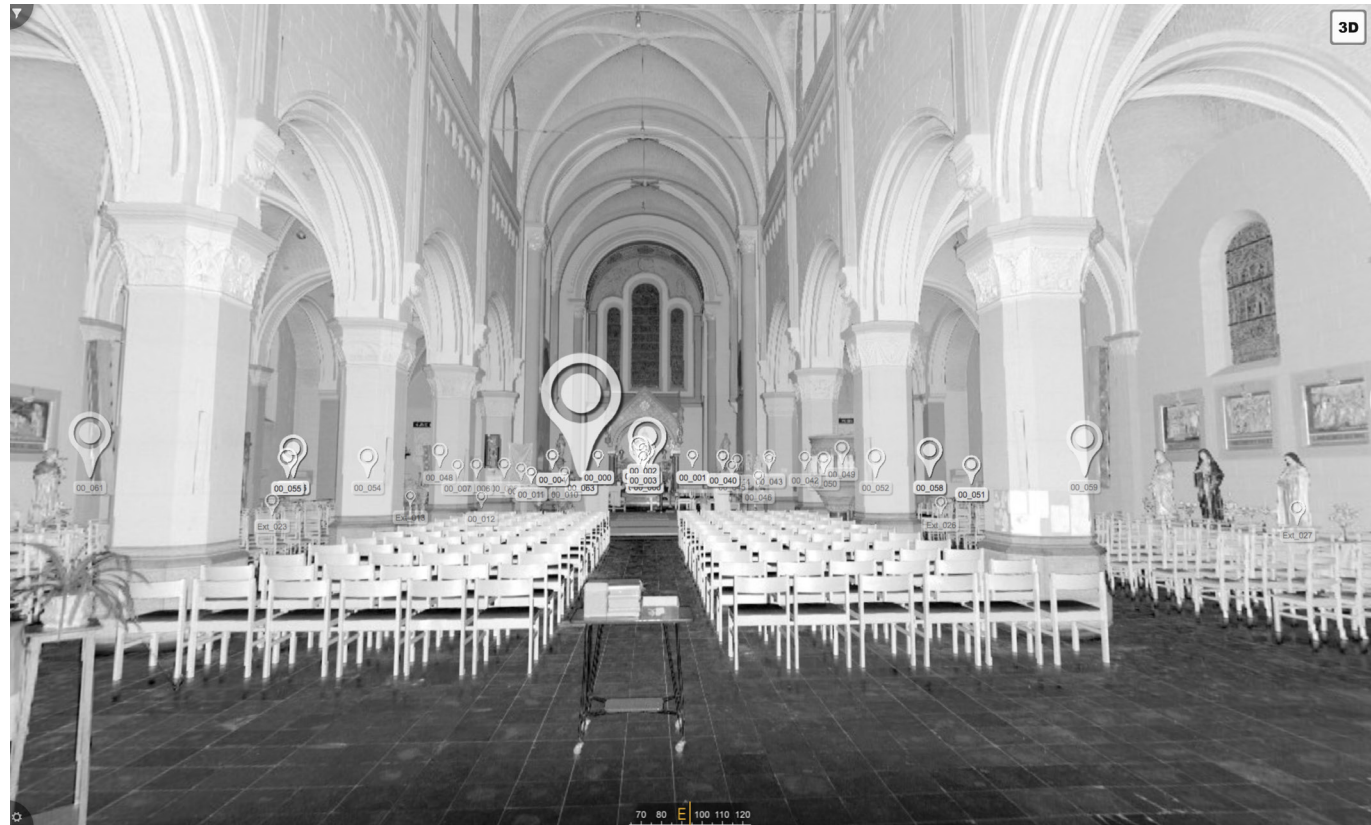
Rechts:
1. Noordgevel
2. Zuidgevel
(Plannen, snedes en gevels opgemaakt
door RealVisuals)

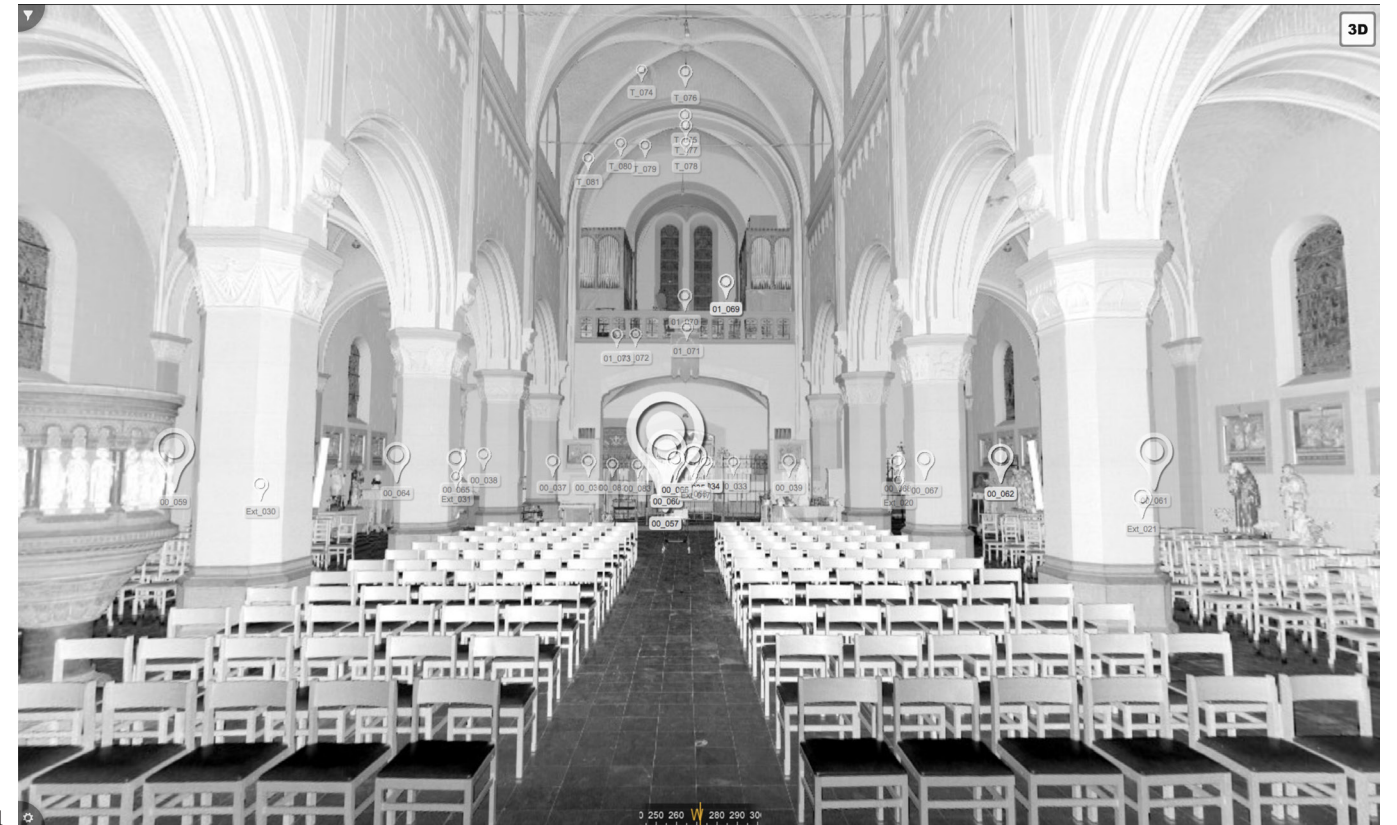
Links:
1. Snede AA doorheen transept
2. Snede BB doorheen schip met zijbeuken

Rechts:
1. Grondplan
2. Snede CC, langsdoorsnede
(Plannen, snedes en gevels opgemaakt door RealVisuals)

1

1

2

2

Links:

1. Zicht in middenbeuk naar koor
2. Zicht in zijbeuk naar westen (doopkapel)

Rechts:

1. Zicht in middenbeuk naar doksaal
  2. Zicht in middenbeuk naar zijbeuk
- (Views van scan opgemaakt door RealVisuals)

2.2 Bouwgeschiedenis

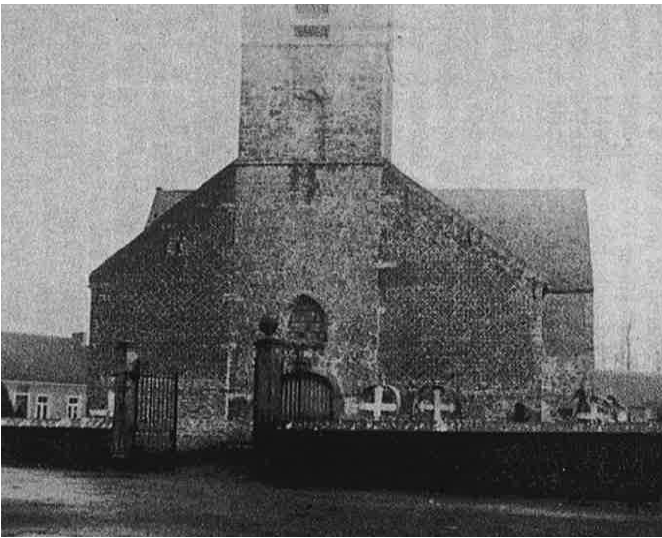
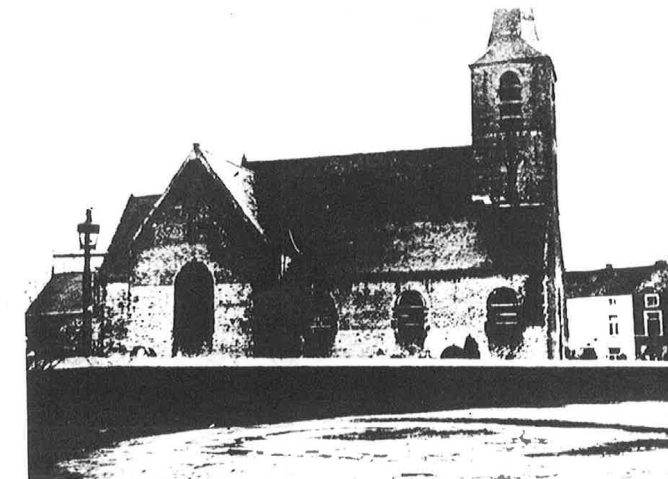
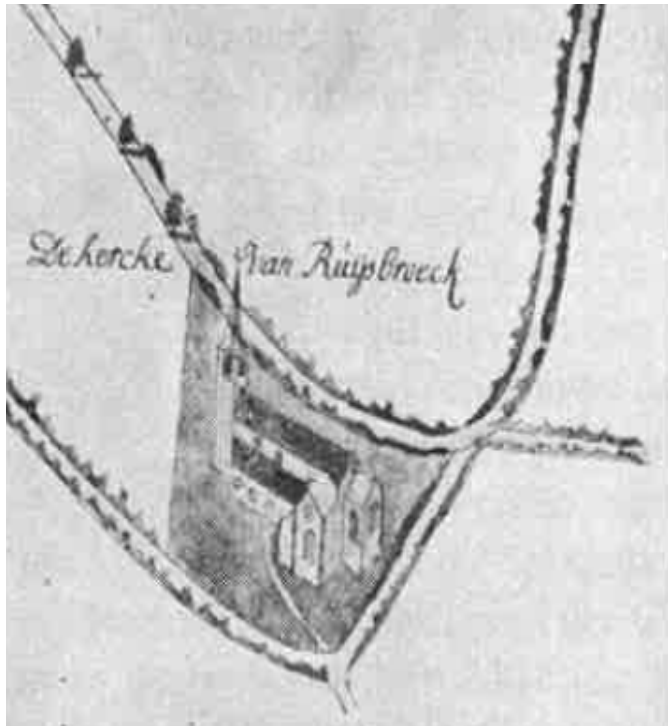

Eerste kerk
De oudste geschiedenis van de kerk is onzeker maar gaat terug tot de 12de eeuw. Vanaf het jaar 1100 was er in akten van het Bisdom Kamerrijk reeds sprake van een “capelle”.¹ In de loop van de 13de eeuw transformeerde deze kapel tot kerk. Uit kerkrekeningen en verschil in bouwmaterialen blijkt dat de kerk meermaals hersteld en verbouwd werd.² Het gebouw, met kruisvormig grondplan, was toegewijd aan de H. Drievuldigheid en zou 15 meter lang en 13 meter breed geweest zijn. Het gewelf van het koor was lager dan de middenbeuk, met achter het koor nog een bijgebouw of de kapel van Onze-Lieve-Vrouw. De kerk zou een spitse toren met aan elke zijde één galmgat gehad hebben. Volgens Lucien Bertrand bestond de oude kerk uit een schip met logge ronde pijlers en kapitelen met druivenblad uit de 13e eeuw.³ Het kerkhof omsloot het kerkgebouw volledig en bestond, volgens de overlevering ook uit (fruit)bomen. Het moet dus tamelijk groot geweest moet zijn. De oriëntatie is te traceren op de Ferraris-kaart (1771) en de kaart Buurtspoorwegen (1842).⁴

1 Jan Ruusbroec en Onze-Lieve-Vrouwkerk, in LEWE, 25 (2006), p. 31-32.
2 Jan Ruusbroec en Onze-Lieve-Vrouwkerk, in LEWE, 25 (2006), p. 30-32.
3 Lucien Bertrand, Enkele gegevens, anekdotes en feiten over de vroegere en huidige kerk van Ruisbroek in LEWE, 16 (1997), p. 24
4 geopunt.be

Links:
De oude kerk van Ruisbroek volgens Mod. De Bic. (LEWE, 19 (2000, p. 84)).

Rechts:
1. De oude kerk van Ruisbroek in 1707 volgens Josse De Deken (LEWE, 19 (2000, p. 83)).
2. De oude kerk van Ruisbroek in 1707 volgens Josse De Deken (LEWE, 19 (2000, p. 83)).
3. Foto van de oude kerk van Ruisbroek. (LEWE, 16 (1997), p. 26).
4. Foto van de oude kerk van Ruisbroek. (LEWE, 16 (1997), p. 23).

De bouw van de huidige kerk

In de loop van de 19de eeuw werd de bestaande Romaanse kerk te klein bevonden. In 1844 werd er daarom een ontwerp tot vergroting van de kerk door bouwmeester Dumont voorgesteld. Dit werd goedgekeurd door de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen (KCML), maar nooit uitgevoerd. Het duurde uiteindelijk tot 1893 vooraleer men tot actie overging. Ruisbroek was intussen tot een moderne gemeente uitgegroeid met zeer veel inwoners. Daarop werd er besloten om de oude kerk af te breken en een ontwerp te laten opmaken voor een nieuwe kerk. Het voorafgaande ontwerptraject werd binnen de KCML in 1893 hevig bediscussieerd. Uiteindelijk bleven er twee voorstellen over waartussen gekozen moest worden. Het eerste voorzag een nieuwe kerk diagonaal op het kerkhof, met een hoofdingang aan de steenweg. In het tweede voorstel werd de nieuwe kerk oost-west georiënteerd, parallel aan de steenweg, waardoor het een deel van het kerkhof innam. Het eerste ontwerp genoot volgens de Commissie in termen van perspectief en architectuur de voorkeur, maar ‘omwille van hygiënische redenen’ en om het kerkgebouw te kunnen oriënteren volgens de voorschriften van de liturgie, werd er uiteindelijk toch voor het andere project gekozen. Dit project liet bovendien toe om een meer dan dubbele capaciteit van ongeveer 1200 personen te voorzien.¹ In 1893 werd er een nieuw kerkhof in gebruik genomen aan de Groot-Bijgaardenstraat. In 1896 werd het oorspronkelijke omringende kerkhof definitief opgeheven. Niet alle graven zouden overgebracht zijn naar het nieuwe kerkhof, waardoor er zich nu nog graven zouden bevinden onder het huidige kerkplein en de parking.² In 1895 werd de oude kerk afgebroken en in 1896 startten bouwmeesters H. Jacobs en A. Van den Eynde met de bouw van een ruime neo-romaanse kerk in roodbruine baksteen. Omwille van financiële overwegingen moest het oorspronkelijke bouwproject ingebonden worden. Zo werd de bouw van een triforium gecomprimeerd, om meer ‘ruimte’ te behouden in het interieur. De gewelven in het aanvankelijke ontwerp bleken bovendien ook ‘un peut trop haut’.

1 LEUVEN, Archief Onroerend Erfgoed, Ruisbroek: dossier KCML.
2 Lucien Bertrand, Enkele gegevens, anekdotes en feiten over de vroegere en huidige kerk van Ruisbroek in LEWE, 16 (1997), p. 35

De penibele financiën resulteerden tenslotte in het gedeeltelijk uitstellen van de bouw van de kerktoren. Als compromis werd er geopperd om hem slechts tot op zekere hoogte te construeren. Het gekke zicht van het pompeuze kerkgebouw met afgestompte kerktoren wekte in de naburige dorpen nogal wat spotlust op: “Ruisbroek vol van glore met een kerk maar zonder toren”. De kerk werd ingezegend op 23 december 1896 en 1 oktober 1901 werd ze door de aartsbisschop van Mechelen gewijd tot de patroonheilige van Onze-Lieve-Vrouw. Omstreeks 1900 werd rondom de kerk een traliehek met plantsoen aangebracht naar ontwerp van bouwmeester Jacobs, dat in 1930 opnieuw verdween. In 1906 werd er een pastorie opgetrokken. Het ontwerp voor de kerktoren, wederom van architect Jacobs, werd in 1909 goedgekeurd. De aanvang van de werken moest in 1914 door de oorlogsomstandigheden tijdelijk uitgesteld worden tot 1915. De KCML adviseerde bovendien een bijzondere zorg voor de funderingen van de kerktoren, wegens de moerassige ondergrond van de regio.³ In latere periodes werden verschillende herstellingswerken aan het kerkgebouw uitgevoerd. Volgens een rapport van de KCML gebeurde dit steeds ‘volgens de regels van de kunst’.⁴ Omwille van de moerassige ondergrond werden er al vroeg barsten in de gewelven van de kerk opgemerkt. Tussen 1957 en 1977 werd de schade aan gewelven hersteld en de gewelven werden verstevigd. Er werden ook trekkers in de middenbeuk aangebracht.

Naamgeving

Jan van Ruusbroec was een groot mysticus en letterkundige, geboren te Ruisbroek in 1293, die niet in het Latijn, maar in de volkstaal, het Diets, schreef. De huidige kerk van Ruisbroek verkreeg zijn naam “parochiekerk Jan Ruusbroec en Onze-Lieve-Vrouw” in 1981 om na de fusie verwarring met de Onze-Lieve-Vrouwkerk te Vlezenbeek te voorkomen.

3 Lucien Bertrand, Enkele gegevens, anekdotes en feiten over de vroegere en huidige kerk van Ruisbroek in LEWE, 16 (1997), p. 59.
4 LEUVEN, Archief Onroerend Erfgoed, Ruisbroek: dossier KCML.

Rechts:
1. Prentkaart van de kerk van Ruisbroek, Edit J. Van Haeren (*Delcampe.be*)
2. Prentkaart van de kerk van Ruisbroek. (*Delcampe.be*).
3. Prentkaart van de kerk van Ruisbroek (*Delcampe.be*).
4. Prentkaart van de kerk van Ruisbroek, 1950 (*Delcampe.be*).
5. Prentkaart van de kerk van Ruisbroek (*Delcampe.be*).
6. Prentkaart van de kerk van Ruisbroek (*Delcampe.be*).
7. Kerk met plantsoen en ijzeren hek (*Delcampe.be*)

1

2

3

4

5

6

7

2.3 Interieur

Interieur

Via het inkomportaal in de westgevel van de toren komt men in de inkomruimte van de kerk. Van hieruit is er toegang tot de draaitrap die naar het oksaal en de zolder leidt. In deze ruimte zijn er twee gedenksteden aanwezig: één voor de gesneuvelde soldaten uit WOI en één ter nagedachtenis van de 15 slachtoffers uit Ruisbroek bij de zware treinramp in Vorst op 18 februari 1899. Als men verder naar binnen gaat, komt men in een tweede soort inkomruimte, onder het oksaal. Deze ruimte is afgesloten van het schip door middel van een ijzeren hek. Van hieruit is er toegang tot de stookruimte (ten zuiden) en de doopkapel (ten noorden).

Het interieur van de kerkruimte is beschilderd en bepleisterd met schijnvoegen. Opvallend is de lichtroze kleur van de kolommen, pilasters en andere details. Het interieur werd in 1937-38 een eerste keer en in 1984 een tweede keer herschilderd. Vermoedelijk werden de kleuren toen gewijzigd. De bakstenen kruisribgewelven hebben bepleisterde ribben. De lichtroze gordelbogen komen neer op consoles in de hoofdbeuk en op pilasters in de zijbeuken. Op deze gordelbogen zijn er op verscheidene plaatsen tekst aangebracht. Hoofd- en zijbeuken zijn van elkaar gescheiden door een rondboogarcade met geprofileerde scheibogen, die neerkomen op lichtroze kolommen. De kapitelen van deze kolommen hebben variërende bloemmotieven.

Het schip is een hoge ruimte waarin gekoppelde glasramen zorgen voor veel lichtinval. Tussen de glasramen en de rondboogarcade, wordt het schip omringd door een rondboogfries, in lichtroze gekleurd. Er zijn ook trekijzers aanwezig, die verzakkingen en bewegingen moeten vermijden omwille van de moerassige ondergrond. Op een historische foto van de middenbeuk is te zien dat de gepolychromeerde beelden op sokkels tegen de kolommen stonden. Nu zijn deze sokkels verdwenen en staan de beelden op tafels in de zijbeuken.

De zijbeuken zijn slechts half zo hoog als de binnenruimte van het schip. Ze worden verlicht door glasramen met heiligenfiguren, die iets minder licht doorlaten dan de glasramen in het schip. In het verlengde van de zijbeuken bevinden zich in het westen de doopkapel en het stooklokaal. De doopkapel is met een ijzeren hek afgesloten van de zijbeuk, het stooklokaal daarentegen is een volledig afgesloten ruimte. In het oosten lopen de zijbeuken uit op het transept. In het interieur valt het transept nauwelijks op. De hoogte is gelijk aan deze van de hoofd- en zijbeuken. In plan steekt het transept iets uit ten opzichte van de zijbeuken. In het interieur lijken de transeptarmen eerder iets verdiept te liggen in de buitengevel, dan dat ze een afzonderlijke ruimte vormen. Het enige verschil dat wel opvallend is, zijn de raamopeningen.

Links:
1. Historische foto van de middenbeuk, zicht naar koor (*Delcampe.be*)
2. Historische foto van de middenbeuk, zicht naar oksaal (*inventaris.onroerenderfgoed.be*)

Rechts:
1. Middenbeuk, zicht naar koor
2. Middenbeuk, zicht naar oksaal

1

2

In het transept is er, net zoals in de hoofdbeuk, aan elke zijde een gekoppeld raam. Het glas-in-lood stelt, zoals in de ramen van de zijbeuken, heiligen voor. Nog meer naar het oosten liggen de zijkapellen. Deze zijn open naar transept en zijbeuken toe, maar voelen toch aan als een afzonderlijke ruimte omwille van het niveauverschil van enkele treden en door de configuratie van kolommen en bogen. Deze ruimtes worden verlicht door ronde ramen.

De zijaltaren geven ook toegang tot het koor. Het koor ligt, net als de zijaltaren, iets hoger dan schip en zijbeuken. Dit is een hoge, lichtrijke ruimte. Natuurlijk licht valt binnen via het driedelig glasraam in het oosten en de telkens twee gekoppelde hoge ramen in noord- en zuidzijde. Het driedelig glasraam is van de hand van glazenier Bertrand Bardenhewer uit Molenbeek, en stelt 'de geheimen van de H. Rozenkrans' voor. De oostzijde van het koor wordt overweld door een beschilderd tongewelf. Dit bevat, samen met de oostelijke muur, symbolische schilderijen van de hand van Arthur van Gramberen, kunstschilder uit Tienen. Ze dateren van voor 1908. Boven de koorgestoelten werden telkens vier schilderijen in medaillon aangebracht met de voorstelling van de acht zaligheden. In het koor waren oorspronkelijk nog andere schilderijen aanwezig, die in 1984 zijn verdwenen bij het herschilderen van de kerk. Ook andere muurschilderingen in de kerk zijn van de hand van Arthur Van Gramberen. Naast de schilderijen valt ook de gekleurde marmeren vloer, daterend uit 1938, hier op. Het koor geeft toegang tot sacristie en berging.¹

Op het oksaal tenslotte, krijg je een overzicht over de kerkruimte. Hier bevindt zich het orgel uit 1904 van orgelbouwer Van Loo. Het orgel bevindt zich in twee delen tegen de noord- en zuidzijde van het oksaal, waardoor het grote gekoppelde raam in de westgevel zichtbaar is vanuit het schip. Aan noord- en zuidzijde van het oksaal bevinden zich dezelfde ramen als in het schip.

¹ inventaris.onroerendergoed.be

Links:

1. Zicht naar koor
2. Zicht naar schip vanop oksaal

Rechts:

1. Schip en zijbeuk
2. Schilderingen in koor
3. Zuidelijke zijaltaar
4. Historische foto van zuidelijk zijaltaar (*Delcampe.be*)
5. Zicht vanuit koor naar zijaltaar en zijbeuk
6. Transept
7. Zuidelijke zijbeuk, zicht naar westen
8. Noordelijke zijbeuk, zicht naar westen

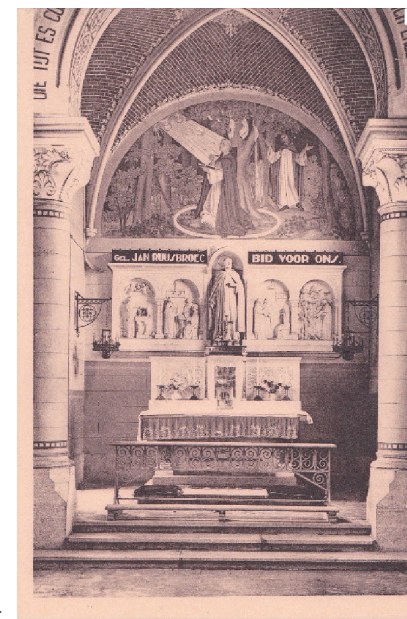
1

2

3

4

5

6

7

8

Links:
Grondplan met aanduiding mobilaair.
(Plan opgemaakt door RealVisuals, met aanduidingen door Studio Roma)

- Rechts:
1. Ciborium, drieledig glasraam en schilderijen
  2. Biechtstoel (20e eeuw)
  3. Zijaltaar (Onze-Lieve-Vrouw)
  4. Gepolychromeerde houten beelden op tafels
  5. Biechtstoel (18e eeuw), clichénummer m214270 (Kik-irpa).
  6. Pentekening (18de eeuw)
  7. Doopvont, clichénummer m214273 (Kik-irpa).
  8. Arduinen preekstoel
  9. Beeld van de H. Drievuldigheid, clichénummer m214267 (Kik-irpa).
  10. Onze-Lieve-Vrouw met kind, clichénummer m214266 (Kik-irpa)
  11. Sint-Anna-ten-Drieën, 16e-eeuws
  12. Koorgestoelte

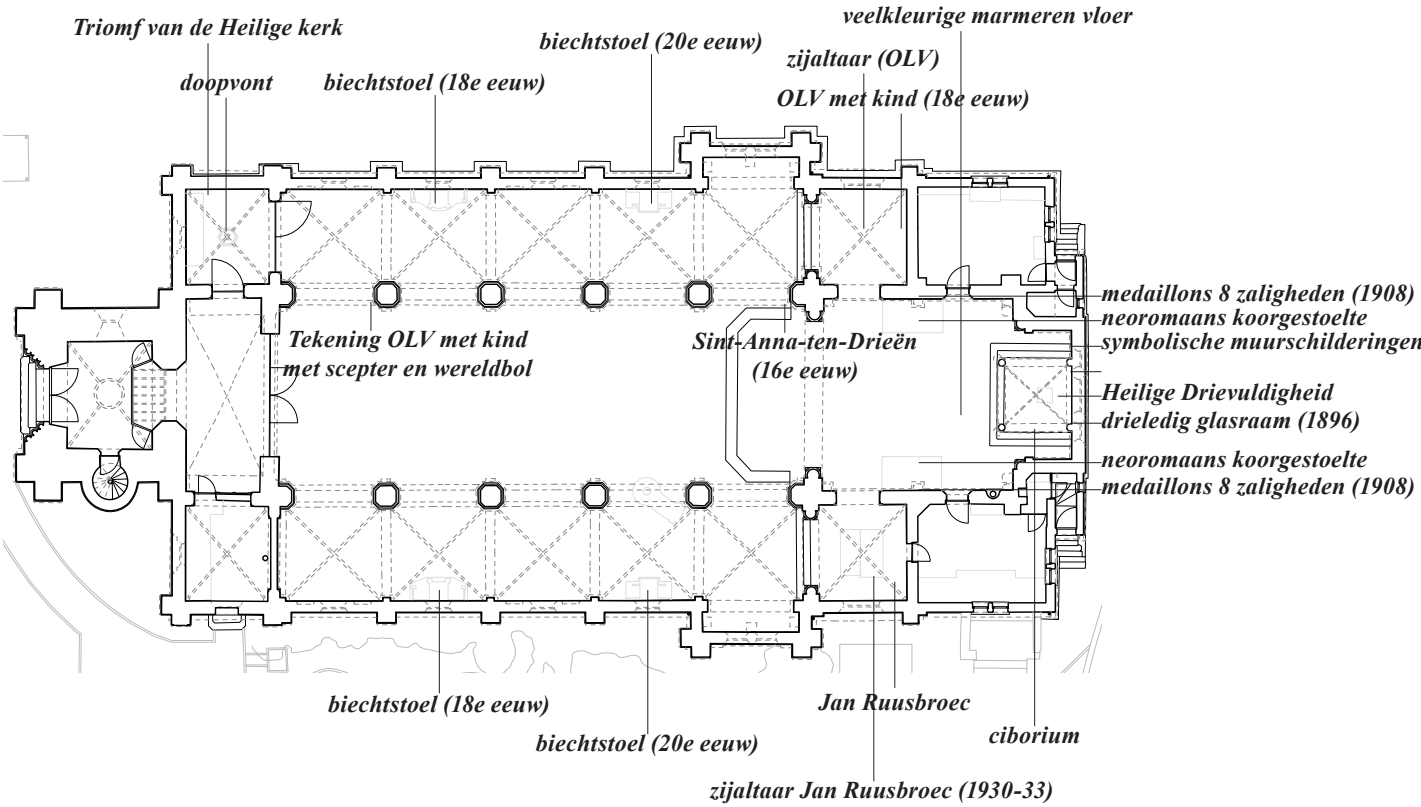
Mobilair

Het mobilaair - waarmee de roerende goederen in een kerk worden aangeduid, waaronder altaren, biechtstoelen, schilderijen,... - bestaat in deze kerk grotendeels uit vroeg 20ste-eeuwse neo-romaanse stukken. Meer specifiek gaat dit over twee houten altaren, twee biechtstoelen, een arduinen preekstoel, het orgel en het koorgestoelte. Het zijaltaar toegewijd aan de zalige Jan Ruusbroec dateert uit 1933. Ook hier werden schilderijen door Van Gramberen aangebracht. Jan Ruusbroec werd er ook in het ronde glasraam afgebeeld.

Daarnaast bestaan er nog verschillende objecten die uit de oude kerk werden overgenomen: een houten gepolychromeerd beeld van de Heilige Drievuldigheid uit de 16de eeuw en een zeldzaam 16e-eeuws houten beeld van Sint-Anna ten Drieën, de 16de-eeuwse gotische doopvont in blauwe hardsteen, twee 18e-eeuwse biechtstoelen, het 18e-eeuwse beeld 'Heilige Maria met Kind', een ingelijste 18e-eeuwse pentekening van O.L.Vrouw ter Dood die in het verleden werd gehouden in Ruisbroek), het 18e-eeuws schilderij 'De triomf van de godsdienst' (dat nu in de doopkapel hangt) en tenslotte één van de klokken.

Opvallend is het goed bewaarde ciborium, dat vermoedelijk uit het begin van de 20ste eeuw dateert. Een ciborium is een baldekijnachtige altaaroverkapping die op 4 zuilen rust en de vorm heeft van een omgekeerde drinkbeker. Heel vaak kom je die niet meer tegen in kerken. Hieronder bevindt zich het tabernakel, dat een deel is van het vroegere altaar en het 16de-eeuws beeld van de H. Drievuldigheid.¹ Het huidige orgel werd ingewijd in 1904 en werd gebouwd door orgelmaker Van Loo uit Leuven.

¹ Lucien Bertrand, Enkele gegevens, anekdotes en feiten over de vroegere en huidige kerk van Ruisbroek in LEWE, 16 (1997), p. 28, 45 en 49 en de website van de inventaris van onroerend erfgoed.

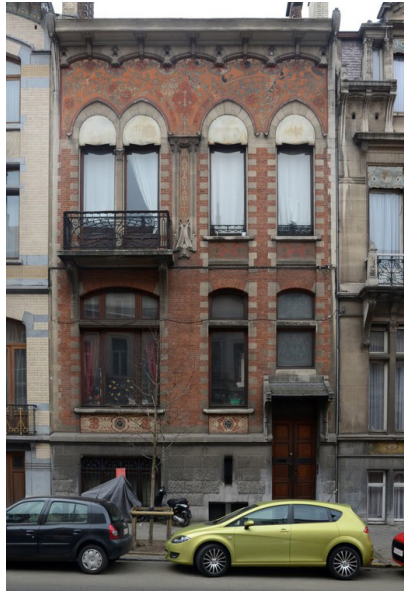
2.4 Achtergrondinformatie over de architect*

De kerk werd ontworpen door architecten Henri Jacobs en A. Van den Eynde. Er zijn talrijke gebouwen naar ontwerp van Henri Jacobs te vinden in Brussel en Vlaams-Brabant. Over A. Van den Eynde is er echter niet veel terug te vinden, ook zijn voornaam is uit het gevonden bronmateriaal niet te achterhalen.

Henri Jacobs (1864-1935)
Henri Jacobs, architect uit Schaarbeek, heeft talrijke burgerhuizen in eclectische en art-nouveaustijl ontworpen in Brussel en Vlaams-Brabant. Ook veel schoolgebouwen in deze regio zijn van zijn hand. Hij is ook de architect van het kerkhof aan de Groot-Bijgaardenstraat dat in 1893 werd ingewijd, ter vervanging van het kerkhof rondom de parochiekerk Jan Ruusbroec die op dat moment te klein was geworden. Door de afbraak van de eerste kerk en de bouw van de huidige kerk in 1896, verdween dit laatstgenoemde kerkhof. De pastorie op het kerkplein, opgetrokken in 1897-1898, is eveneens van zijn hand. Naast de parochiekerk Jan Ruusbroec en Onze-Lieve-vrouw, zijn er geen andere kerken van Henri Jacobs op de inventaris van Vlaanderen en van het Brussels Hoofdstedelijke Gewest aanwezig. De Jan Ruusbroec en Onze-Lieve-Vrouwekerk is een vroeg werk van deze architect.

- Rechts: projecten van Henri Jacobs:
- 1. Begraafplaats, 1893 (www.inventaris.onroenderfgoed.be)
  - 2. Meisjesschool Sint-Pieters-Leeuw, 1906-1908 (www.inventaris.onroenderfgoed.be)
  - 3. Pastorie Sint-Pieters-Leeuw, 1897-1898 (www.inventaris.onroenderfgoed.be)
  - 4. Scholencomplex van Linthout, 1907-1922 (www.irismonument.be)
  - 5. Scholencomplex van Linthout, 1907-1922 (www.irismonument.be)
  - 6. Woning Maarschalk Fochlaan 8-11, 1899 (www.irismonument.be)
  - 7. Woning Maarschalk Fochlaan 8-11, 1899 (www.irismonument.be)
  - 8. Woning Maarschalk Fochlaan 8-11, 1899 (www.irismonument.be)

* Informatie verkregen van de gemeente

2.5 Waardestelling*

De parochiekerk Jan Ruusbroec en Onze-Lieve-Vrouw is niet beschermd als monument, maar is ‘vastgesteld als bouwkundig erfgoed’, en ‘opgenomen in de Inventaris van het Bouwkundig Erfgoed’. Een gebouw wordt beschermd als monument wanneer geoordeeld wordt door het agentschap Onroerend Erfgoed (en bevestigd door de bevoegde minister via een beschermingsbesluit) dat de erfgoedwaarden van het gebouw van algemeen belang zijn voor Vlaanderen, dat het behoud voor alles komt. Een opname van een gebouw op de inventaris van het bouwkundig erfgoed geeft aan dat het lokaal waardevol erfgoed is.¹ Het gebouw heeft niet die zeldzaamheidswaarde, of kunsthistorische waarde, architecturale waarde of symboolwaarde dat het onaantastbaar wordt. Maar zorgvuldigheid is geboden om het gebouw en de elementen waaruit het is opgebouwd of die er zich in bevinden en er deel van uitmaken, te vrijwaren voor de toekomst. Naar verbouwing zijn er meer mogelijkheden dan bij een beschermd monument; voor beide instrumenten van behoud gelden andere rechtsgevolgen.

Waardestelling exterieur

De neoromaanse kerk werd, afgezien van de torenspits, in één keer gebouwd. Historisch gezien hebben alle gevels en volumes van de kerk dezelfde waarde en is de kerk als een ensemble te beschouwen. Bij de opmaak van het ontwerp werd wel duidelijk meer aandacht besteed aan de voorgevel of het westportaal dan aan de overige gevels. De zijgevels en oostgevel zijn soberder, somberder en met minder aandacht voor detaillering uitgewerkt. Er zijn geen storende latere aanbouwen aanwezig, noch werden en er storende aanpassingen uitgevoerd.

Waardestelling interieur

De kracht van het gebouw gaat uit van zijn machtig interieur met hoog schip, bogen, zuilen en gewelven. Historisch gezien zijn alle ruimten van de kerk even waardevol en is ook het kerkinterieur als een ensemble te beschouwen. Er zijn echter wel een paar wijzigingen gebeurd. Zo werd het interieur herschilderd in 1984 waarbij er enkele muurschilderingen van Van Gramberen verdwenen. Deze muurschilderingen werden niet lang na de bouw van de kerk aangebracht en hebben een artistieke en symbolische waarde. De huidige glasramen werden enige tijd na de bouw van de kerk geplaatst, tussen 1927 en 1932. Het drielendig glasraam in het koor is vermeldenswaardig. Dit werd vervaardigd door glazenier Bertrand Bardenhewer uit Molenbeek in 1896 - zelfde jaartal als de bouw van de kerk - en stelt de ‘De Geheimen van de Heilige Rozenkrans’ voor, een verwijzing naar de verering aan O.L.Vrouw van de kerk. Het mobilaair dateert uit verschillende perioden. Het vroege 20e eeuwse mobilaair heeft een ensemblewaarde als onderdeel van de kerk, aangezien deze ontworpen zijn voor deze kerk. Het ciborium (of altaaroverkapping) is ook vermeldenswaardig. Op de inventaris van onroerend erfgoed staat het beschreven als “een zeldzaam gegeven in de regio” ; het huidige tabernakel zou een restant van het vroegere altaar zijn. Er zijn ook enkele objecten aanwezig die afkomstig zijn uit de oudere kerk. Sommige dateren nog uit de 16e eeuw. Deze zijn op zich zeker waardevol, maar een eventuele verplaatsing is eenvoudiger te verantwoorden dan de 20e eeuwse elementen die voor de kerk ontworpen werden.

- Rechts:
- 1. Zicht vanop het oksaal
  - 2. Preekstoel
  - 3. Schilderingen in het koor
  - 4. Sint-Anna-ten-Drieën
  - 5. Ciborium
  - 6. Geschilderde medaillons

* Met waardestelling beoogt met in een bouwhistorisch onderzoek de erfgoedwaarden van een gebouw en zijn gebouwonderdelen samen te vatten. Waarden als gaafheid, zeldzaamheid en authenticiteit worden er afgewogen en beoordeeld.

1 <https://www.onroerenderfgoed.be/nl/bescherming/>

2.6 Erfgoed in de omgeving: het kerkplein

Het huidige kerkplein, rechthoekig van vorm, werd rond 1896 aangelegd op het voormalige kerkhof door P. Hollemans. Tegenwoordig wordt het grotendeels gebruikt als parking. Op 6 september 1981 werden er drie linden aangeplant ter gelegenheid van het Ruusbroecjaar, 600 jaar na het overlijden van Jan Ruusbroec in 1381. Op het plein staat een monument voor gesneuvelden, een bronzen beeld op sokkel van blauwe hardsteen. De sokkel is gesigneerd ‘P. Hollemans/arch 1953’ en het bronzen beeld is gesigneerd ‘Hildebert/Derre 1953’. De bebouwing rondom het plein dateert grotendeels van de 20e eeuw en vormt een heterogeen geheel. Enkele woningen op het plein werden opgenomen in de inventaris van onroerend erfgoed:

- Nr 8-13: Een ensemble van arbeiderswoningen, in repeterend schema. Deze dateren van het einde van de 19e eeuw
- Nr 34: Burgerhuis uit de 20e eeuw. Deze woning heeft een karakteristiek parement van lichte baksteen met elementen in blauwe natuursteen.
- Nr 40-41: Eclectisch getinte huizen uit de 20e eeuw
- Nr 5: Woning uit eind 19e of begin 20e eeuw met eclectische invloeden. Deze woning is sterk verbouwd.
- Nr. 35-36: Woningen die aanleunen bij de eind 18e-eeuwse bouwvorm. Ze kunnen een oudere kern bevatten maar zijn sterk verbouwd (35) tot volledig herbouwd (36).
- Nr. 38: Vrijstaande pastorie opgetrokken in 1897-1898 naar ontwerp van H. Jacobs. De pastorie wordt omringd door een voor- en achtertuin, met een boomgaard. Tegen de zuidvleugel bevindt er zich een aangebouwde serre. De pastorie is eigendom van de gemeente met opstalrecht voor vzw De Poel.

- Links:
1. Kerkplein
  2. Kaart met aanduiding erfgoed (www.geo.onroenderfgoed.be met eigen bewerking)
- Rechts:
1. Kerkplein
  2. Pastorie (nr. 38)
  3. Kerkplein
  4. Monument voor gesneuvelden (www.inventaris.onroenderfgoed.be)
  5. Burgerhuis (nr. 34) (www.inventaris.onroenderfgoed.be)
  6. Dorpswoningen (nr. 8-13) (www.inventaris.onroenderfgoed.be)
  7. Dorpswoning (nr. 40-41) (www.inventaris.onroenderfgoed.be)
  8. Burgerhuizen (nr. 35-37) oude foto (www.inventaris.onroenderfgoed.be)
  9. Burgerhuizen (nr. 35-37)

2.7 Erfgoed in de ruimere omgeving

Links:
Kaart met aanduiding erfgoed (www.geo.onroenderfgoed.be met eigen bewerking)

Rechts:
1.Kasteel De Helle (www.inventaris.onroenderfgoed.be)
2. Kasteel De Helle (www.inventaris.onroenderfgoed.be)
3. Xaverianenzaal (www.inventaris.onroenderfgoed.be)
4. Xaverianenzaal (www.inventaris.onroenderfgoed.be)

Kasteel de Helle of Kasteel van Ruisbroek
Het kasteel de Helle, ook wel het ‘kasteel van Ruisbroek’ genoemd, is een Frans geïnspireerd en volledig omgracht kasteel. Het heeft een U-vormige plattegrond, en gaat in zijn huidige vorm terug tot de periode 1725-1732. Oorspronkelijk was dit een feodale motte. In de middeleeuwen werd deze versterkt en nadien vervangen door een versterkte burcht voor de Brabantse hertogen. Later werd dit de zetel van de heerlijkheid Ruisbroek. Het huidige kasteel werd waarschijnlijk gebouwd ter vervanging van een ouder, groter, geheel.
Het huidige kasteel is omgeven door een groot park dat reikt tot aan de Beemdstraat. Op 3 februari 1997 werd het kasteel samen met de omheiningsmuur, de omgrachting en brug, het voorplein met hekken en terras en de duiventoren beschermd als monument ¹. Ook het park werd op deze datum beschermd als dorpsgezicht. Tegenwoordig is het kasteel van Ruisbroek in handen van een privé eigenaar. Hij verhuurt een deel aan het cateringbedrijf ‘Restauration nouvelle’. Via dit cateringbedrijf zijn er drie salons, een orangerie en een rokersruime beschikbaar voor seminaries, huwelijken, verjaardagen en andere evenementen.

Voormalige Xaverianenzaal
Dit gebouw werd opgericht in de jaren 1890, het genootschap van Sint-Franciscus Xaverius, een mannencongregatie die de christelijke vorming van haar leden beoogde en voorzag in een gezonde zondagsontspanning. Dit oorspronkelijke deel is de huidige haaks op de straat gelegen vleugel. Later werd dit uitgebreid met een tweede vleugel, haaks op de eerste. Het bevatte een turnzaal, drankgelegenheid, vergader- en bibliotheekzaal, enz. Het gebouw heeft dienst gedaan als parochiehuis, tegenwoordig is het omgebouwd tot 8 woongelegenheden.
¹ www.inventaris.onroenderfgoed.be: <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/90849>

3. Analyse van de omgeving

3.1 Ruisbroek aan het kanaal
Brussel - Charleroi

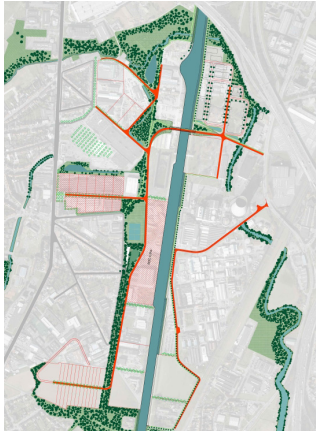
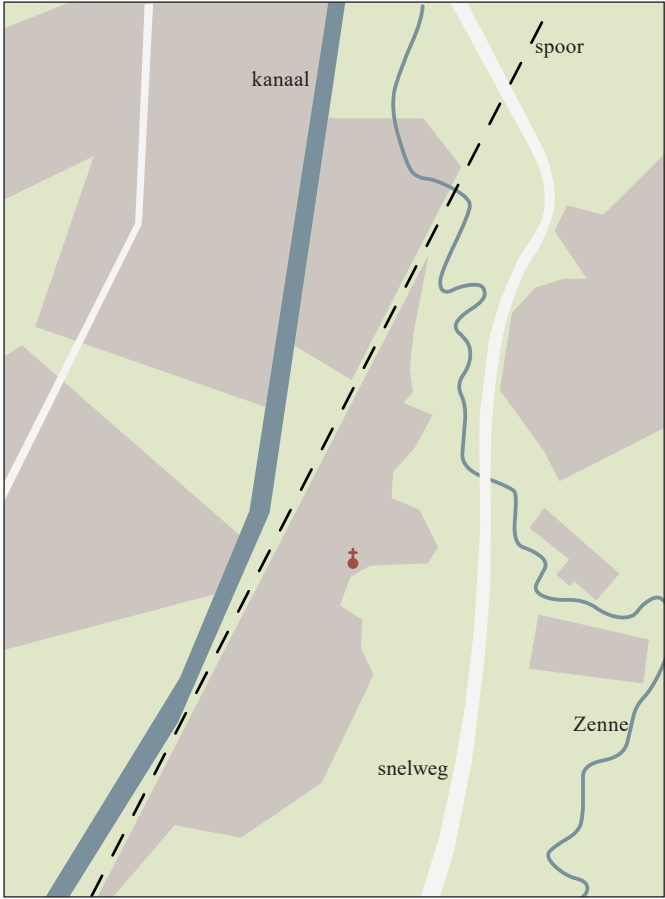
Ruisbroek ligt aan het kanaal Brussel-Charleroi, dat omstreeks 1817 werd aangelegd. Dit nieuwe kanaal zorgde ervoor dat de Waalse mijnindustrie een snelle aansluiting naar Brussel kreeg en hierdoor ook indirect met de haven van Antwerpen in contact stond.

Opvallend is dat Ruisbroek ingeklemd ligt tussen drie kunstmatige scheidelijnen (het spoor Charleroi-Brussel, de autosnelweg E19 en het kanaal) en een natuurlijke scheiding (de Zenne). Deze grenzen maken dat Ruisbroek zich in de lengte, evenwijdig aan het kanaal, heeft ontwikkeld. Het pad langs het kanaal wordt veelvuldig gebruikt door inwoners en omwonenden om te fietsen, wandelen, etc...

De Vlaamse Waterweg nv, de beheerder van het kanaal en de aanliggende bermen, hebben plannen om het kanaal rondom Sint-Pieters-Leeuw driedimensionaal op te waarderen; verbreden, verdiepen en bruggen verhogen. Hierdoor kunnen grotere schepen gemakkelijker passeren. Ook zal het kanaallandschap verder ontwikkeld worden voor recreatief gebruik door de aanleg van natuurlijke oevers. Zie figuur 2 onderaan dit blad: Masterplan van de Vlaamse Waterweg nv.

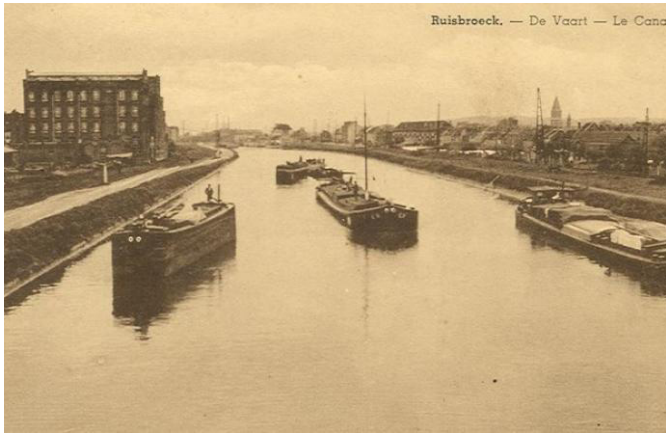
1

2

Links:
1. Geabstraheerde kaart van het lineaire patroon rondom Ruisbroek
2. Masterplan van de Vlaamse Waterweg nv; bron: <http://www.kanaalnaarcharleroi.be/>
3. Historisch beeld met zicht naar de molens; bron: Delcampe

Rechts:
1. Ferrariskaart 1777
2. Beeld Google maps

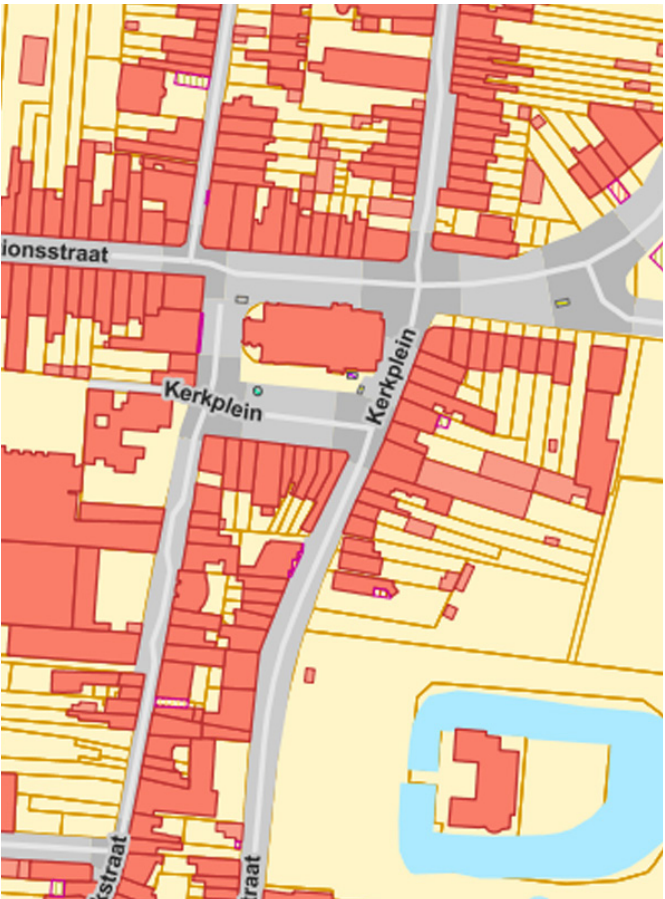
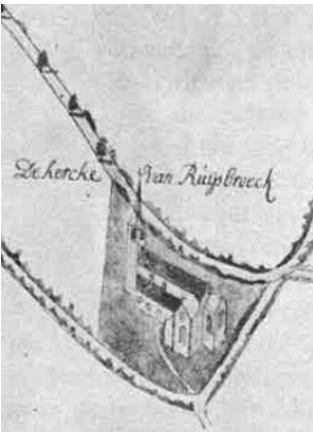
2

3.2 Historische evolutie van de dorpskern

De eerste kerk van Ruisbroek dateert van de 12e eeuw. Nadien werd de kerk meermaals hersteld en verbouwd. Op de Ferraris-kaart (1771) en de kaart Buurtspoorwegen (1842) is te zien dat deze kerk meer gesitueerd was op wat nu het kerkplein is. Volgens historische foto's was deze oude kerk omgeven door een kerkhof. Eind 19de eeuw ging men over tot de bouw van de nieuwe kerk. Opvallend is dat de nieuwe kerk niet de positie van de bestaande kerk overnam, maar zich draait naar het dominante wegenpatroon toe. De huidige kerk ligt evenwijdig met de Stationsstraat, en is hierdoor langs en niet op het kerkplein gesitueerd.

- Links:
- 1. De oude kerk van Ruisbroek volgens Mod.De Bie; Bron: LEWE, 19 (2000, p. 84)
  - 2. Historisch beeld Kerkplein; Bron: Delcampe
  - 3. De oude kerk van Ruisbroek, Josse De Deken, 1707; Bron: LEWE, 19 (2000, p. 83)
  - 4. De oude kerk van Ruisbroek, Josse De Deken, 1707; Bron: LEWE, 19 (2000, p. 83)
- Rechts:
- 1. Ferrariskaart 1777, bron: geopunt.be
  - 2. Historische kaart buurtwegen 1841, bron: geopunt.be
  - 3. Historische kaart Vandemalen 1846, bron: geopunt.be
  - 4. GRB-kaart 2016, bron: geopunt.be

3.3 Betekenisvolle buitenruimtes in de dorpskern

De dorpskern kent een aantal potentieel interessante buitenruimtes:

- De kerk en het huidige kerkplein vormen samen de meest centrale plek in het centrum. Ze zijn momenteel echter volledig ingevuld met bestrating en parkeerplaatsen. Hierdoor blijft een kans onbenut om deze publieke ruimte kwaliteitsvol in te vullen. Tevens lijken de bomen en het standbeeld van J.v. Ruusbroec niet volledig tot hun recht te komen, terwijl dit belangrijke en kenmerkende elementen op het plein zijn.
- De voortuin van de gemeentelijke kinderopvang gelegen in de Kerkstraat 13 zorgt voor leven in deze smalle straat.
- De tuin van kasteeldomein Ruisbroek is een zeer kwalitatieve buitenruimte. Deze tuin is momenteel niet publiek toegankelijk en kan enkel bezocht worden tijdens evenementen.
- De voortuin van de pastoriewoning heeft mogelijks ook veel kwaliteiten, maar wordt nu gebruikt als een inrit en parking. Achter de pastorie ligt de ACV-site te wachten op ontwikkeling tot een groene woonwijk.

Links:
1. Kerkplein
2. Tuin kasteel Ruisbroek
3. Speelplein Kinderopvang

Rechts:
Kaart met buitenruimtes

3.4 Publieke functies in de dorpskern

Rondom de kerk zijn er weinig publieke functies. Afgezien van de kerk zelf is er enkel de kinderopvang. Het kasteel met zijn prachtige tuin kan door particulieren gehuurd worden, maar is niet publiek toegankelijk. Bijna alle commerciële functies, zoals restaurants en cafés concentreren zich rondom het kerkplein en langs de drukke Stationsstraat.

Links:
1. Beeld kerk
2. Beeld voormalige pastorie

Rechts:
Kaart met dorpskernfuncties

4. Scheppen van een nieuw kader

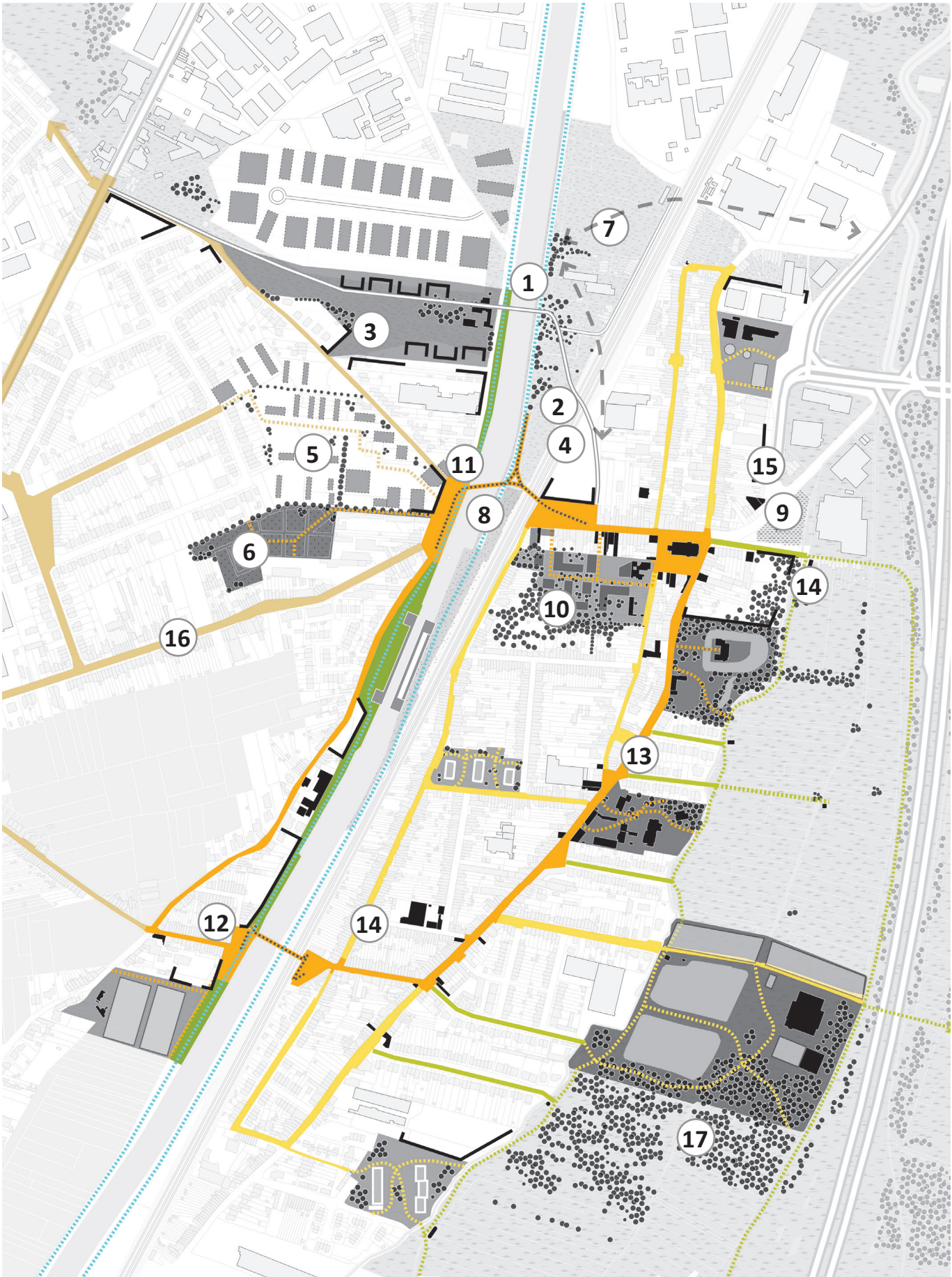
4.1 Kerkplein

De gemeente Ruisbroek zal de komende jaren een aantal grondige veranderingen ondergaan. Binnenkort zal de ACV-site vervangen worden door een honderdtal woningen. Het 'Masterplan ACV-site' van Buur (Bureau voor Urbanisme, Leuven) stelt een centraal voetgangersgebied op de ACV-site voor en dempt het verkeer langs de Kerkstraat. Een ringweg verbindt de huidige en toekomstige publieke plekken van Ruisbroek. Tevens zal de parking vervangen worden door een nieuw stationsplein en wordt het park rondom het Kasteel de Helle openbaar gesteld. Het centrum Ruisbroek zal doorweven worden met kwaliteitsvolle open ruimte.

Links:
Focusnota Ruimte Sint-Pieters-
Leeuw, Buur, 2017

Rechts:
Masterplan ACV-site, Buur + Arte,
2017

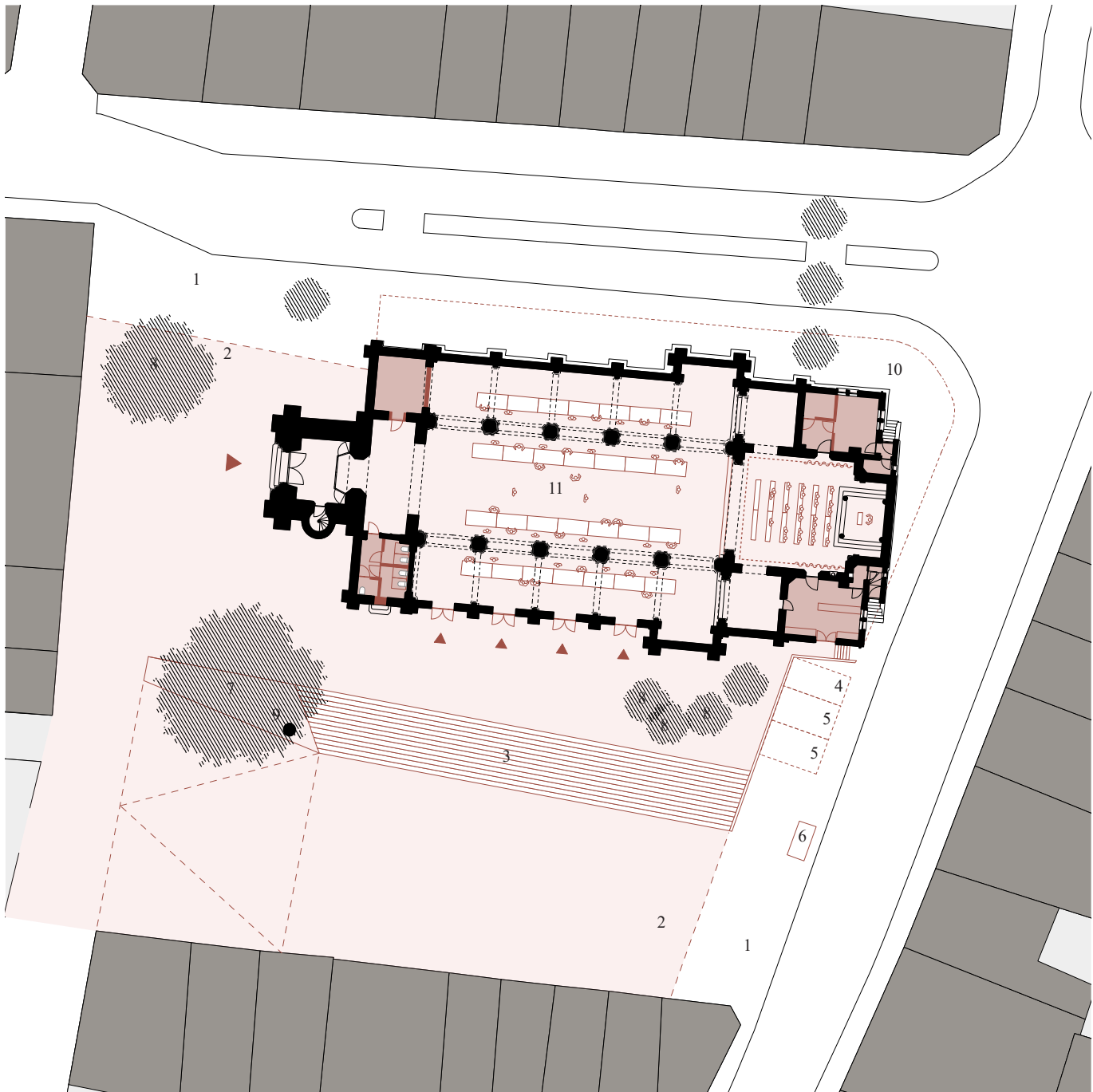
Bestaande toestand

De kerk is omringd door straten en parking. De ruimte is volledig ingenomen door de auto en heeft momenteel geen verblijfskwaliteiten.

Ambitie nieuw masterplan

Het masterplan van Buur stelt voor om de ruimte voor en langs de kerk volledig plein te maken en zo de publieke route naar de ACV-site te versterken. Dit masterplan schept mogelijkheden voor de kerk. De kerk vormt als het ware een hoek van een groter informeel bouwblok. Het zijn de tussenruimtes tussen de kerk en de bestaande bebouwing die een poort vormen tot het vernieuwde autoluwe binnengebied. Wij gaan hier nog verder op in en kunnen de kerk dankzij dit masterplan twee gezichten geven: een gezicht naar de drukke Stationsstraat en Karel Gilsonstraat, en een gezicht naar het autoluw binnengebied. Het is aan deze rustige pleinzijde dat de kerk kan geopend worden om de binnenruimte met de buitenruimte te laten interageren.

Inrichting van het nieuwe Kerkplein

De inrichting van het nieuwe plein houdt een zekere afstand van de drukke straat en vormt als het ware een poort naar het autoluwe binnengebied dat verderloopt op de ACV-site. De hoogteverschillen geven aanleiding tot een pleinaanleg met trappartijen, die een interessante rol kunnen spelen bij publieke evenementen. Zo ontstaat er een hoger gedeelte aanleunend bij de kerk en een lager gedeelte aanleunend bij de bestaande bebouwing. Ter hoogte van de drukke straten (Stationsstraat en K. Gilsonstraat) organiseren we een aantal nuttige randfuncties, zoals bushalte, leveringen, bijkomende autostaanplaatsen, enz.

- Legende
- 1 bestaande publieke ruimte
  - 2 nieuwe aanleg plein
  - 3 trappartij
  - 4 leveringen
  - 5 parking mindervaliden
  - 6 bushalte
  - 7 bestaande boom
  - 8 nieuwe boom
  - 9 herlocalisatie standbeeld
  - 10 mogelijke groenaanleg
  - 11 kerkruimte als verlengstuk van plein

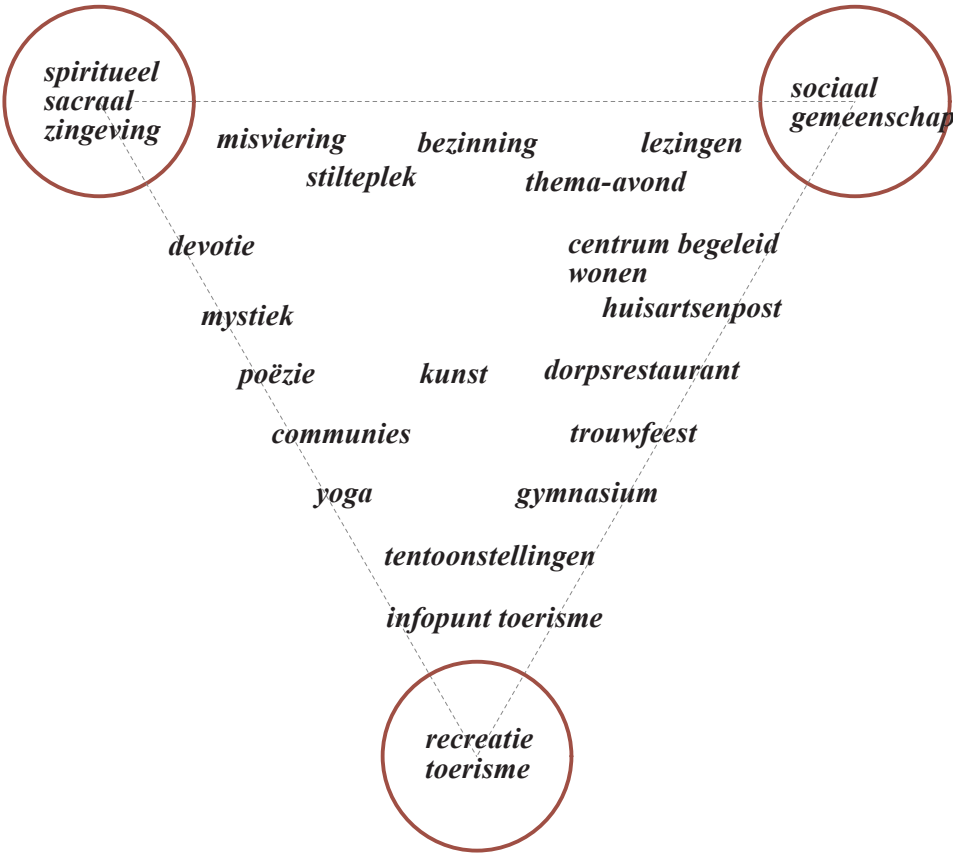
4.2. Gebruiken

Religie heeft een bindend karakter. De spirituele, culturele en morele waarden van het christendom hebben het fundament van onze samenleving gevormd en gaven er lange tijd structuur aan. De parochiekerk was het ruimtelijke symbool van deze morele en sociale cohesie. De collectieve beleving van deze waarden neemt echter af; door de toegenomen mobiliteit en communicatiemiddelen kan elk individu op elk moment zijn eigen keuzes maken. Dat betekent echter niet dat de behoefte aan gemeenschap verdwenen is. Ondanks de globalisering zien we overal – en zeker in de verstedelijkte omgeving – nieuwe groepen (‘communities’) ontstaan op basis van gedeelde overtuigingen rond deeleconomie, nieuwe vormen van zingeving of samenwonen, lokale landbouw of duurzame mobiliteit. Typerend voor deze gemeenschappen is dat ze bottom-up ontstaan en vooral lokaal een netwerk willen vormen. Wij geloven dat hier de kiemen liggen van nieuwe vormen van (informele) collectiviteit en zijn er van overtuigd dat het netwerk aan parochiekerken, welke historisch gezien altijd al plaatsen waren van gemeenschapsvorming, hiervoor een flexibel platform kunnen bieden.

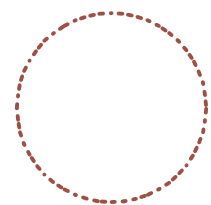
Op de volgende pagina tonen we hoe we ruimte kunnen organiseren, en hoe specifieke programma's en polyvalente ruimte elkaar kunnen versterken.

- Links:
- 1. Basic Fit Karmelietenkerk Ieper;
Bron: <http://www.herbestemmingkerken.be/voorbeelden/Paginas/basic-fit-ieper.aspx>
  - 2. Werkplekken Brouwersgracht Amsterdam;
Bron: <https://www.launchdesk.nl/en/flexdesks-for-rent-in-office-amsterdam-center-brouwersgracht-prinsen>
  - 3. Sociaal restaurant Parnassus Gent;
Bron: <http://www.herbestemmingkerken.be/voorbeelden/Paginas/Parnassus.aspx>
  - 4. De Passage Ronse;
Bron: <http://www.depassageronse.be/>

Rechts:
Schema dat de diversiteit aan activiteiten toont, gestructureerd rond 3 polen van onderscheiden domeinen.

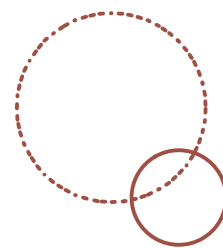

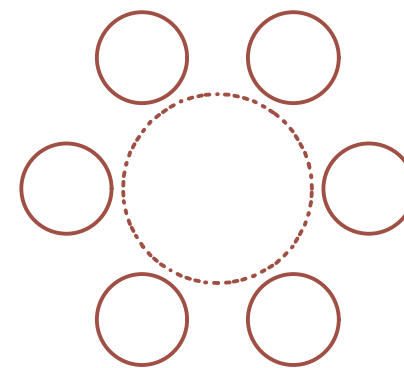
Polyvalent

De open ruimte kan ingezet worden voor allerlei activiteiten.

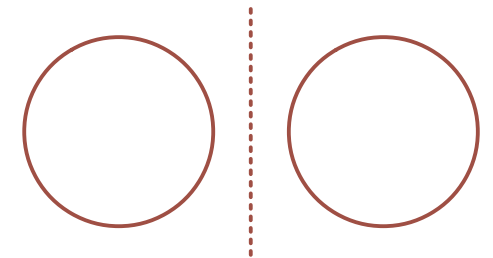
Versterkende toevoeging

Een kleiner deel van de open ruimte wordt ingenomen door een specifiek programma. Dit extra programma creëert extra mogelijkheden voor het flexibel gebruik van de open ruimte.

Symbiotisch

Verscheidene specifieke programma's worden verenigd rond één grote flexibele ruimte.

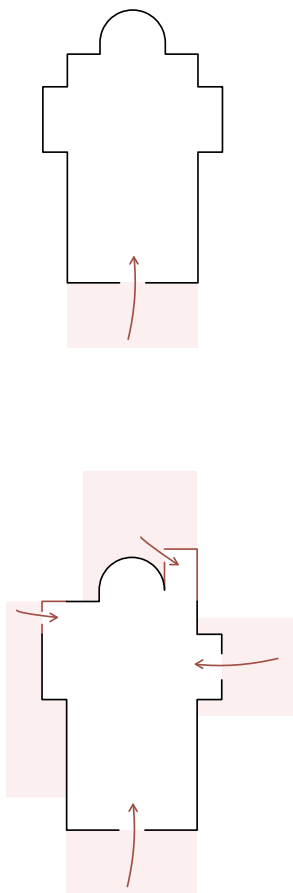
Complementair

Twee verschillende programma's kunnen onafhankelijk van elkaar functioneren. Ten gepaste tijden kunnen ze in interactie gaan en elkaars faciliteiten gebruiken

4.3 Openen Kerk

Een ruimte wordt in belangrijke mate gestructureerd en ervaren door er in te bewegen. De centrale inkom, symmetrische opbouw en axiale structuur van de meeste kerkgebouwen versterkt het symbolische, religieuze karakter van het interieur door de maximale oriëntatie op het altaar. Een eenvoudige ingreep op dit circulatiepatroon kan het karakter van een kerkruimte al ingrijpend veranderen. Hetzelfde voor de buitenruimte: in het klassieke kerkenplan wordt enkel de publieke ruimte vóór de kerk geactiveerd; de eventueel aangebouwde koren en kapellen vervullen hier vaak geen rol. Door het creëren van nieuwe toegangen of het zorgvuldig toevoegen van nieuwe buitenvolumes kunnen nieuwe plekken ontstaan met een onderscheiden karakter: een informeel buurtpleintje, een logistiek punt met sorteerstraat, een nieuwe zijdelingse as, enz.

1.

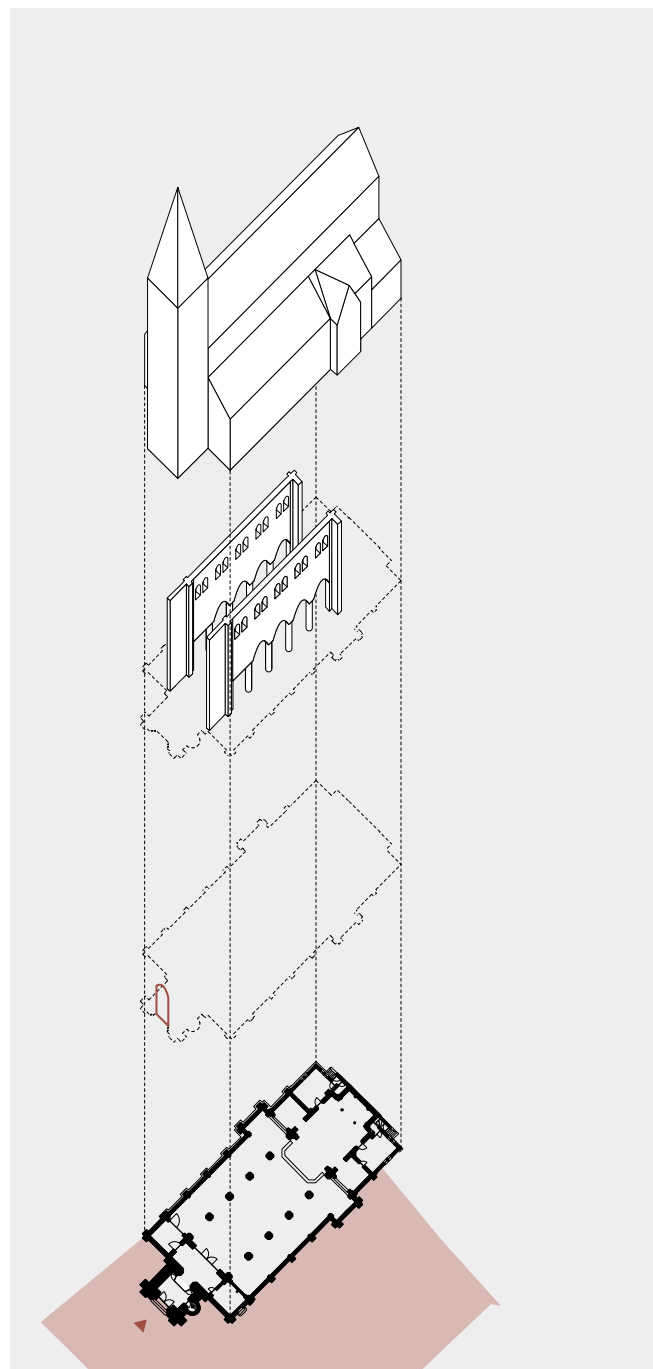

2.

Links:
schema toegangen met publieke pleinen

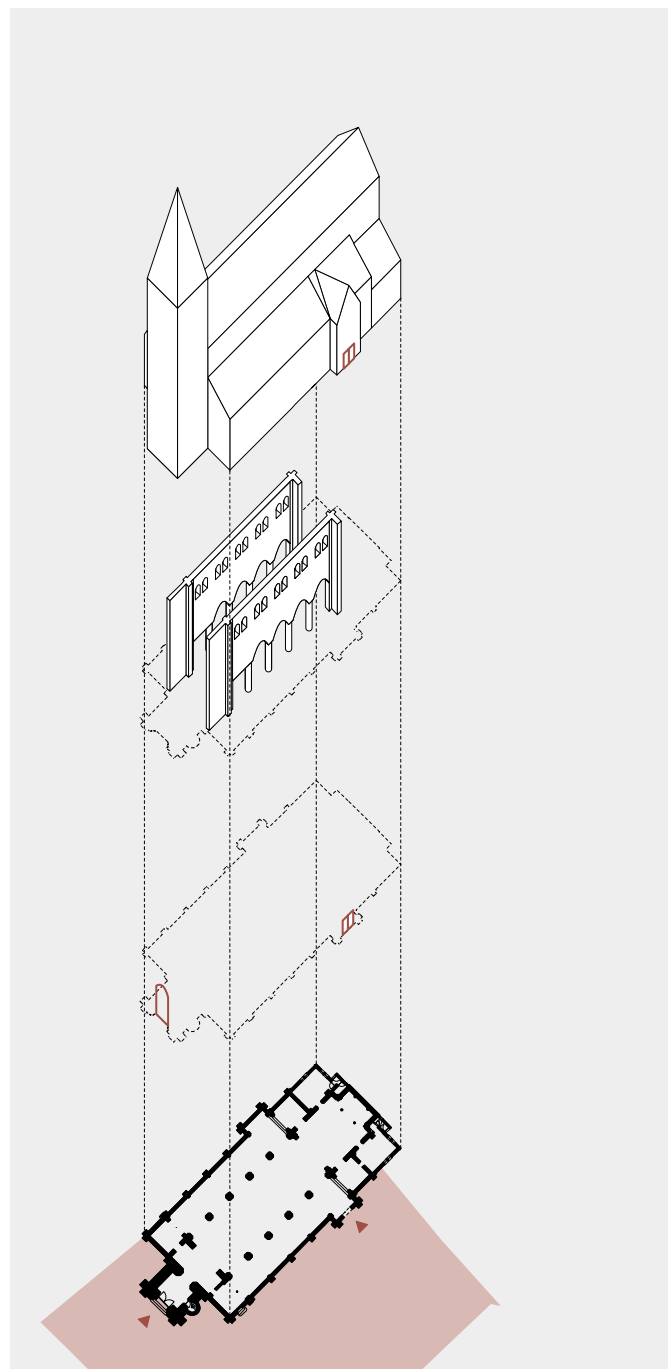
Rechts:
1.Beeld van een denkbeeldig gotisch interieur zonder aankleding, eerste helft van de 17de eeuw (bron: Divine Interiors: Experience Churches in the Age of Rubens, p. 127)
2. Dirck van Delen, Kerkinterieur tijdens de beeldenstorm, 1630 (bron: Divine Interiors: Experience Churches in the Age of Rubens, p. 136)

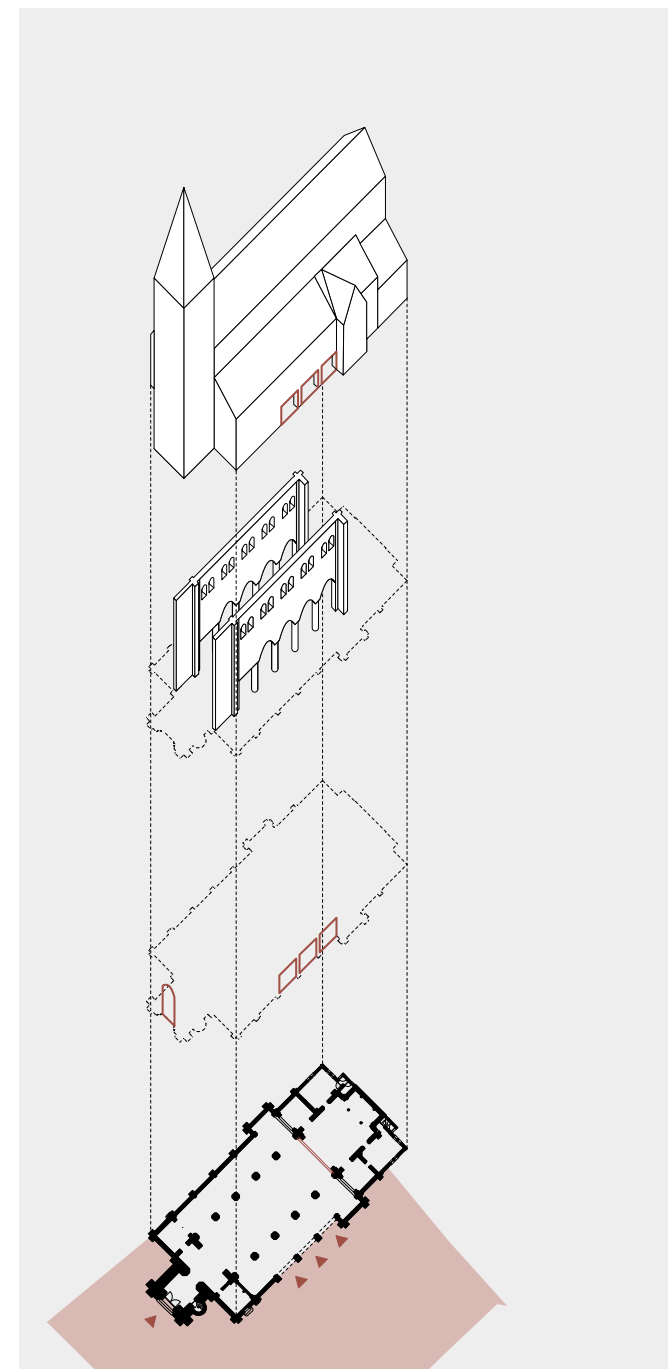
Optie 1
Toegang Kerkstraat

De bestaande hoofdtoegang blijft behouden.

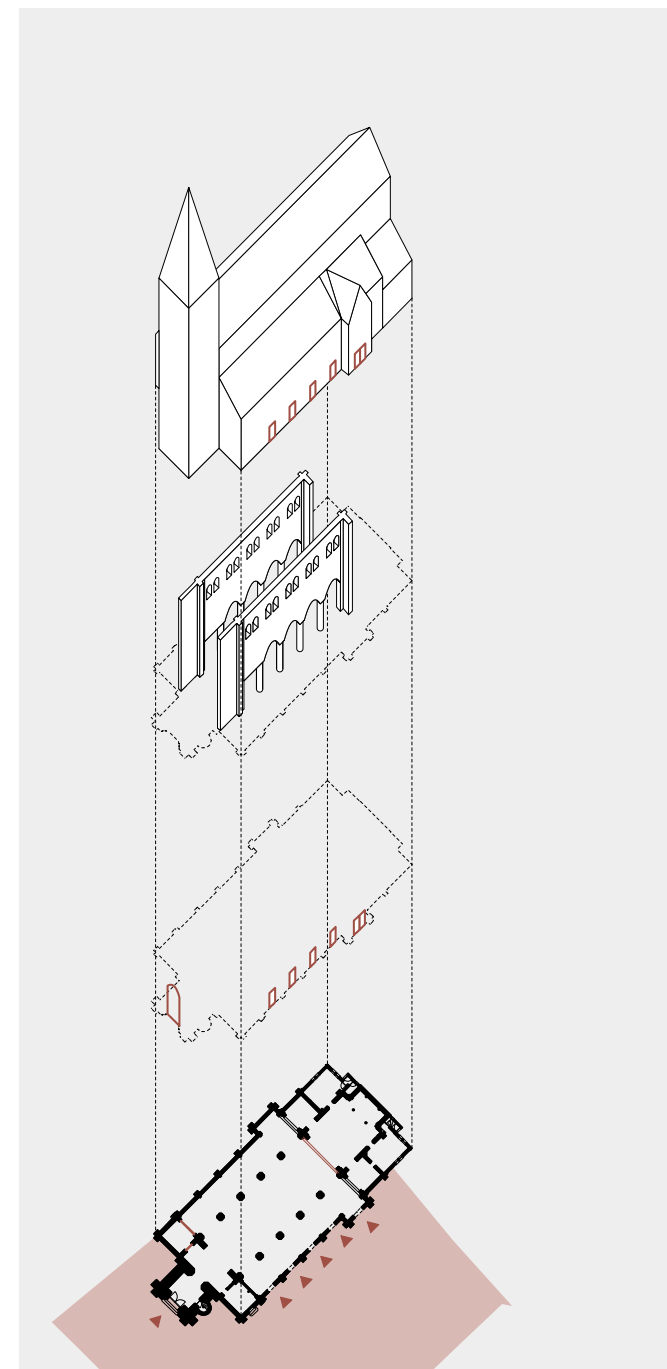
Optie 2
Toegang transept

Een tweede toegang vanuit het plein langs het transept.

Optie 3
Toegang zijbeuk

We voorzien een reeks van openingen aan de zijde van de zijbeuk die toegang geeft tot het plein. Hier ontstaat ruimte voor een terras.

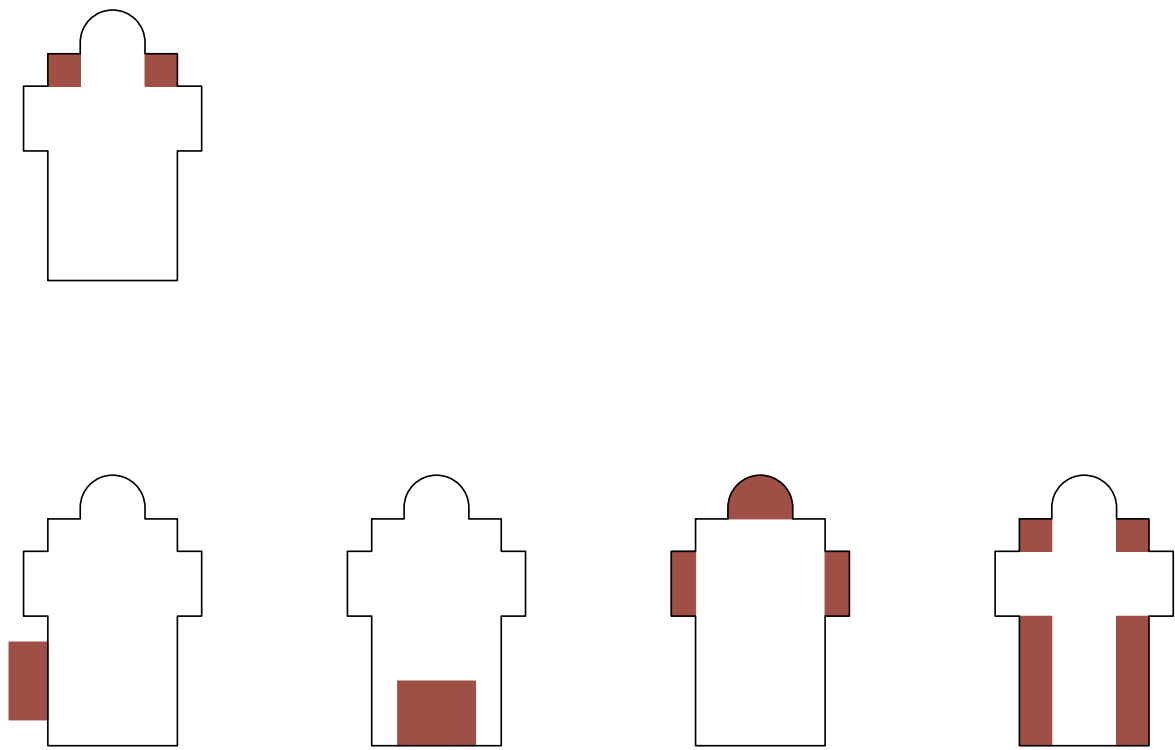
Optie 4
Toegangen transept en zijbeuk

Het volledig openen van de zijgevel. Kerkruimte en pleinruimte vloeien zo in elkaar over.

4.4 Indelen Kerk

Medegebruik of hergebruik van een kerkgebouw vereist volgens ons functionele en ruimtelijke ingrepen. Vaak is er bijkomende infrastructuur nodig zoals sanitair, kookgelegenheid, technische installaties, bergingen voor meubilair, etc. Het genuanceerd plaatsen en dimensioneren van zulke ‘dienende’ elementen zien wij niet als een ‘probleem’ maar als een ontwerpogave. Daarnaast vraagt medegebruik bijna steeds een vorm van compartimentering of nieuwe volumes. Vaak gaan die laatste met de aandacht lopen. Wij willen het omgekeerde bereiken, nl. een nieuwe, sterke vorm te vinden voor de bestaande ruimte. De voorbeelden op naastliggende pagina tonen dat binnen de geschiedenis van de kerkenbouw een rijke traditie bestaat in het manipuleren en indelen van ruimte.

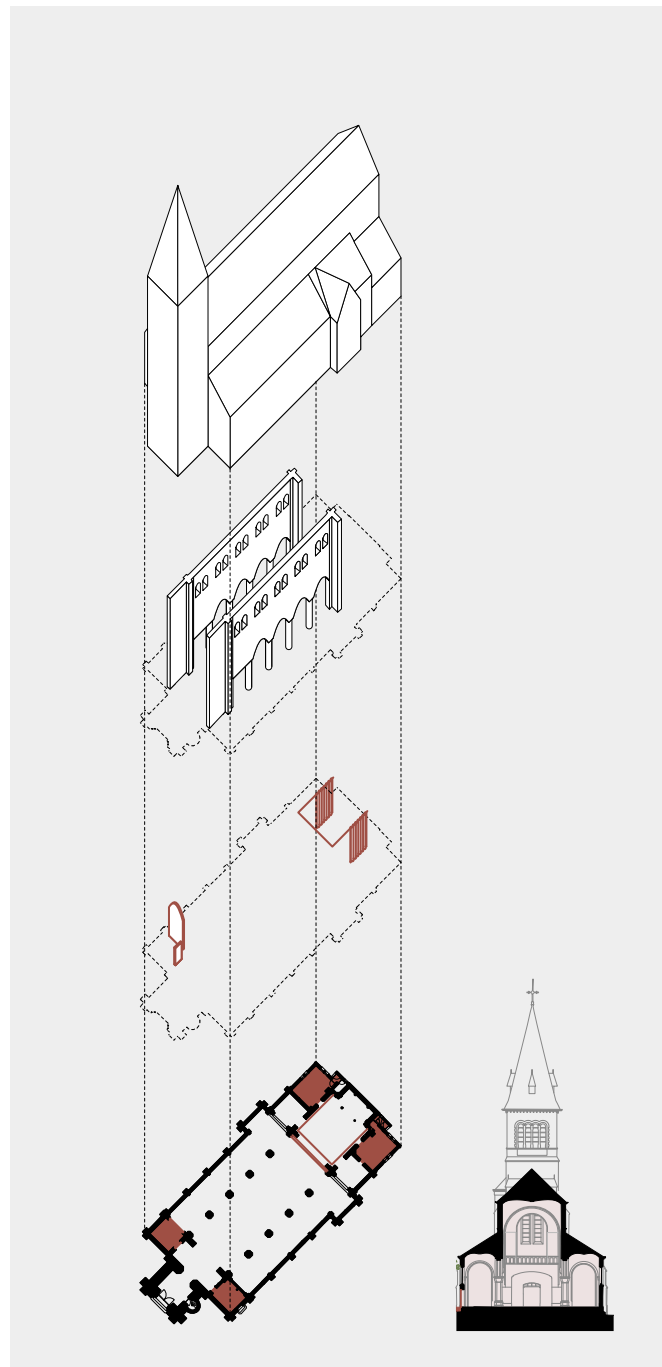

Links:
schema indeling dienende ruimte

Rechts:
Isaak van Nickelen, Interieur van
een kerk 1670 (bron:
Divine interiors: Experience
Churches in the Age of Rubens,
p. 150)

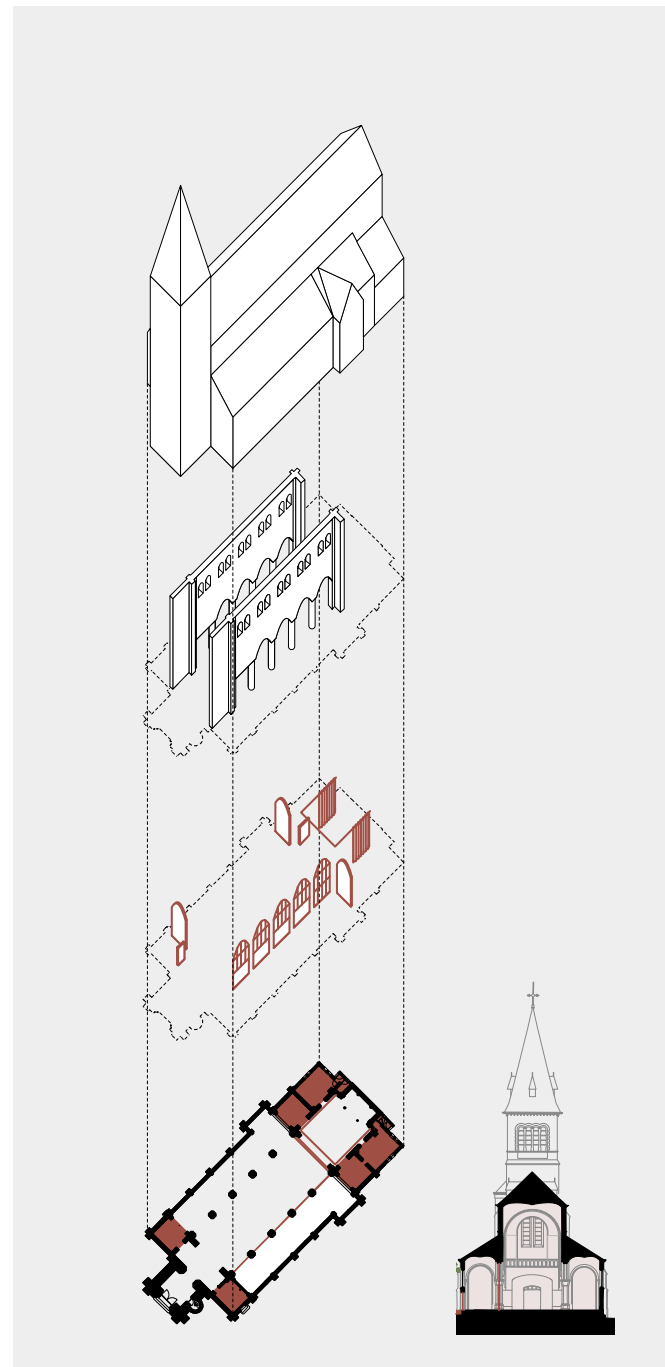

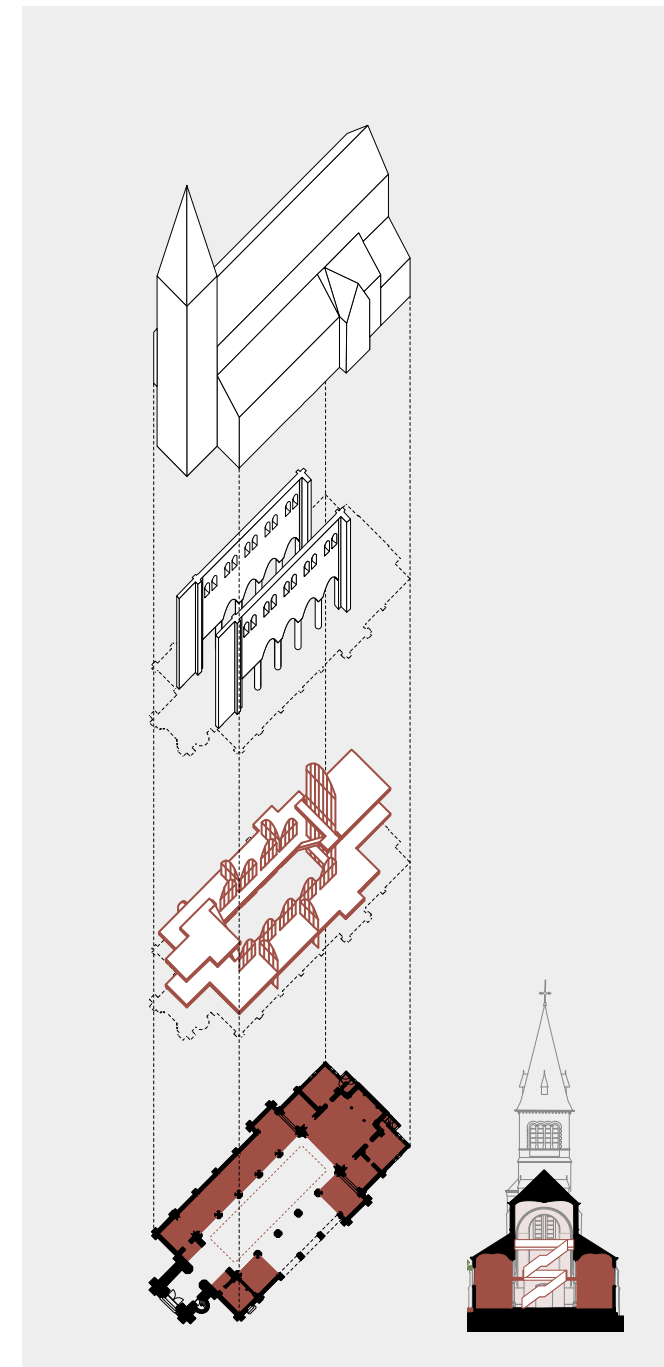
Optie 1
Open ruimte

Enkel de bestaande kleine ruimtes in de hoeken worden heringericht tot dienende ruimtes. De open binnenruimte van de kerk blijft intact en leent zich tot een flexibel gebruik. Het koor kan afgescheiden worden van de rest van de kerk via een gordijnwand. Hier kunnen kleine kerkdiensten doorgaan.

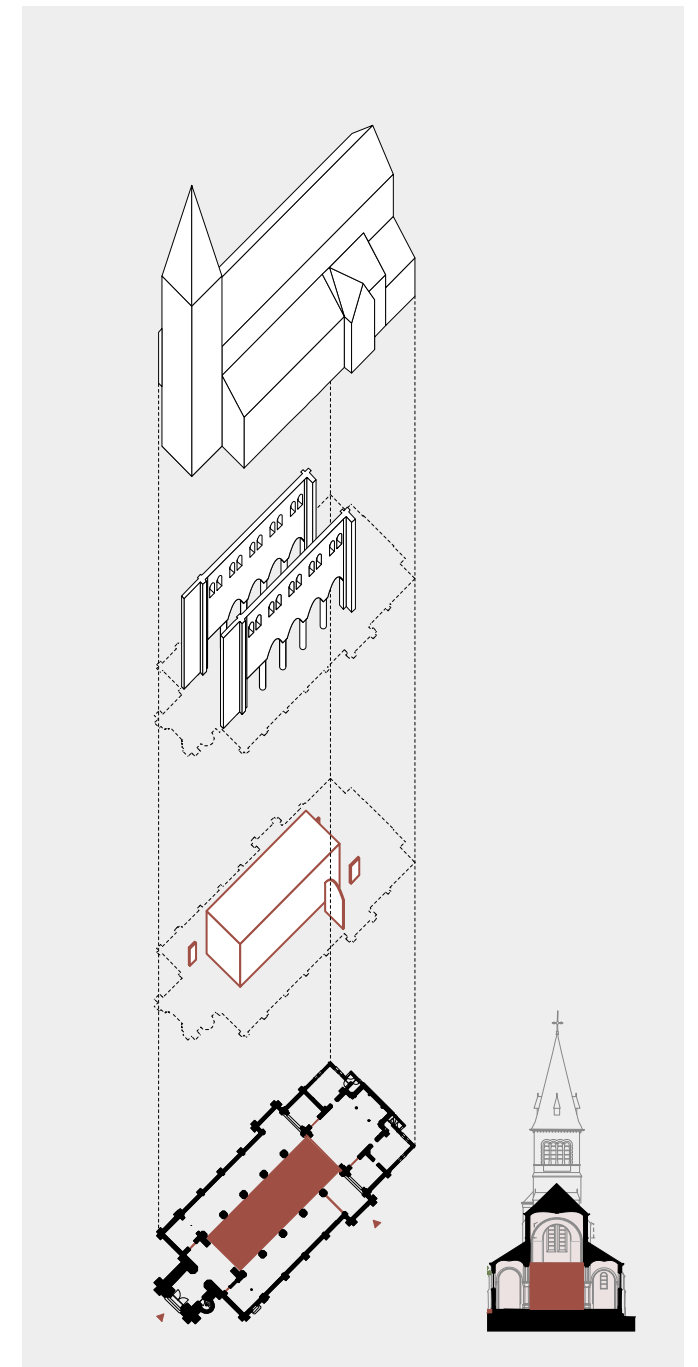
Optie 2
Zijbeuk aan plein

Eén zijbeuk wordt afgescheiden van de hoofdruimte van de kerk en kan apart functioneren. Deze ruimte werkt als bemiddelaar tussen plein en kerk. De openingen in de langse wanden zorgen voor een sterke interactie tussen de ruimtes onderling.

Optie 3
Galerij

De kerk wordt heringericht als een galerij. We vullen de zijbeuken in met allerlei compartimenten. Deze ruimtes zijn geschikt rond de hoge hoofdbeuk van de kerk, die intact en ervaarbaar blijft in haar huidige vorm.

Optie 4
Nieuwe structuur in hoofdbeuk

We bouwen een nieuwe structuur in de hoofdbeuk van de kerk. Zo definiëren we drie krachtige deelruimtes: de twee zijbeuken en de verdieping in de hoofdbeuk. De kerk kan op die manier een set van complexere programma's opnemen.

4.5 Decorum

Als ontwerpteam willen wij een duidelijk standpunt innemen over de architectonische taal van onze ingrepen. Wij geloven in een aanpak die inspiratie haalt uit het bestaande; onze ingrepen mikken op continuïteit eerder dan op contrast of breuk. Hoewel veel kerkgebouwen door de eeuwen heen zijn aangepast en verbouwd, verschijnen ze ons vandaag als één continu geheel. Nieuwe ingrepen, hoe contrasterend ook, gebeurden namelijk steeds vanuit een begrip en respect voor het bestaande. Wij willen hierbij aansluiten en dit streven naar continuïteit terug oppikken. Als voorbeeld hiervan zien we de manier waarop het Londense bureau Caruso St-John de renovatie van het Tate Britain museum heeft aangepakt: daar is het nieuwe nauwelijks te onderscheiden van het oude, en toch zeer hedendaags.

Wij willen met eenzelfde subtiliteit ook het religieuze karakter van een kerkinterieur benaderen. Wij geloven dat zelfs in een context van medegebruik een kerk als kerk kan en mag herkend worden. De betekenis die we geven aan de vorm van een gebouw of de symboliek van zijn interieurdecoratie is cultureel bepaald. Dat wordt duidelijk in de afbeeldingen op naastliggende pagina. Beide schilderijen beelden het interieur af van de Onze-Lieve-Vrouwkathedraal in Antwerpen maar door een andere schilder en vanuit een andere invalshoek. De ene verbeeldt daarbij de protestantse visie, met de nadruk op de ruimte als dusdanig en de activiteiten die er zich afspelen; het andere doek verbeeldt, door de nadruk op het architecturale detail, de katholieke visie van het kerkgebouw als een gewijde, sacrale plaats. Wij geloven in de synergie van beide visies: zoals uiteengezet in de inleiding, pleiten wij voor een ‘desacralisering’ van het kerkgebouw tot een krachtige publieke ruimte die een respectvol gebruik afdwingt.

Links:
Tate Britain, Caruso St. John, 2013;
Bron: <https://www.carusostjohn.com/projects/transforming-tate-britain/>

Rechts:
1. Interieur van een kathedraal, H. van Steenwijck, 1593;
Bron: Divine Interiors, Baisier,C.
2. Interieur van een kathedraal, Isaak van Nickelen, 1668;
Bron: Divine Interiors, Baisier,C.

Optie 1 Huidige staat kerk

Optie 3 Kerk zonder los en vast meubilair

Optie 2 Kerk zonder los meubilair

Optie 4 Kerk volledig ontdaan van symbolen, met evt. nieuwe kleurstelling

Optie 1 Huidige staat kerk

Optie 3 Kerk zonder los en vast meubilair

Optie 2 Kerk zonder los meubilair

Optie 4 Kerk volledig ontdaan van symbolen, met evt. nieuwe kleurstelling

5. Voorstel 4 scenario's

5.1 Scenario 1: Open ruimte

Dit scenario gaat uit van een minimale ingreep voor een maximaal effect. Ze zet in op het inrichten van een verkleinde kerk door het afscheiden van het koor en op het openen van de pleingevel waardoor er een interactie ontstaat tussen plein en kerkruimte.

Toegang zijbeuk

We voorzien een reeks van openingen aan de zijde van de zijbeuk die toegang tot het plein geeft. De kerk opent zich naar het kerkplein.

Open ruimte

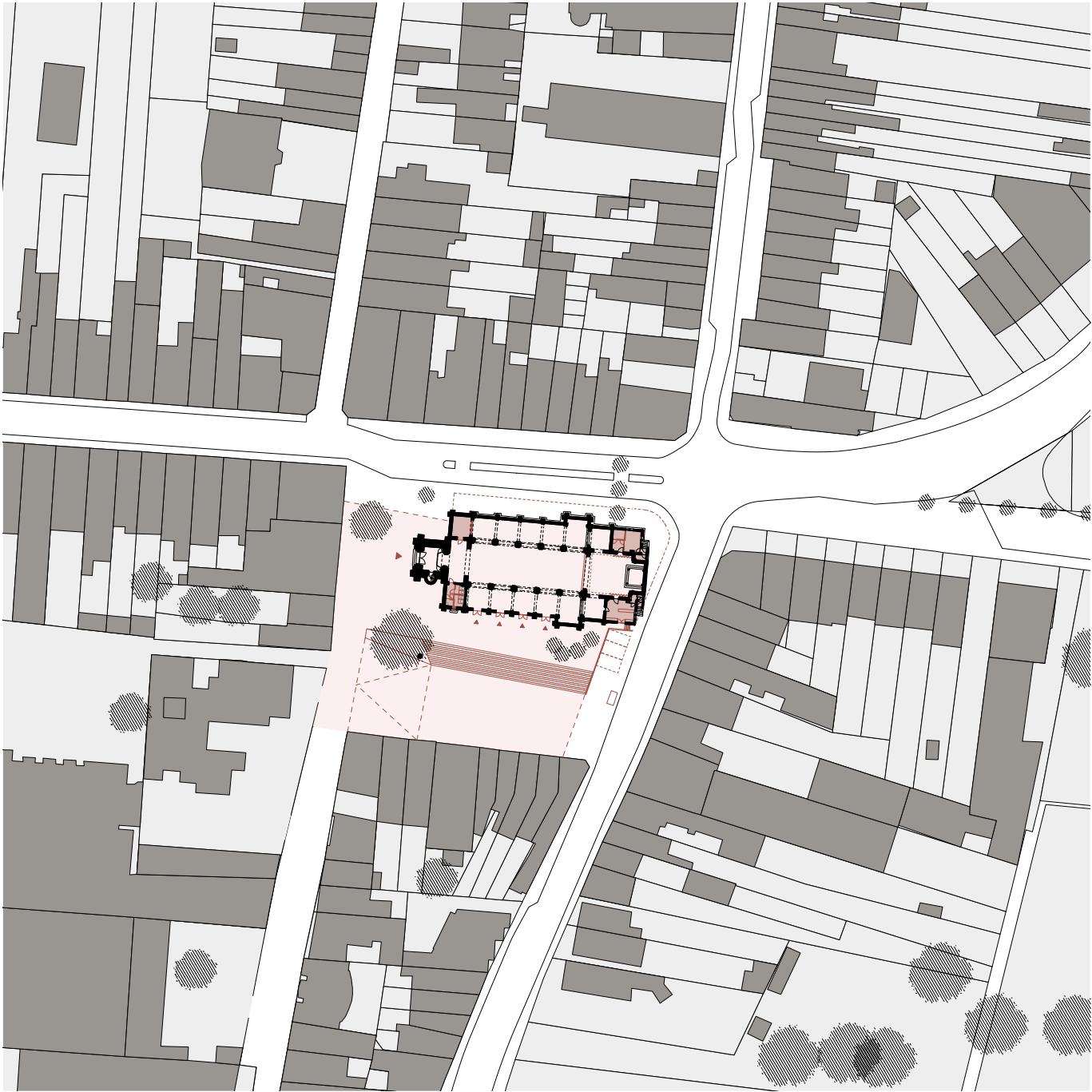
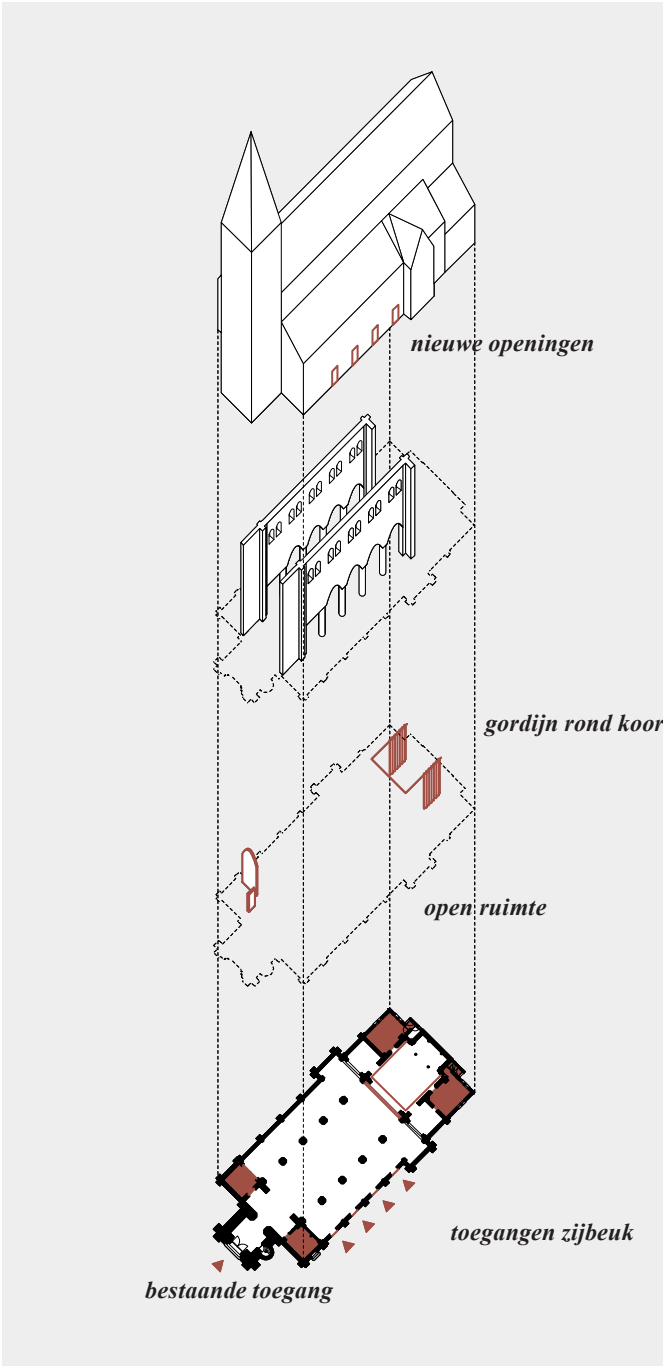
Enkel de bestaande kleine ruimtes in de hoeken worden heringericht. De open binnenruimte van de kerk blijft intact, en leent zich tot een flexibel gebruik.

Afscheiding koor

Het koor kan afgescheiden worden van de rest van de kerk via een gordijnwand. Hier kunnen kleine kerkdiensten doorgaan.

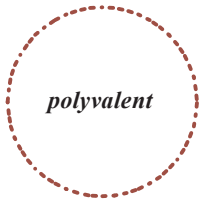
Toegang Kerkstraat

De huidige toegang van de kerk blijft bestaan. Deze zal vooral gebruikt worden tijdens evenementen die in de kerk plaatsvinden, zoals een concert of een lezing, waarbij de zijtoegangen als storend ervaren kunnen worden.

Polyvalent

De open ruimte kan ingezet worden voor allerlei activiteiten.

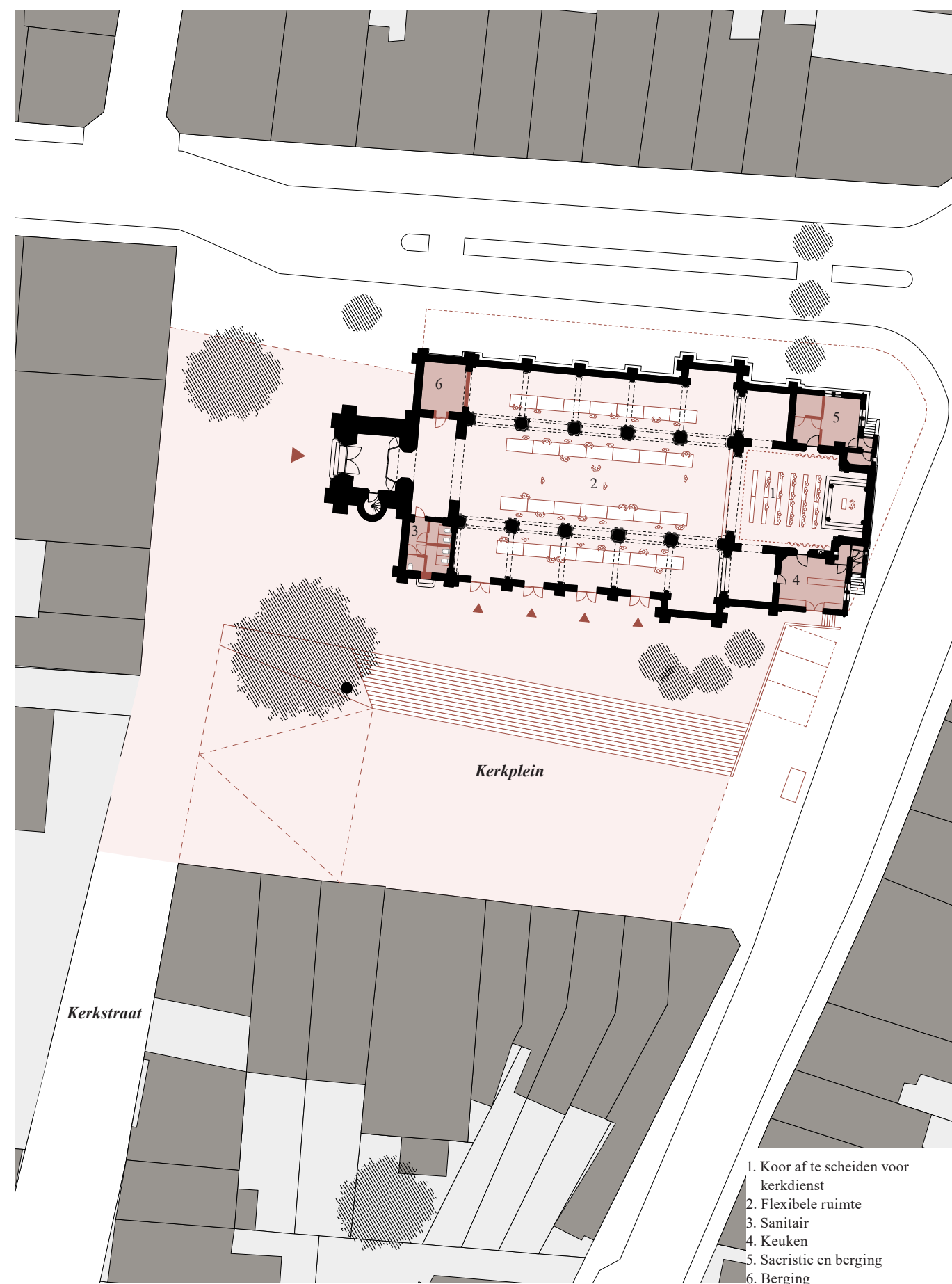

Dwarssnede 1

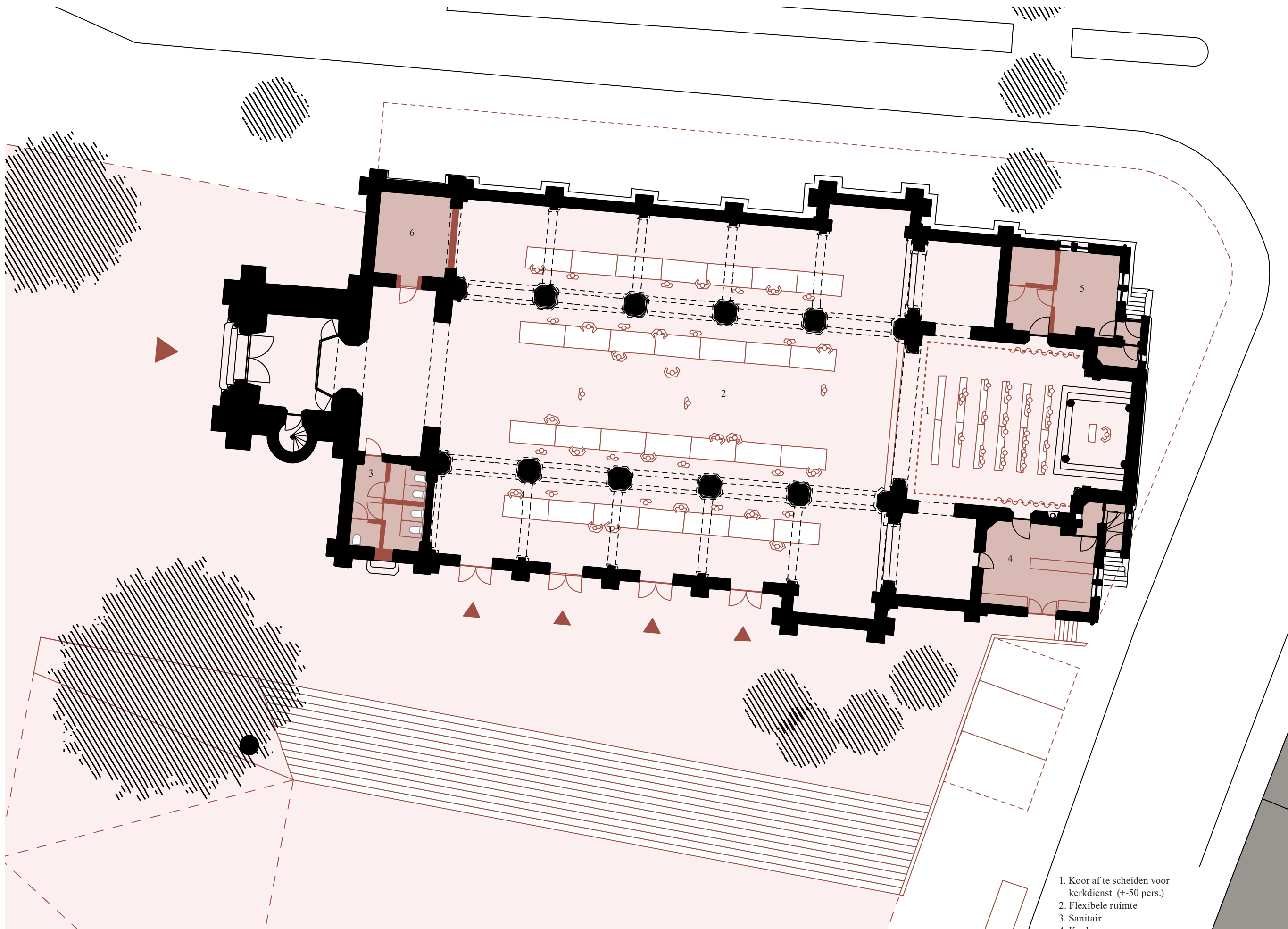

Zuidgevel

1. Koor af te scheiden voor kerkdienst
2. Flexibele ruimte
3. Sanitair
4. Keuken
5. Sacristie en berging
6. Berging

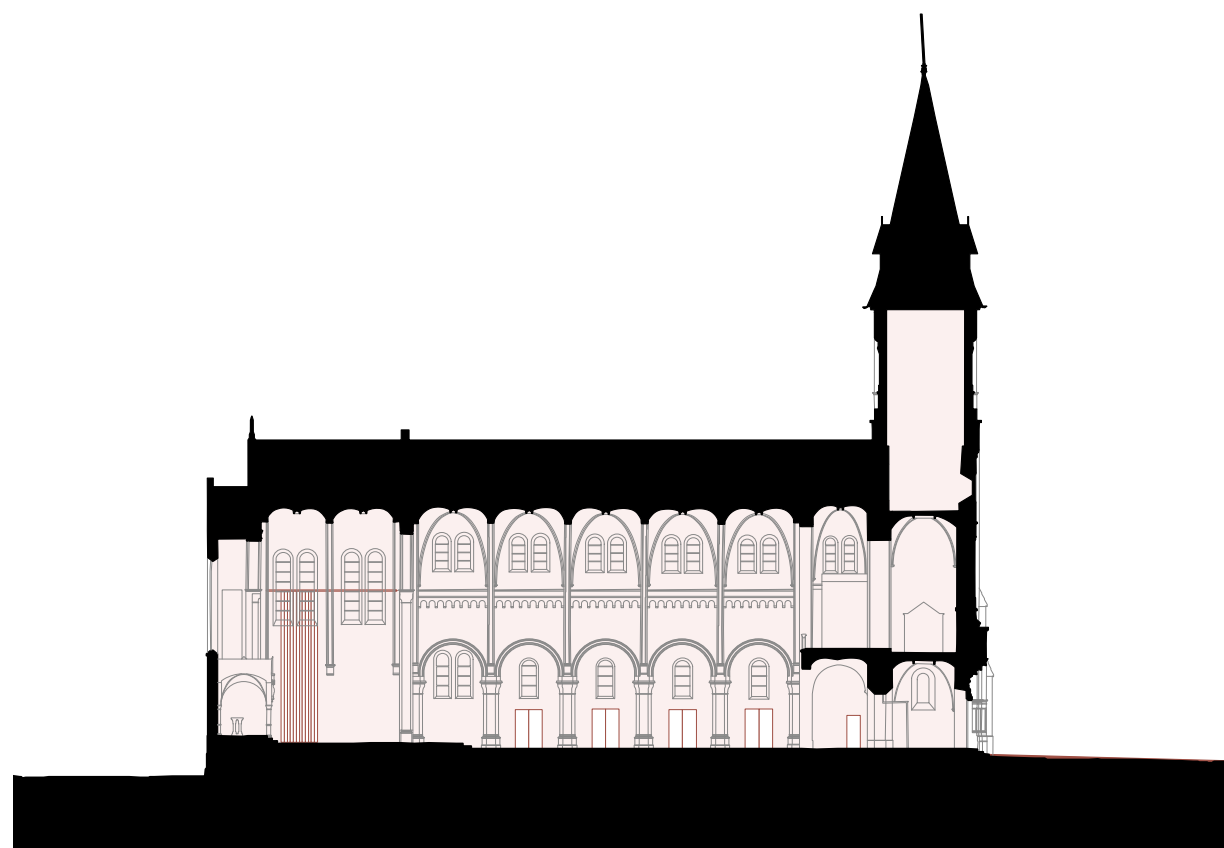

1. Koor af te scheiden voor kerkdienst (+50 pers.)
2. Flexibele ruimte
3. Sanitair
4. Keuken
5. Sacristie en berging
6. Berging

Dwarssnede 2

Langssnede

Zicht in zijbeuk met open deuren

Referenties

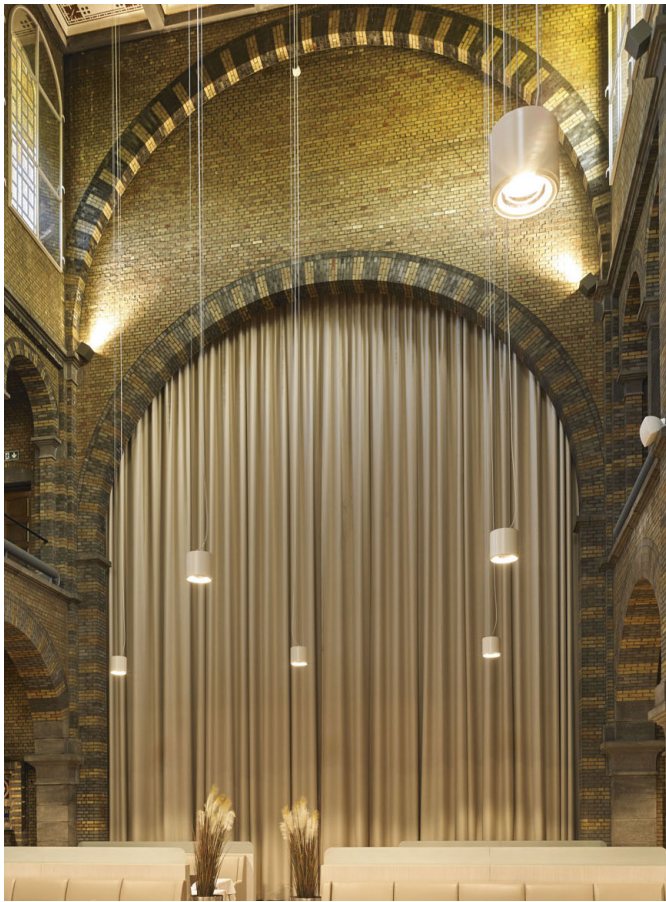
Een gordijn als afscheiding van het koor

1.

2.

3.

4.

Afbeeldingen:

1. Gordijn Rothschildbank London, Inside Outside, 2015;
Bron: <http://vakbladwi.nl/nederlands-ontwerpbureau-wint-prijs-met-gordijn/>

2. Gordijn Stadel museum Frankfurt, Thomas Ruff, 2012;
Bron: <http://www.67nj.org/kvadrat-and-gtf-cut-from-the-same-cloth/>

3. WZC Sint-Vincentius Leuven, 360 architecten, 2010;
Bron: <https://www.onroerendergoed.be/nl/actueel/blog/een-parel-van-herbestemming/>

4. Columbarium St. Bartholomäus Köln, Kissler + Effgen Architekten BDA, 2011;
Bron: <http://www.baukunst-nrw.de/objekte/Umgestaltung-St-Bartholomaeus-in-ein-Kolumbarium--2676.htm>

Referenties
Openingen

1

2

Links:
1. UCO 2 Gent, Trans architecten, 2016;
Bron: <http://www.transarchitectuurstedenbouw.be/nl/projects/uco-2-gent-2014-2016>
2. Tate modern, Herzog & De Meuron, 2012;

Referenties
Gebruik multifunctionele ruimte

1

Theater

2

Concert

3

Markt / Tentoonstelling

4

Feest

Afbeeldingen:
1. Amuz Augustinus muziekcentrum Antwerpen;
Bron: <http://crkc.be/amuz-augustinus-muziekcentrum>
2. Ligconcert in Regenboogkerk Hilversum;
Bron: <http://www.ligconcert.nl/>
3. Brocante markt in Laurenskerk Rotterdam, Wim Quist, 1981;
Bron: <https://rotterdam.info/agenda/brocante-fair/>
4. Kulturkirche Altona Hamburg;
Bron: <https://www.fiylo.de/location-hamburg/kulturkirche-altona-2251/>

5.2 Scenario 2: Zijbeuk aan plein

Dit scenario gaat uit van de idee dat een intensiever gebruik de levendigheid van de kerk en het plein verhoogt. De zijbeuk als apart te gebruiken ruimte werkt als catalysator voor activiteiten.

Zijbeuk aan plein

Eén zijbeuk wordt afgescheiden van de hoofdruimte van de kerk. Ze kan apart functioneren. Deze ruimte werkt als bemiddelaar tussen plein en kerk. De openingen in de langse wanden zorgen voor een sterke interactie tussen de ruimtes onderling. De zijbeuk wordt met semi-transparante wanden afgesloten om een plek voor een restaurant- of cafetariafunctie te maken. Doordat het bovenste gedeelte voorzien is van glas, blijft de ruimtelijkheid van de kerk behouden en kan men het plafond van de middenbeuk nog volledig waarnemen. De binnenruimte van de kerk blijft voor het grootste gedeelte intact.

Toegangen transept en zijbeuk

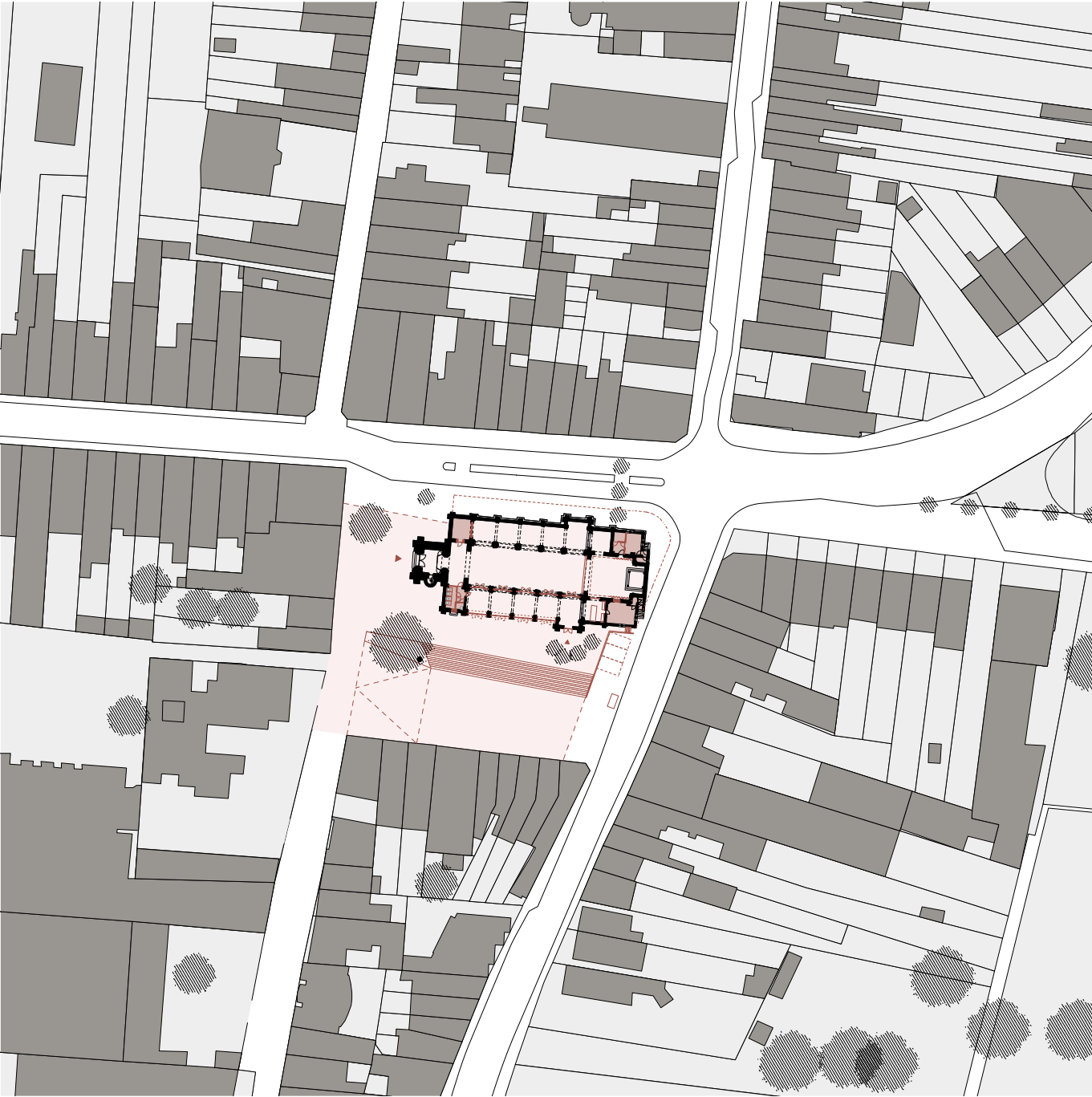
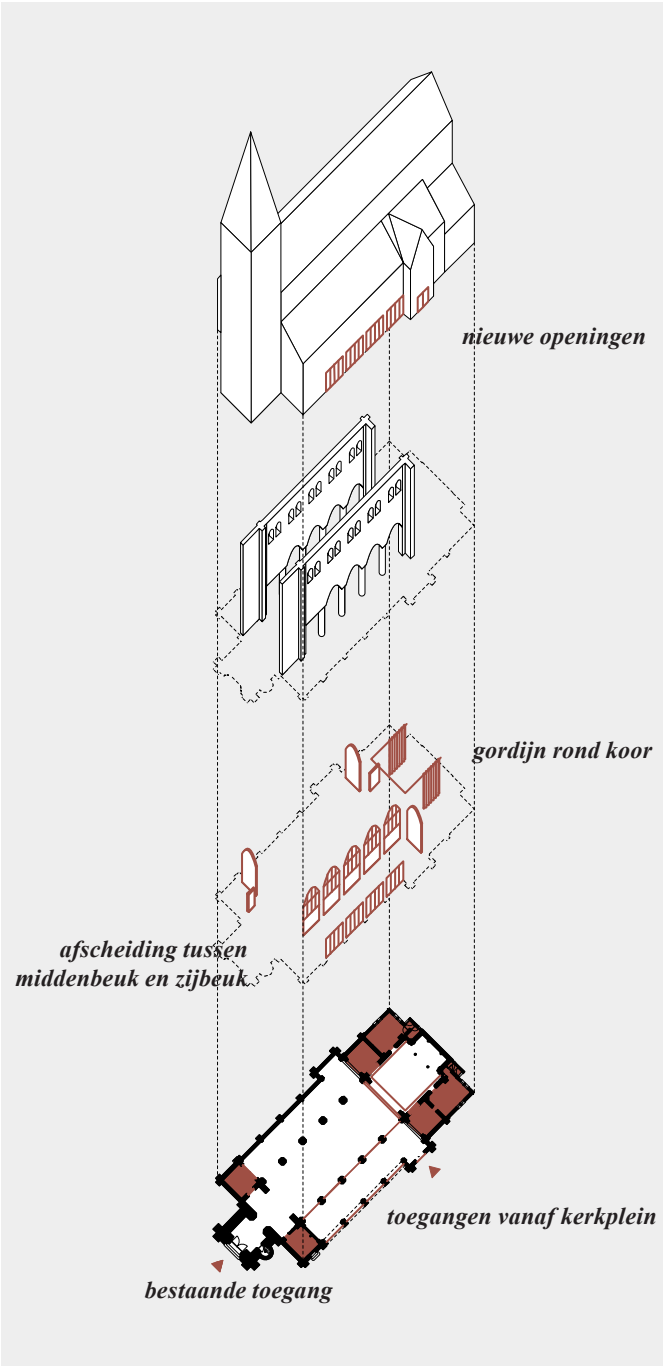
Door de zijgevel volledig te openen vloeien kerkruimte en plein in elkaar over. De hoofdtoegang van het café of restaurant bevindt zich ter hoogte van het transept, en geeft verder toegang tot de hoofdbeuk. Bij grotere evenementen (lezing, concert, ...) kan dit de hoofdingang zijn; het café doet dan dienst als foyer. Bij mooi weer kunnen de terrasdeuren open staan, wat animatie brengt op het plein naast de kerk.

Afscheiding koor

Het koor kan afgescheiden worden van de rest van de kerk via een gordijnwand. Hier kunnen kleine kerkdiensten doorgaan.

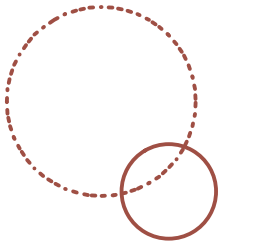
Toegang Kerkstraat

De huidige toegang van de kerk blijft bestaan. Deze entree zal vooral gebruikt worden door bezoekers komend vanaf de Stationsstraat of bijvoorbeeld voor een groot evenement dat in de kerk plaatsvindt en waarvoor men de centrale toegang verkiest.

Versterkende toevoeging

Een kleiner deel van de open ruimte wordt ingenomen door een specifiek programma. Dit extra programma creëert extra mogelijkheden voor het flexibel gebruik van de open ruimte. Een restaurant- of cafetariafunctie kan bijvoorbeeld ingezet worden bij grotere evenementen in het schip van de kerk.

versterkende toevoeging

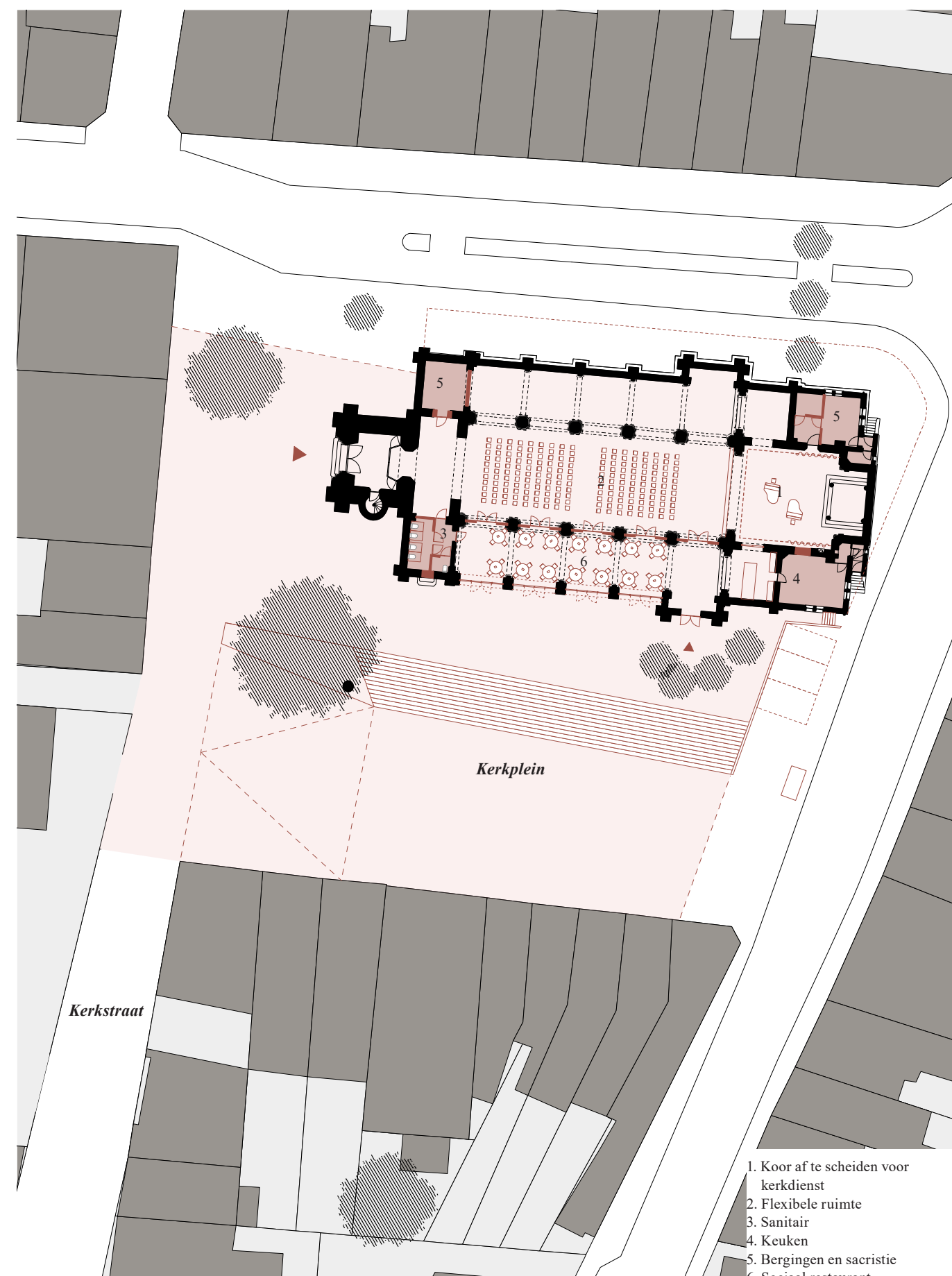

Dwarssnede 1

Zuidgevel

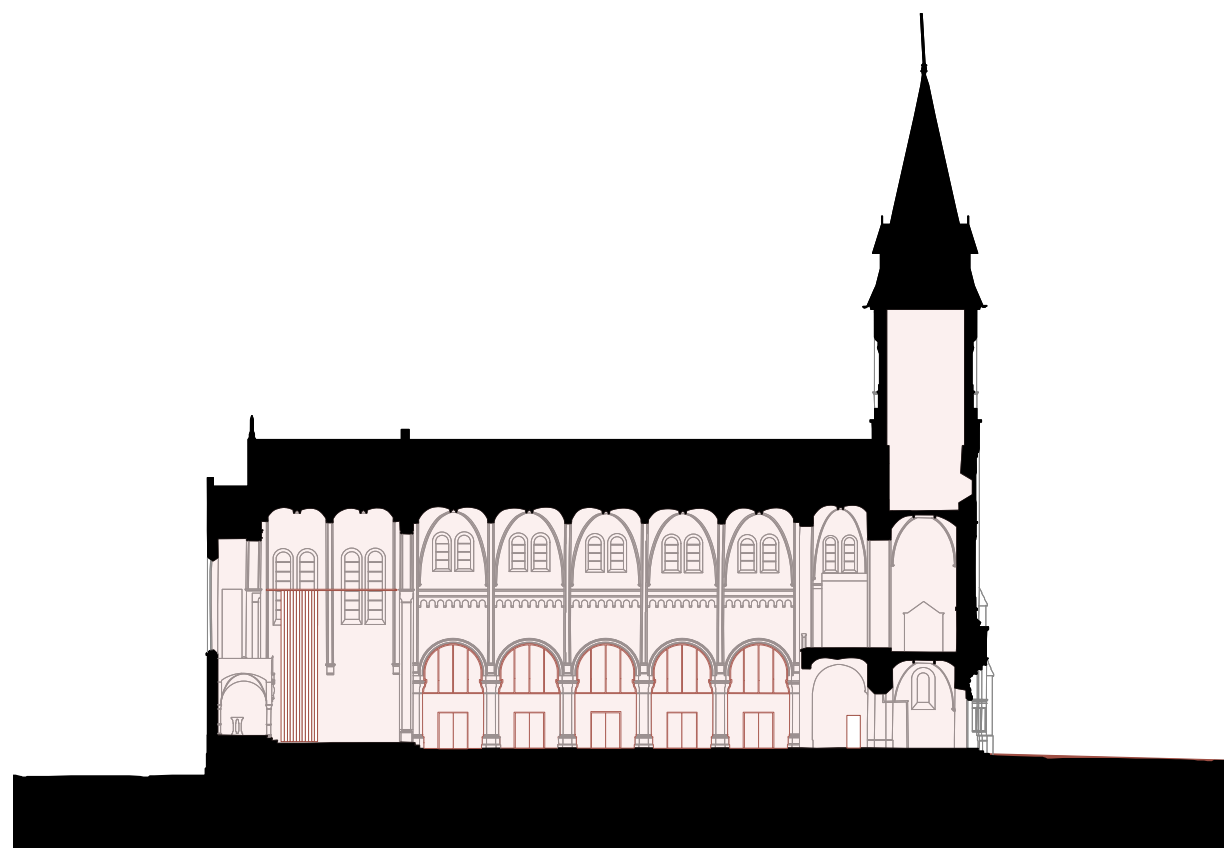

1. Koor af te scheiden voor kerkdienst
2. Flexibele ruimte
3. Sanitair
4. Keuken
5. Bergingen en sacristie
6. Sociaal restaurant

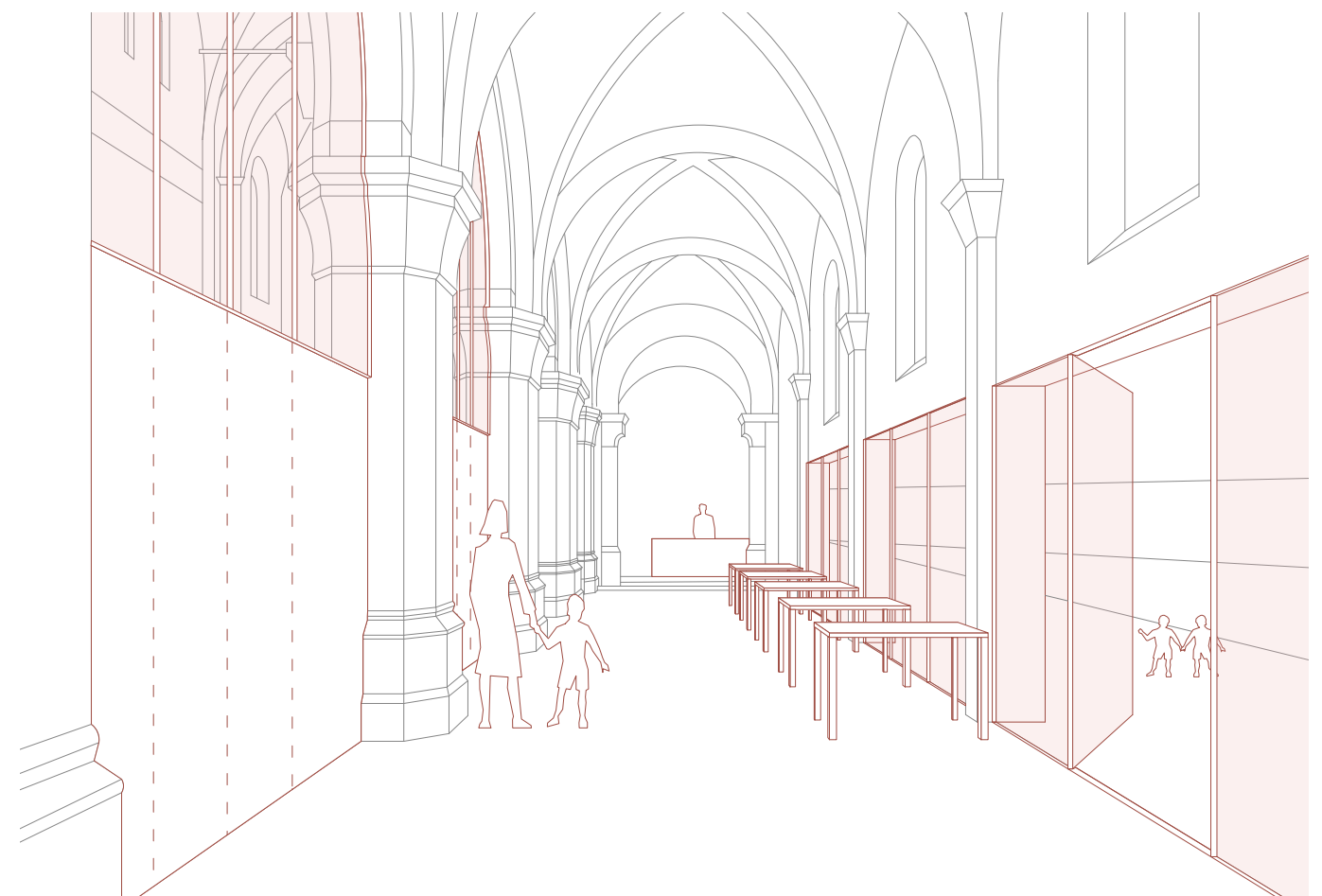

Dwarssnede 2

Langssnede

Zicht naar café in zijbeuk met grote openingen

Referenties
Openingen

Links:
1+2. Tate modern, Herzog & De Meuron, 2012
3+4. Dorpshuis de Trapkes Sprundel, 2014;
Bron: <http://www.beleefsprundel.nl/dorpshuis/>

Referenties
Café

1

2

Links:
1. Sociaal restaurant Parnassus Gent;
Bron: <http://www.herbestemmingkerken.be/voorbeelden/Paginas/Parnassus.aspx>
2. Kulturkirche Altona Hamburg;
Bron: <https://www.fiylo.de/location-hamburg/kulturkirche-altona-2251/>

5.3 Scenario 3: Galerij

Dit scenario gaat een stap verder. De ingreep voorziet in een grotere oppervlakte aan nieuw in te vullen ruimte. Hierdoor kan de kerk tal van nieuwe voorzieningen opnemen.

Galerij

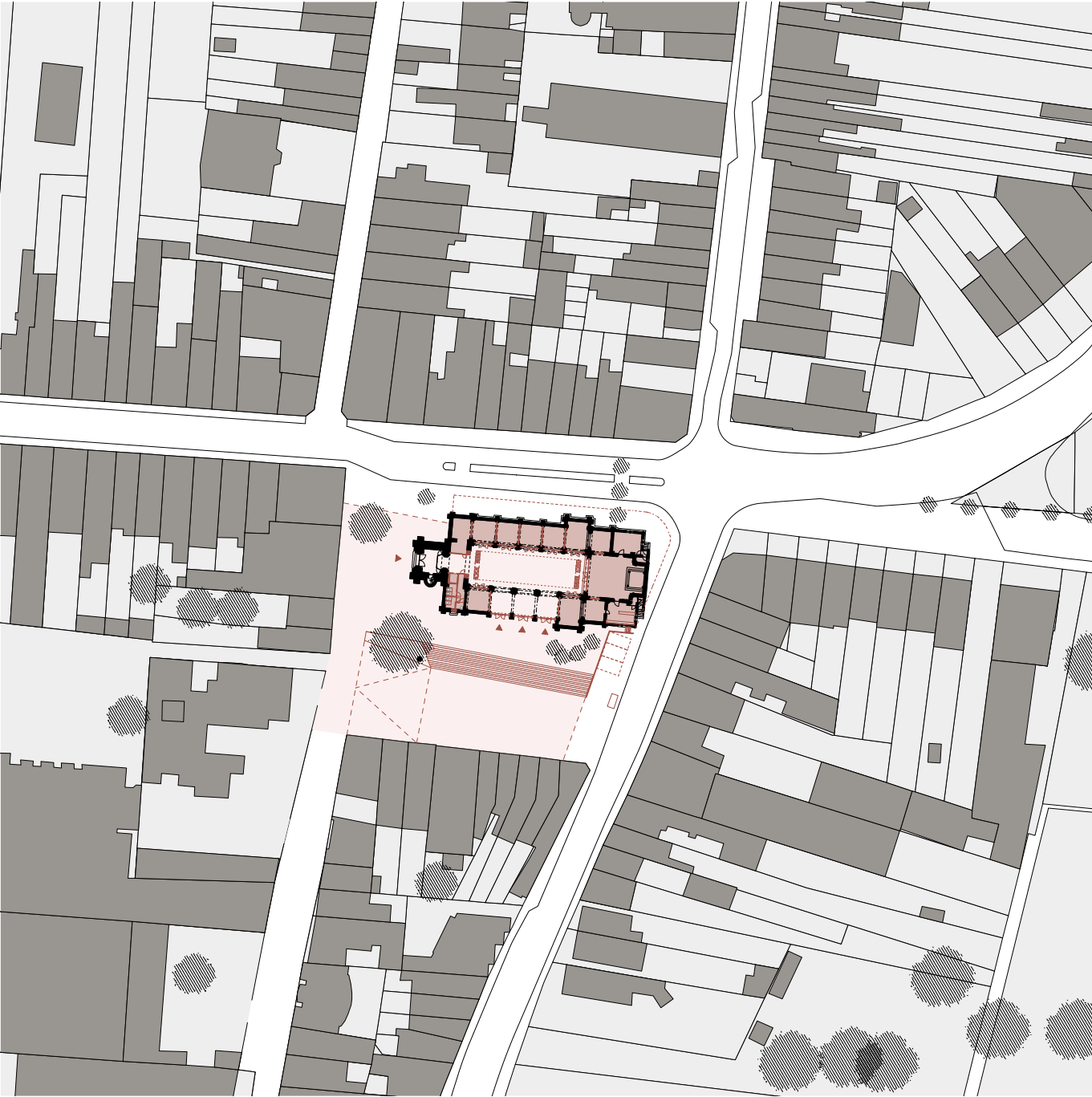
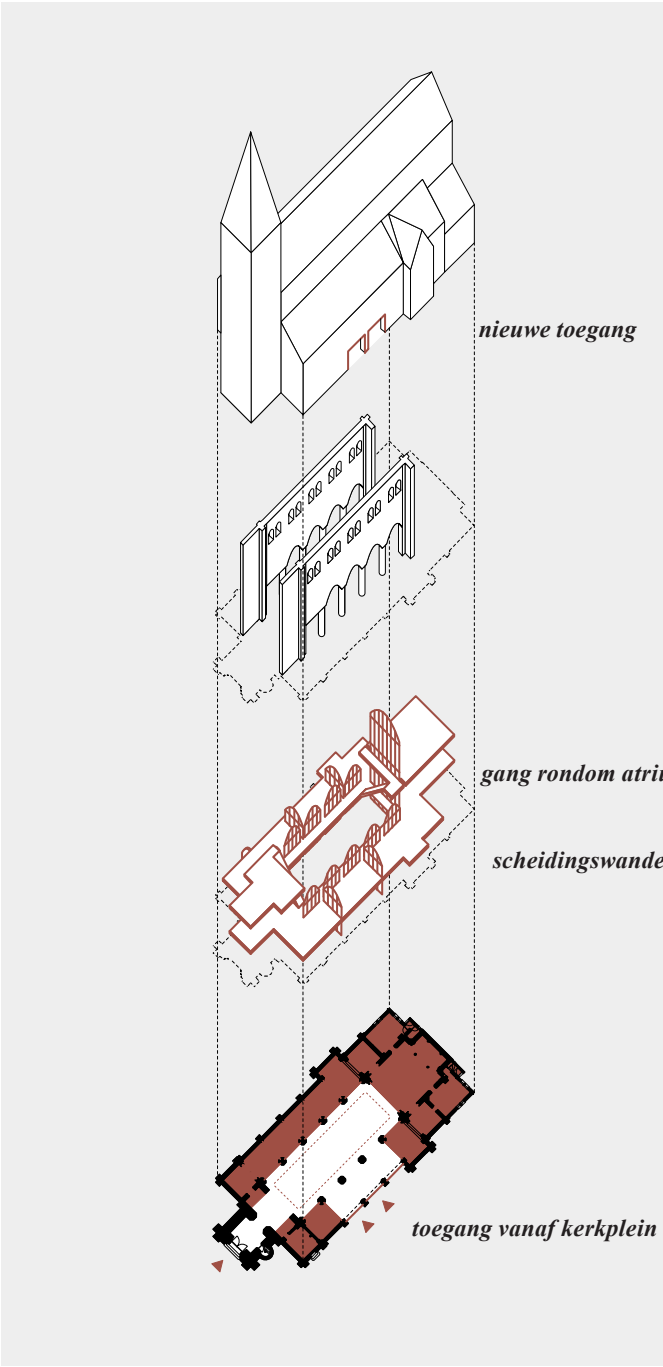
De kerk wordt heringericht volgens de typologie van een galerij, waarbij de zijbeuken gecompartmenteerd worden door middel van een verdieping. Een geheel van flexibele en variabele deelruimtes wordt zo geschikt rond de hoge hoofdbeuk van de kerk, die volledig intact en ervaarbaar blijft als centrale, open ruimte. De invulling van de galerijruimtes kan sociaal, recreatief, of commercieel zijn: een dokterspraktijk, brasserie, expozaal of winkel. Daarnaast blijft er een plaats over voor de kerkdienst, namelijk in het koor.

Toegang zijbeuk

We voorzien een reeks van openingen aan de zijde van de zijbeuk die toegang tot het plein geeft. De kerk opent zich naar het kerkplein. Van het plein bereikt men in eerste instantie het centrale schip. Van hieruit vindt men via gaanderijen rondomrond de omliggende ruimtes.

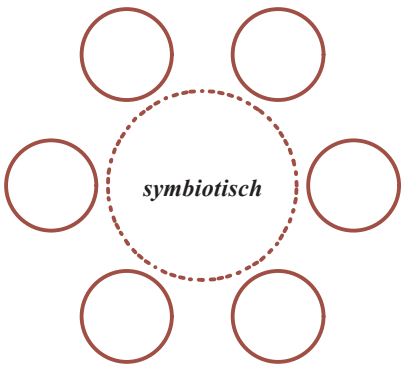
Toegang Kerkstraat

De huidige toegang van de kerk blijft bestaan. Deze entree zal vooral gebruikt worden door bezoekers komend vanaf de Stationsstraat.

Symbiotisch

Verscheidene specifieke programma's worden verenigd rond één grote flexibele ruimte.

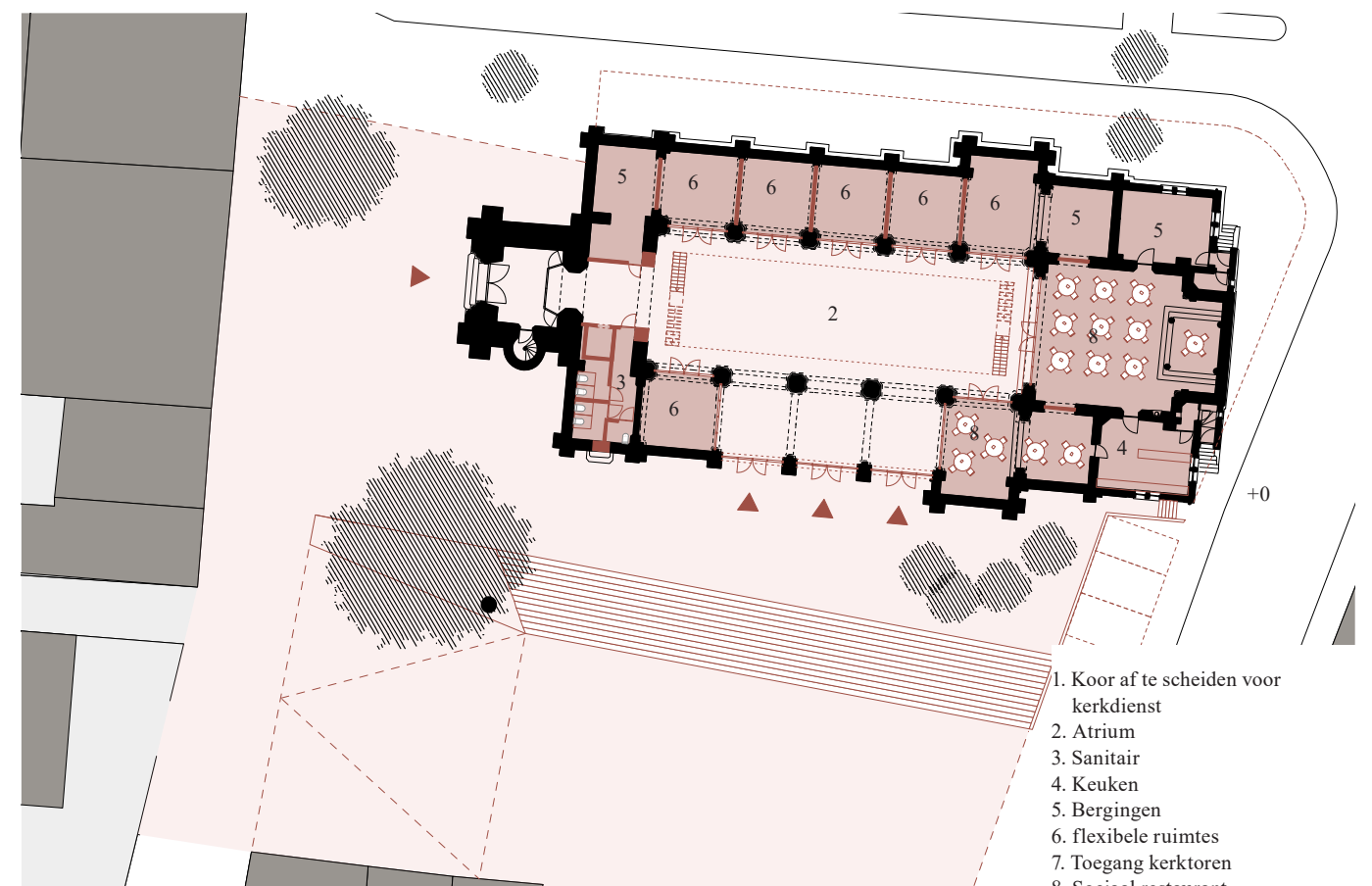
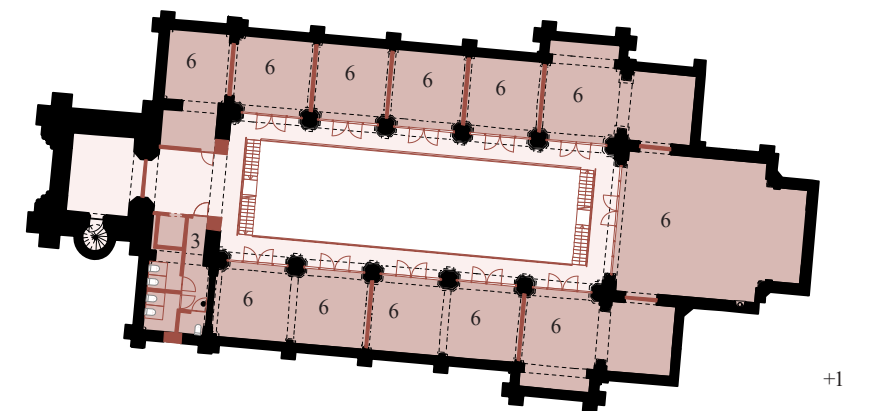
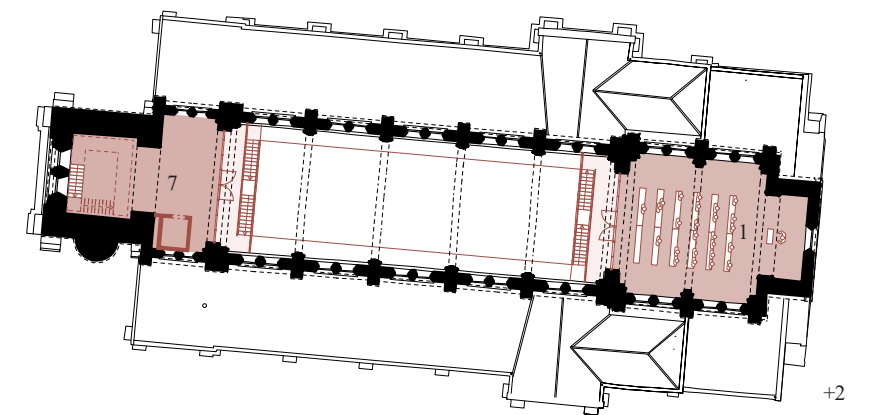

Dwarssnede 1

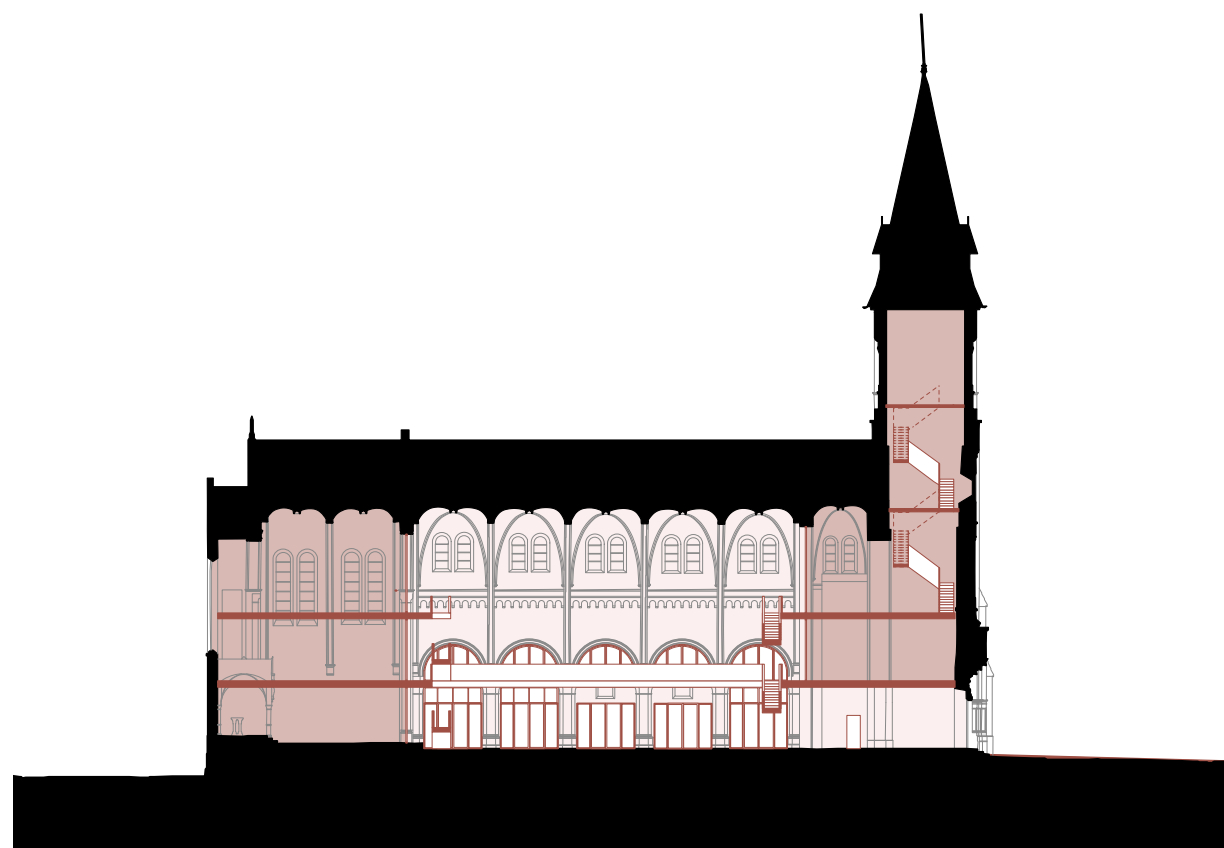
Zuidgevel

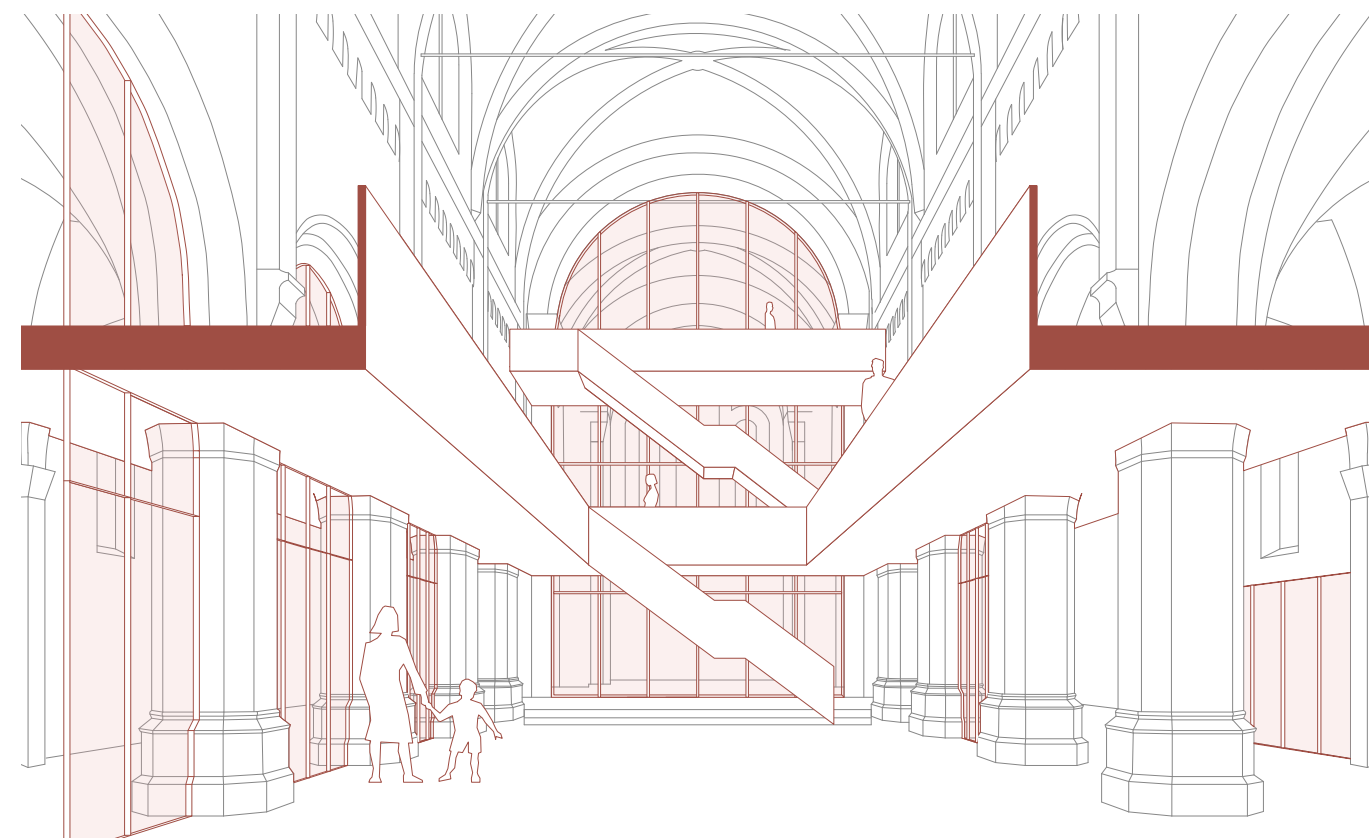

Dwarssnede 2

Langssnede

Zicht richting koor met rondgang

Referenties
Inbouw

Links:
1. Herbestemming St. Gertrudis van Nijvelkerk Heerle, Oomen architecten, 2012; Bron: <http://www.dearchitect.nl/projecten/herbestemming-st-gertrudis-van-nijvelkerk-heerle>
2. Gezondheidscentrum in kerk Borne, Reitsema & partners architecten; Bron: <https://architectenweb.nl/nieuws/artikel.aspx?ID=40558>

Referenties
Een schrijnwerkgeheel
als afscheiding van het koor

1

2

3

Afbeeldingen:
1. Sint-Martinuskerk Baak;
Bron: <https://www.herbestemmingkerken.be>
2. Posthoornkerk Amsterdam;
Bron: <https://www.bna.nl/posthoornkerk-amsterdam/>
3. St. Bernarduskirche Oberhausen, Zwo+ Architekten;
Bron: <http://www.bauwelt.de/themen/interview/Sankt-Bernardus-Oberhausen-2668581.html>

Referenties
Gebruik multifunctionele ruimte

Theater

Concert

Markt / Tentoonstelling

Feest

Afbeeldingen:
1. Amuz Augustinus muziekcentrum Antwerpen;
Bron: <http://crkc.be/amuz-augustinus-muziekcentrum>
2. Ligconcert in Regenboogkerk Hilversum;
Bron: <http://www.ligconcert.nl/>
3. Brocante markt in Laurenskerk Rotterdam, Wim Quist, 1981;
Bron: <https://rotterdam.info/agenda/brocante-fair/>
4. Kulturkirche Altona Hamburg;
Bron: <https://www.fiylo.de/location-hamburg/kulturkirche-altona-2251/>

5.4 Scenario 4: Nieuwe structuur in hoofdbeuk

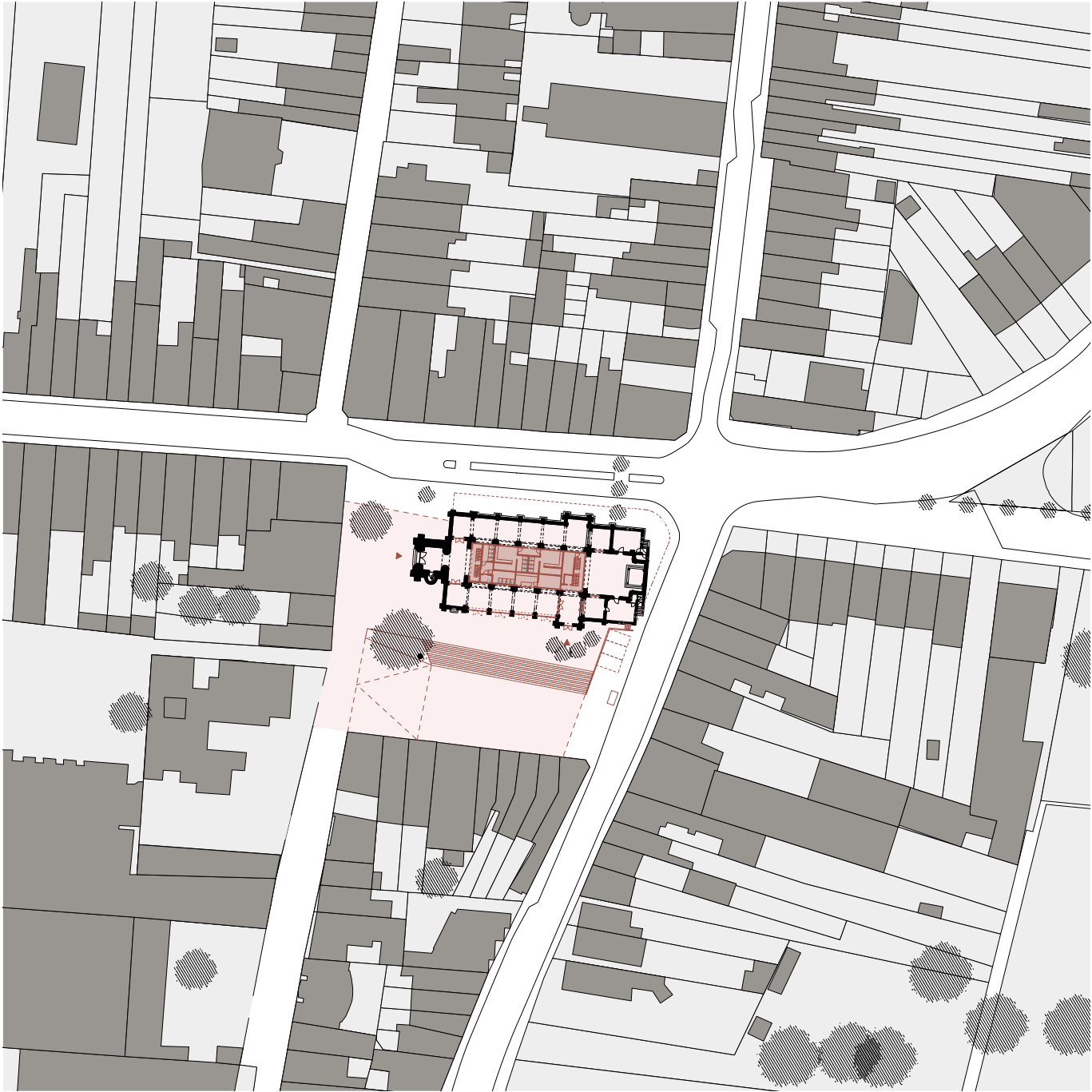
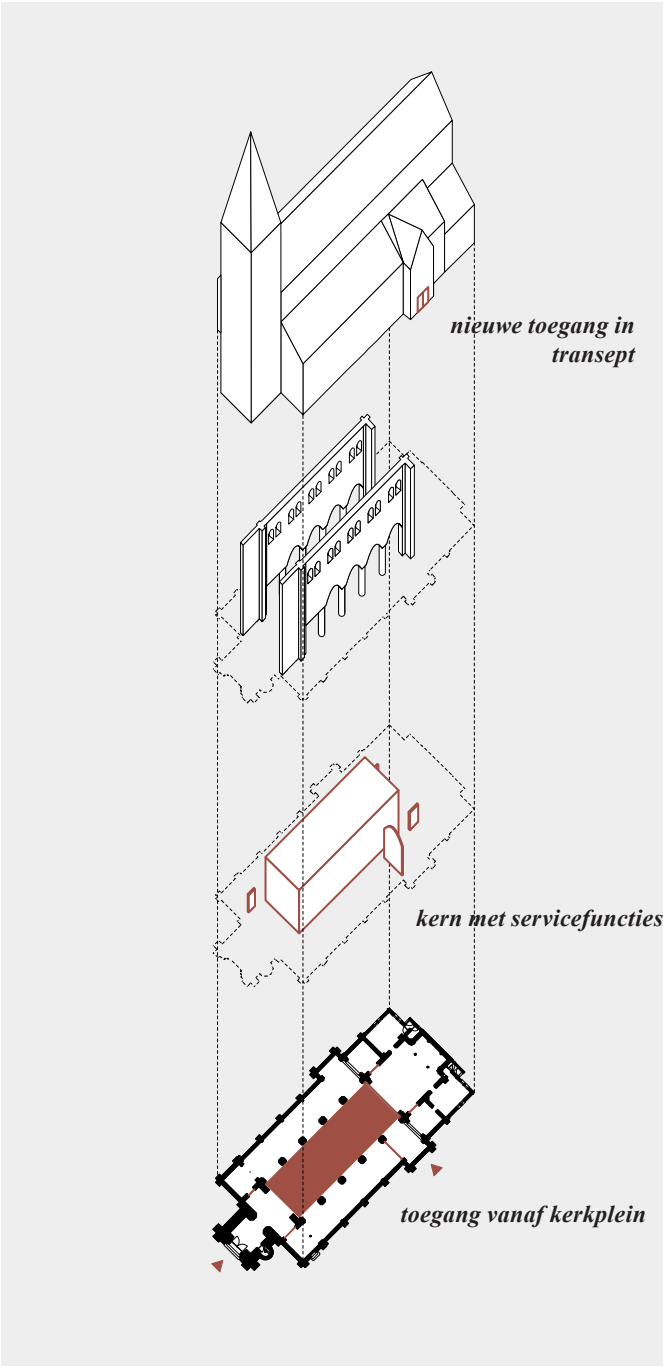
Dit ontwerp exploreert een meer verregaand scenario. De kerk wordt ingenomen door twee à drie nieuwe hoofdfuncties. De hoge ruimte van het schip is meestal niet rechtstreeks praktisch bruikbaar. We introduceren nieuwe ruimtes met een meer vatbare menselijke schaal.

Nieuwe structuur in hoofdbeuk

We bouwen een nieuwe structuur in de hoofdbeuk van de kerk. Zo definiëren we 3 krachtige open ruimtes; de twee zijbeuken, en de ruimte in de hoofdbeuk bovenop de nieuwe structuur. De kerk kan op die manier een set van complexere programma's opnemen. In de middenbeuk van de kerk wordt een kern met dienende functies geplaatst waaromheen zich de ruimtes in de zijbeuken en in het koor als kamers rondom schakelen. Elke ruimte heeft toegang naar een eigen berging in de kern. Aan de zijkanten van de kern zijn twee trappen geplaatst die toegang naar een centrale ruimte geven. Deze hoger gelegen ruimte geeft uitzicht over het plein.

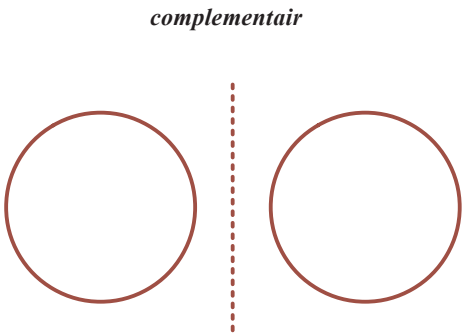
Toegangen transept en Kerkstraat

Twee trapkokers aan weerszijden van het nieuwe volume ontsluiten al de ruimtes. De ene trapkoker is bereikbaar via de bestaande toegank Kerkstraat. De andere trapkoker is bereikbaar via een nieuwe toegang in het transept. Bij grotere publieke evenementen zoals lezingen of concerten kan deze toegang als hoofdentree fungeren en zal het café dienst kunnen doen als foyerruimte. Heel de gevel aan de pleinzijde wordt verder opengemaakt voor terrasdeuren, die bij goed weer kunnen openstaan. Plein en binnenruimte vloeien in elkaar over.

Complementair

Twee verschillende complementaire programma's kunnen onafhankelijk van elkaar functioneren. Ten gepaste tijden kunnen ze in interactie gaan en elkaars faciliteiten gebruiken. Dit basisprincipe werken we in dit ontwerp uit tot de combinatie van een sociaal restaurant en een gymnasium. Het centrale volume bevat zowel keukens als kleedruimtes. De grote gemeenschappelijke ruimte bovenaan in het schip kan gedeeld gebruikt worden, zowel voor feesten als sportlessen.

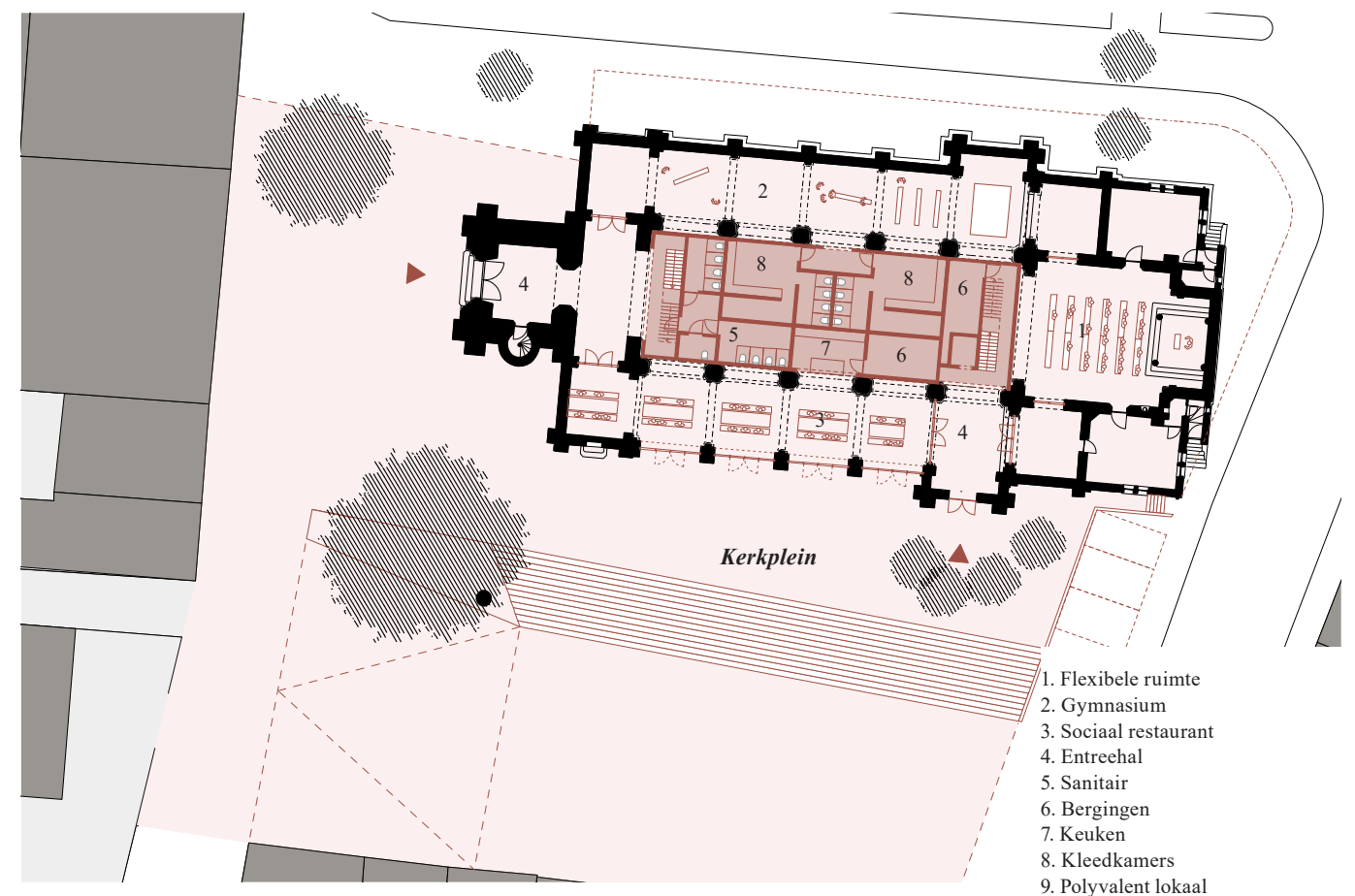
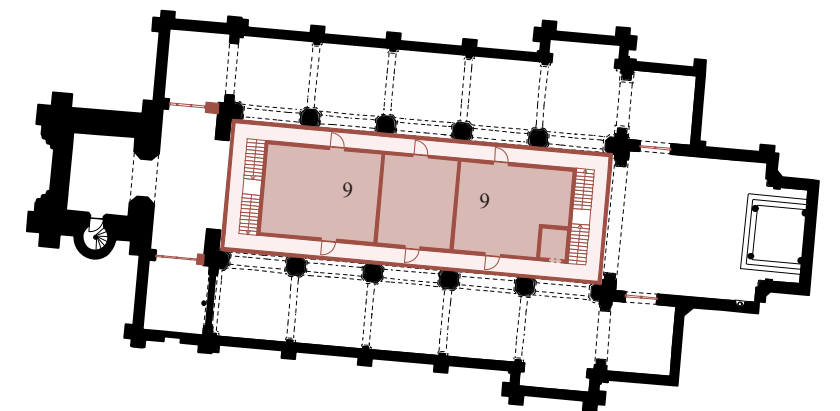
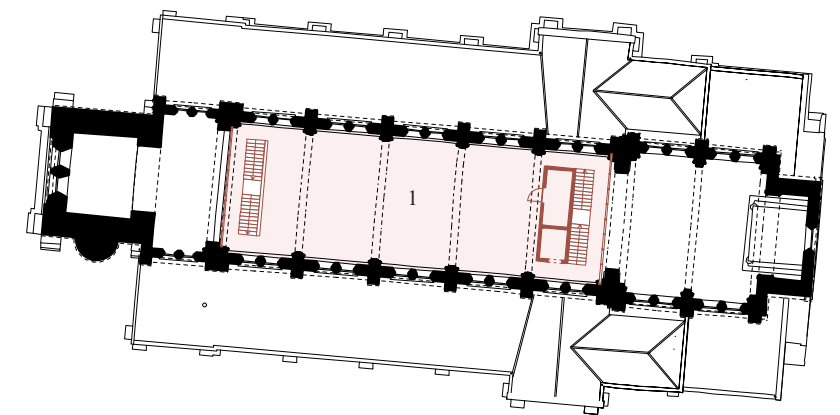

Dwarssnede 1

Zuidgevel

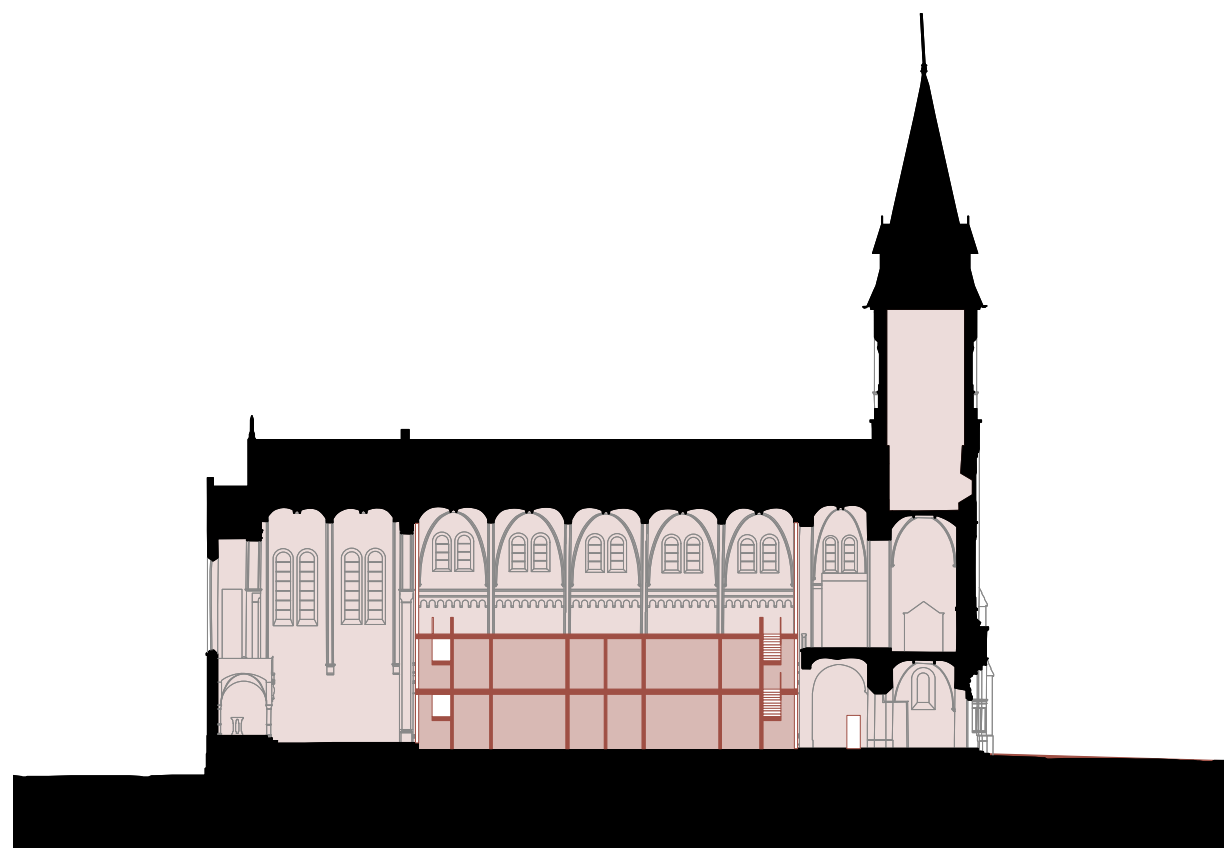

1. Flexibele ruimte
2. Gymnasium
3. Sociaal restaurant
4. Entreehal
5. Sanitair
6. Bergingen
7. Keuken
8. Kleedkamers
9. Polyvalent lokaal

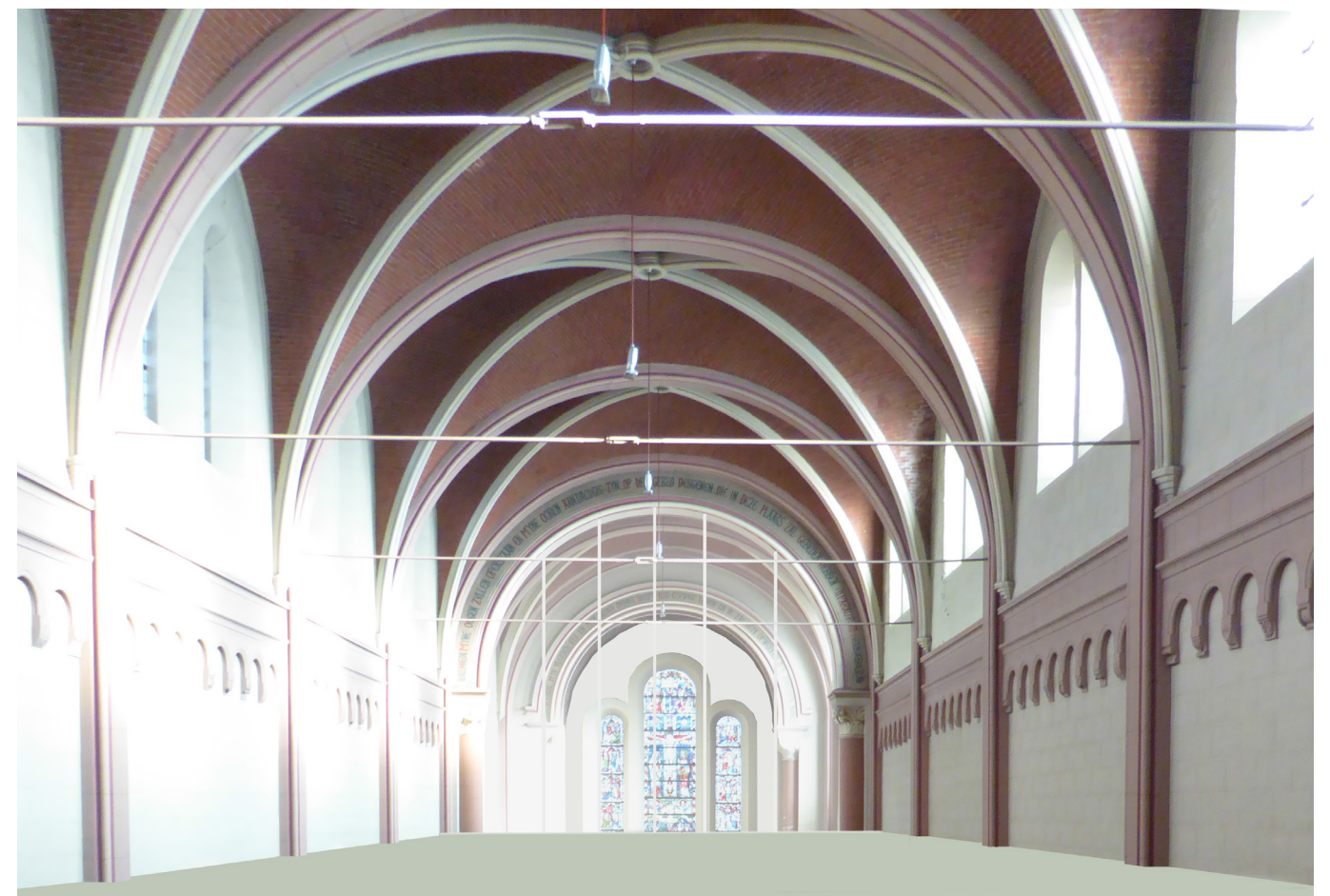
Dwarssnede 2

Langssnede

Zicht naar café in zijbeuk met grote openingen

Zicht naar richting koor vanaf de flexibele ruimte

Referenties
Ruimte inbouwen

Afbeeldingen:
1. Leonarduskerk Helmond, SATIJNplus architecten, 2007;
Bron: <https://www.herbestemming.nu/projecten/gezondheidscentrum-h-leonarduskerk-helmond>
2. Grote kerk Veere;
Bron: http://eusebius.nl/veere_grote_kerk
3. Kapel de Zande in Ruislede, Hootmans Architectuurbureau, 2015;
Bron: <http://www.hootsmans.com>

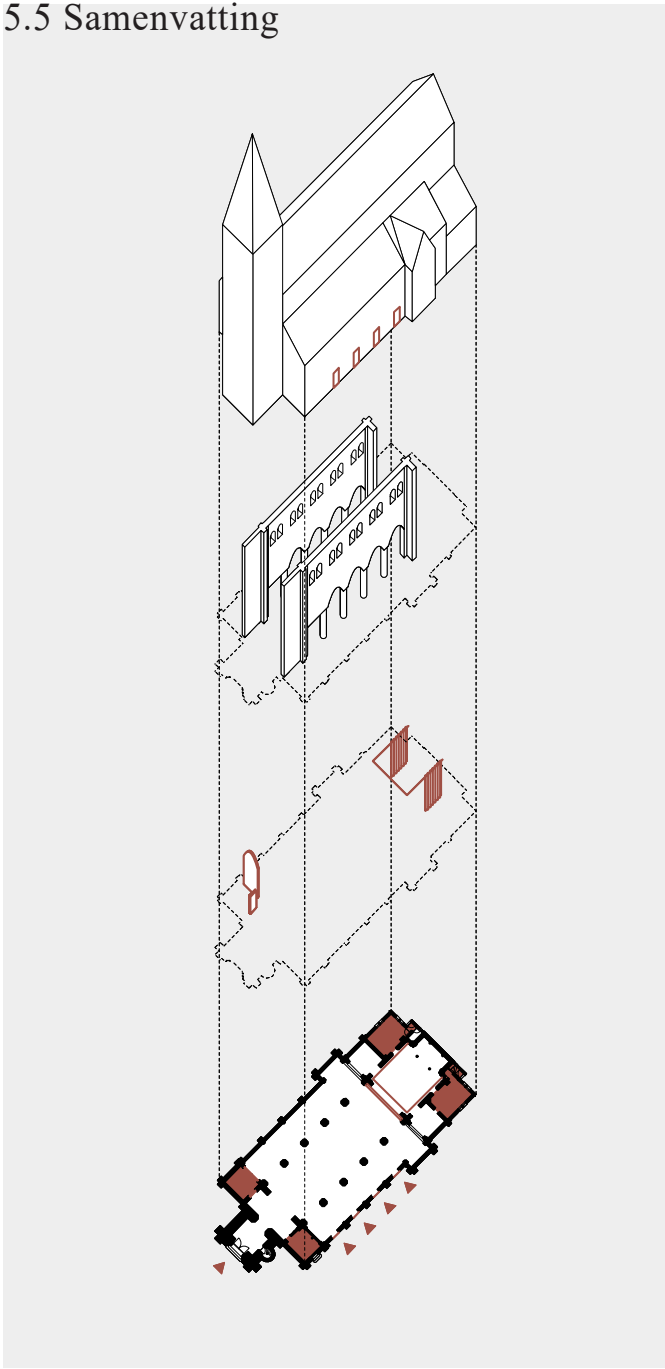
Referenties
Gebruik

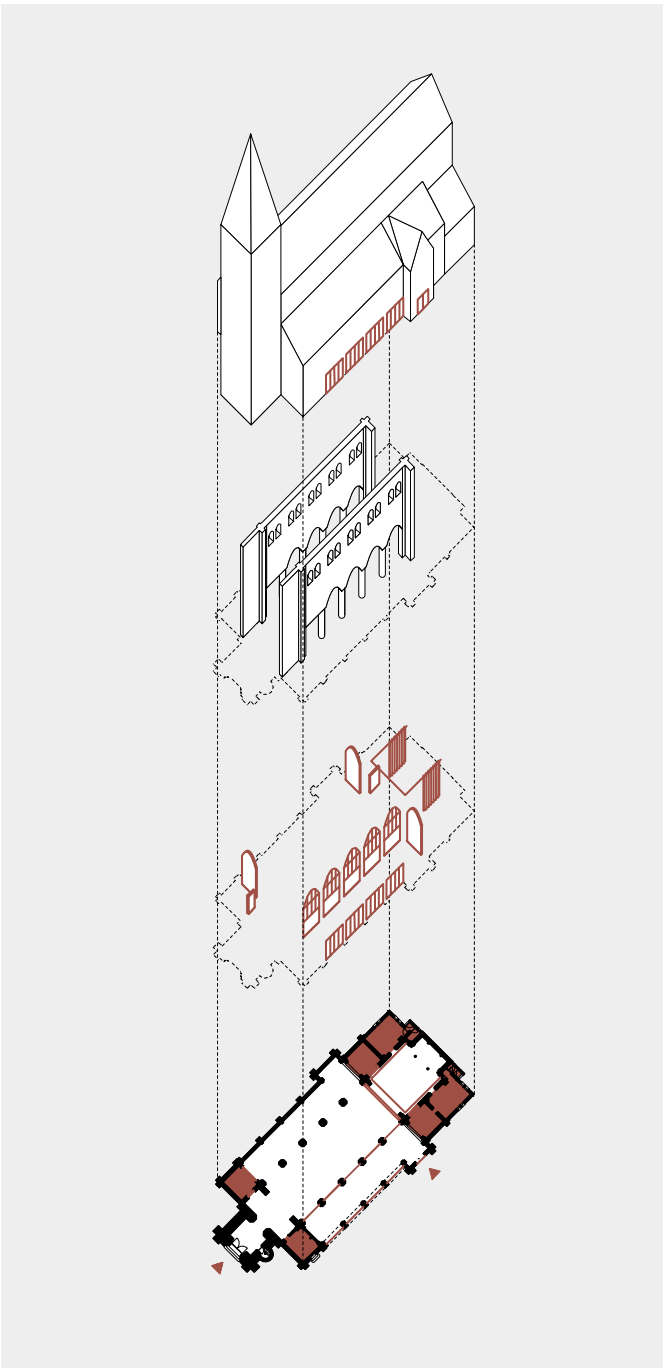
Afbeeldingen:
1. Werkplekken Brouwersgracht Amsterdam;
Bron: <https://www.launchdesk.nl/en/flexdesks-for-rent-in-office-amsterdam-center-brouwersgracht-prinsen>
2. Sportkapel Sint-Paulus, Alphonse Van de Vijver, 2002;
Bron: <http://www.herbestemmingkerken.be/voorbeelden/Paginas/SPORT-KAPEL-SINT-PAULUS.aspx>
3. Basic Fit Karmelietenkerk Ieper;
Bron: <http://www.herbestemmingkerken.be/voorbeelden/Paginas/basic-fit-ieper.aspx>
4. Sociaal restaurant Parnassus Gent;
Bron: <http://www.herbestemmingkerken.be/voorbeelden/Paginas/Parnassus.aspx>

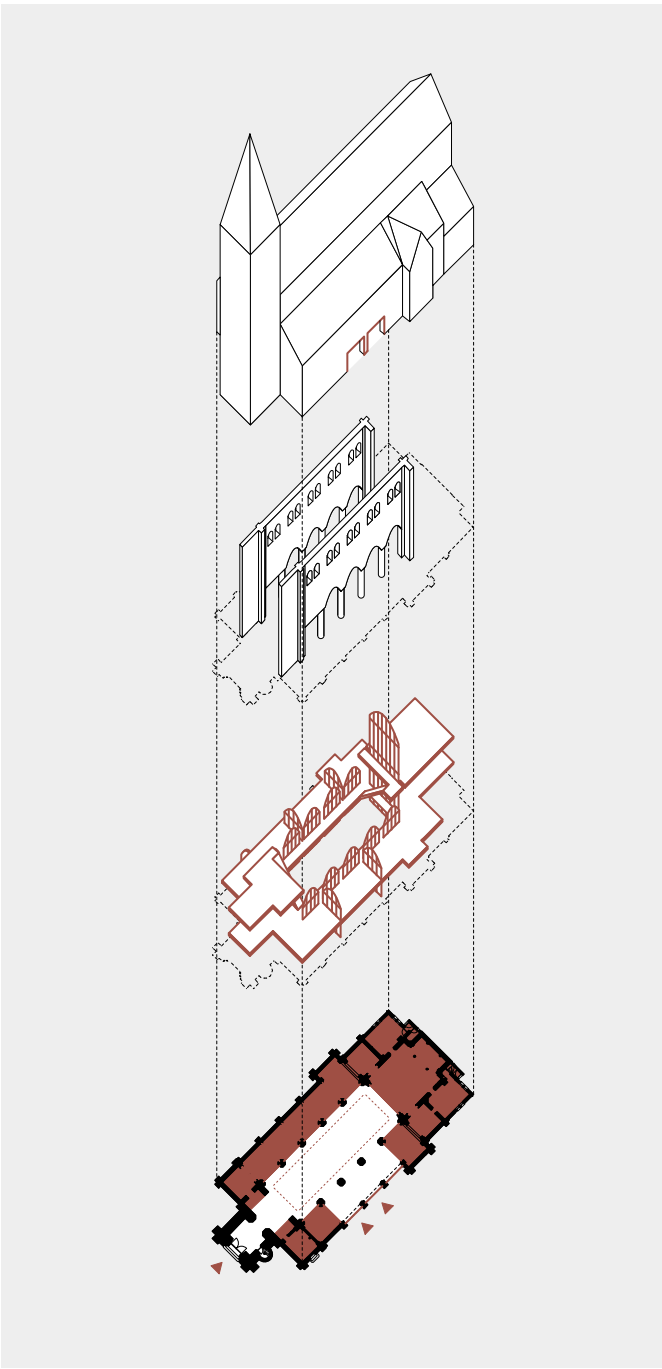
5.5 Samenvatting

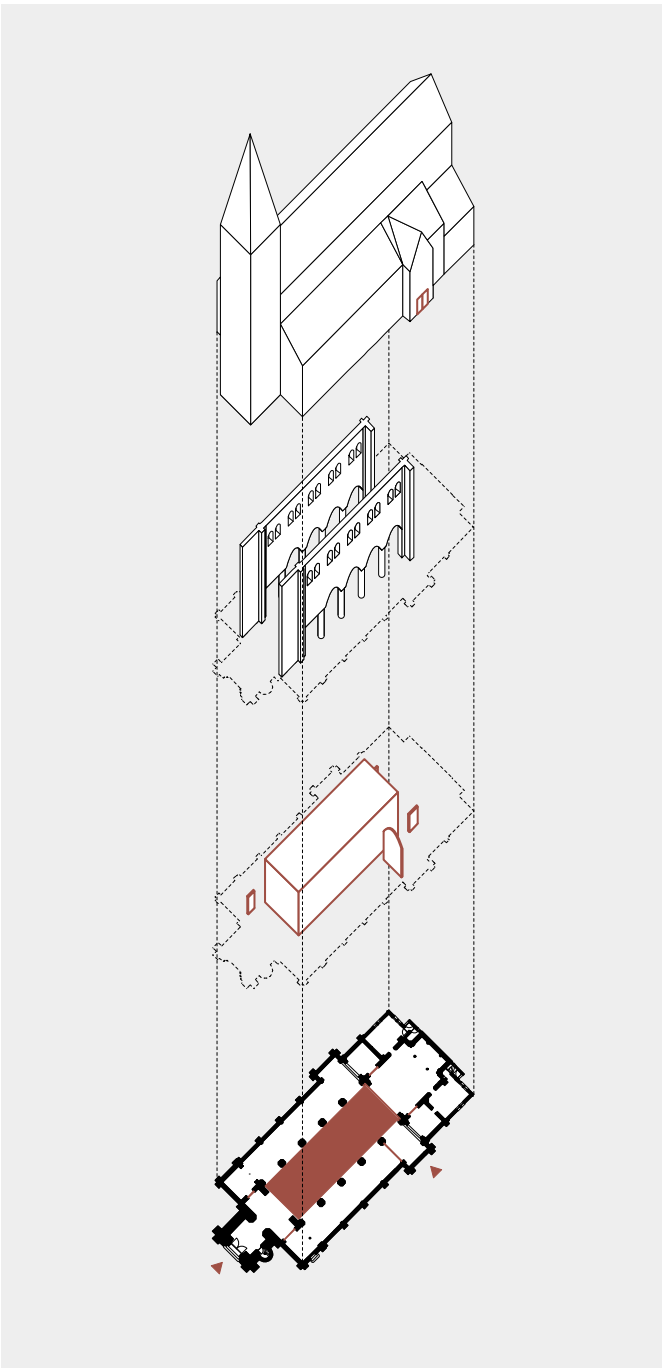
Scenario 1
Open ruimte

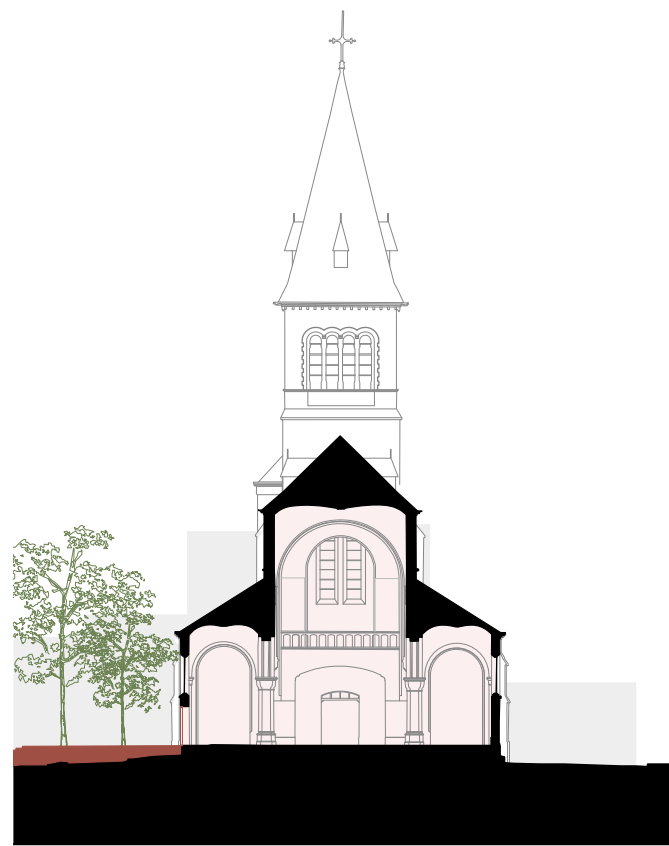
Scenario 2
Zijbeuk aan plein

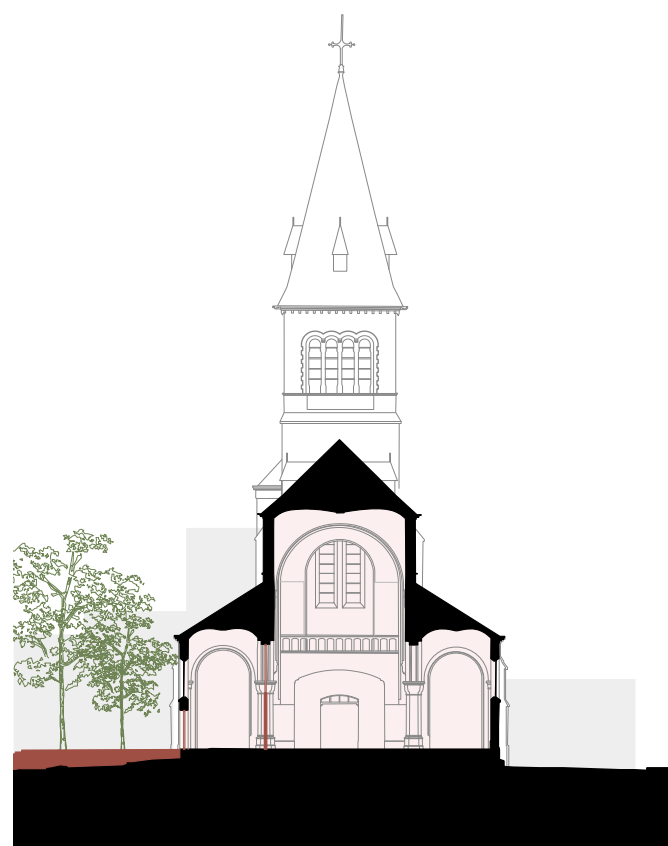
Scenario 3
Galerij

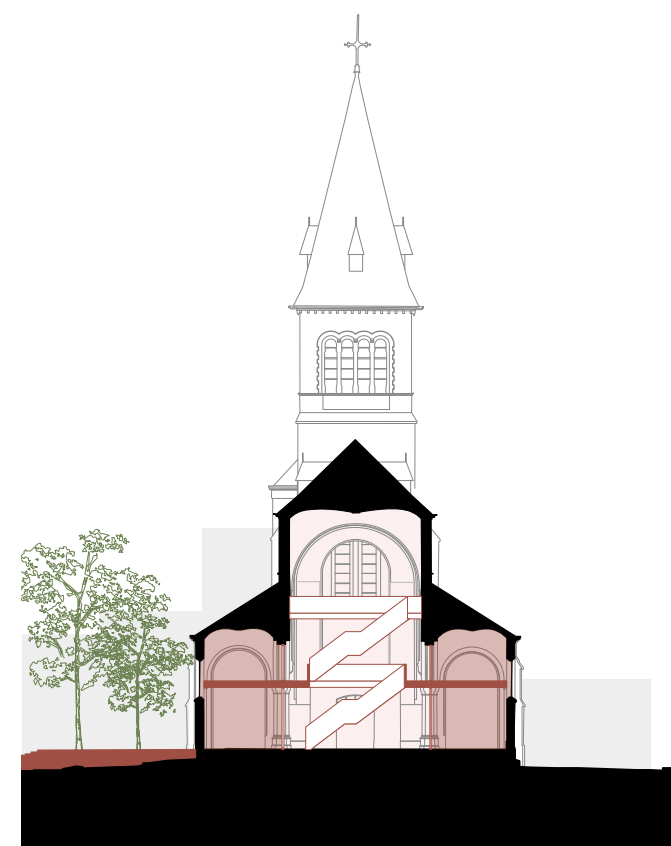
Scenario 4
Nieuwe structuur in hoofdbeuk

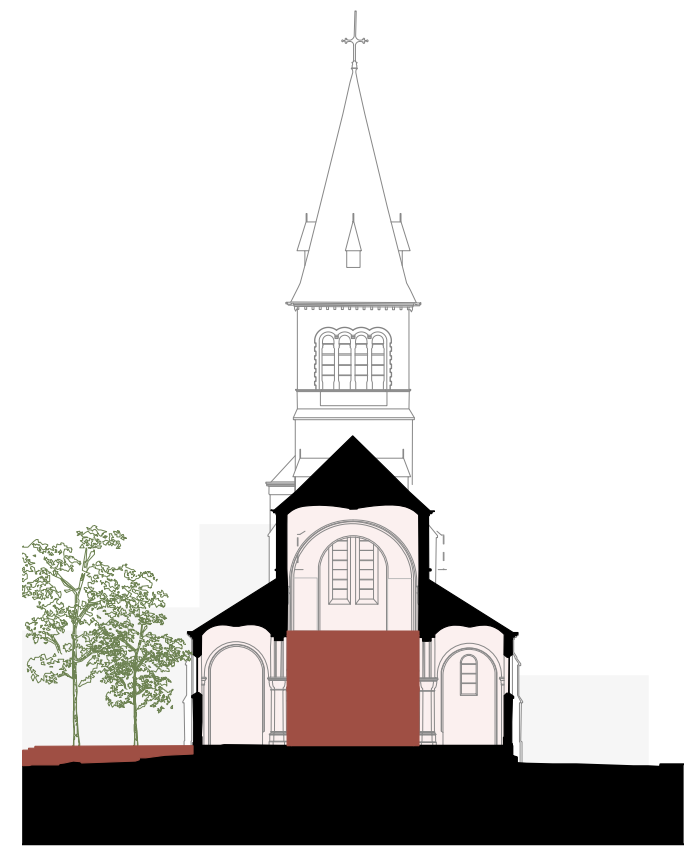
Scenario 1
Open ruimte

Scenario 2
Zijbeuk aan plein

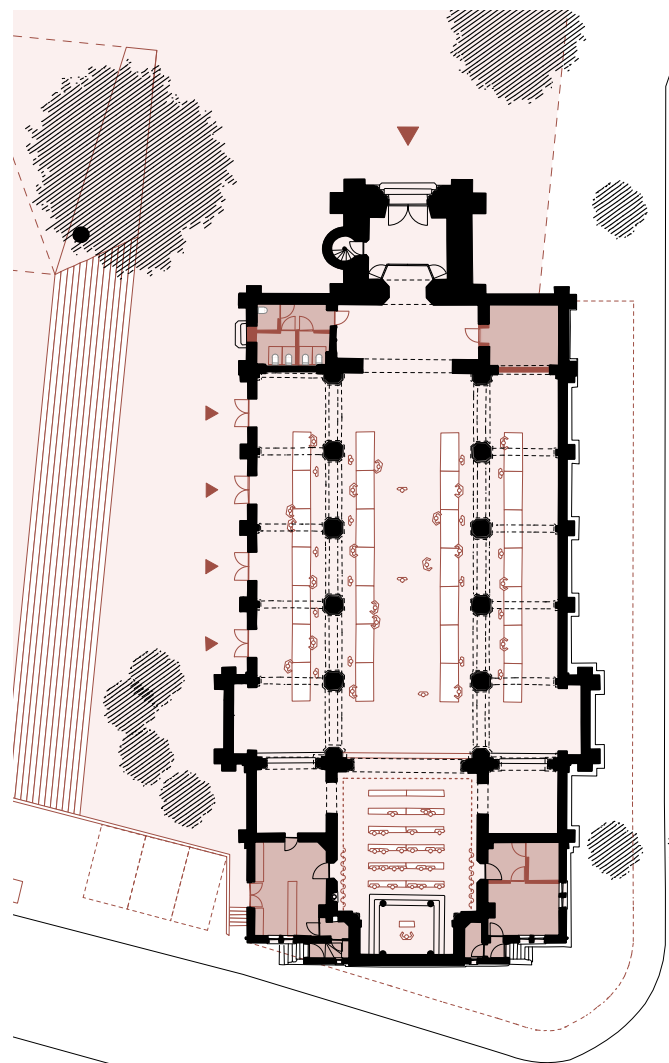

Scenario 3
Galerij

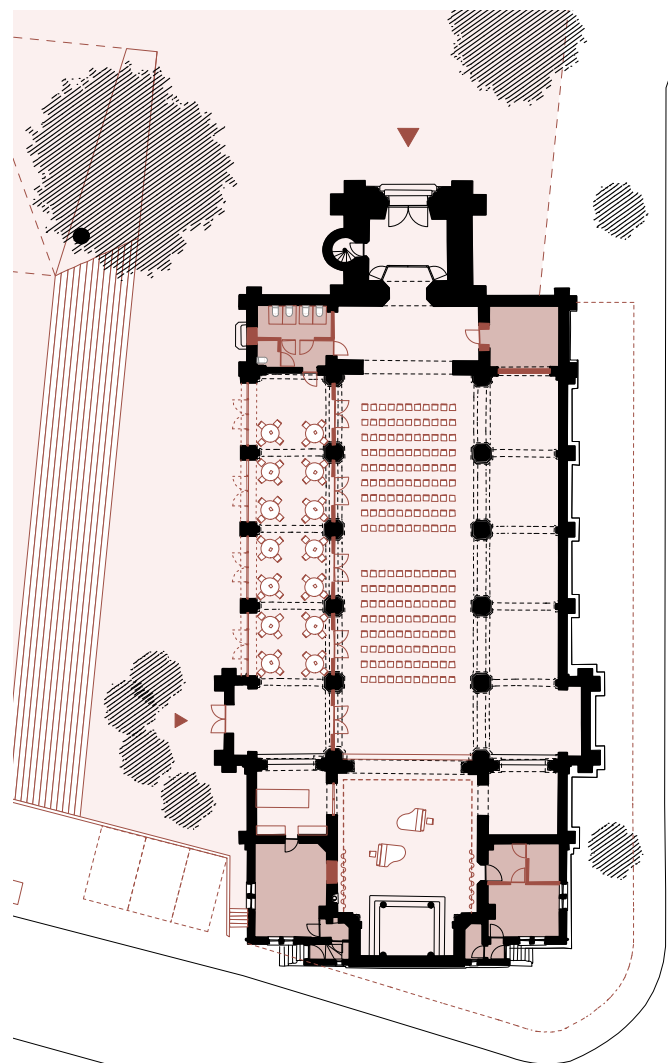

Scenario 4
Nieuwe structuur in hoofdbeuk

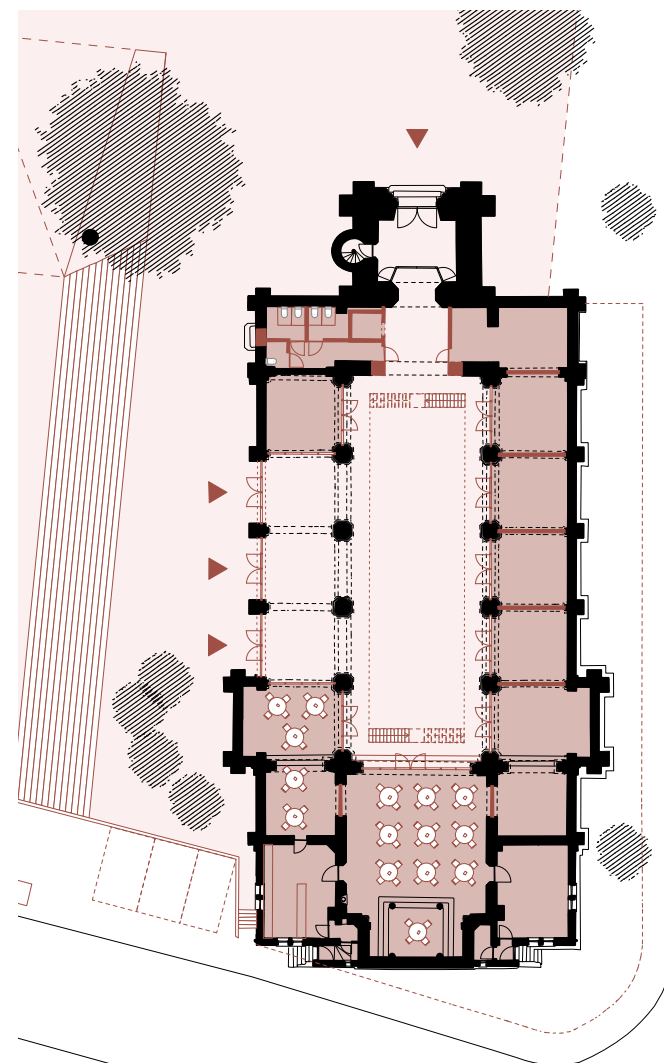

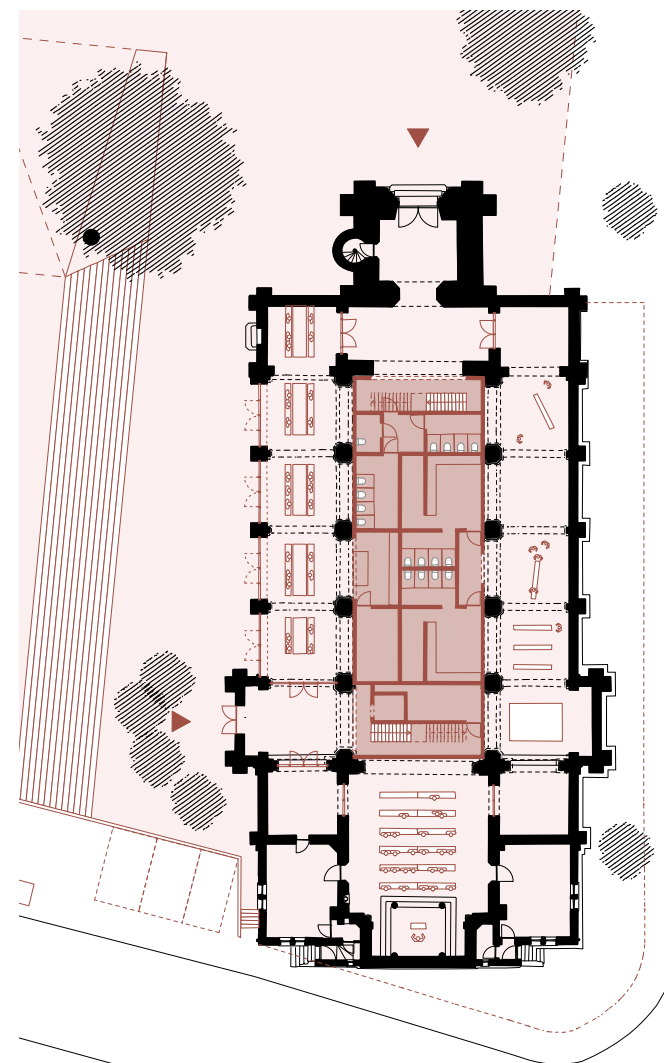
Scenario 1
Open ruimte

Scenario 2
Zijbeuk aan plein

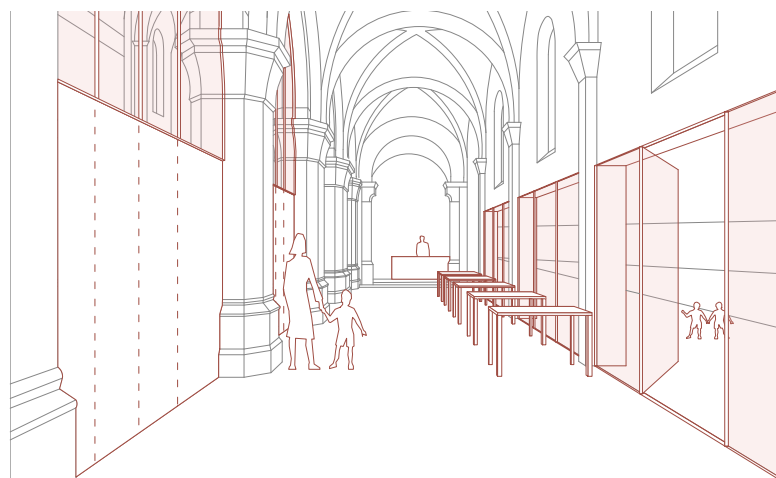
Scenario 3
Galerij

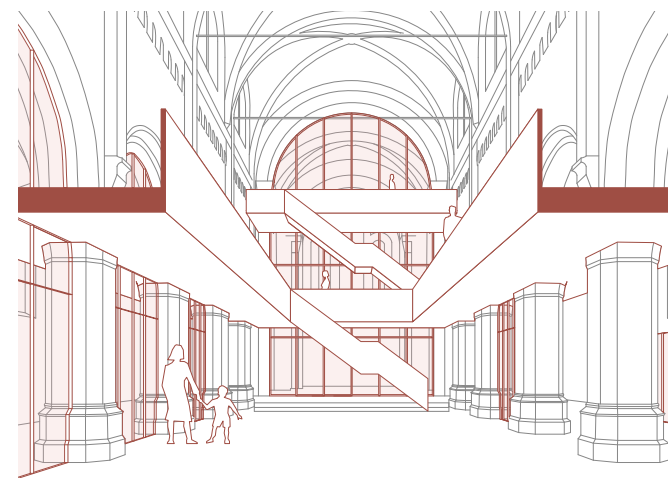
Scenario 4
Nieuwe structuur in hoofdbeuk

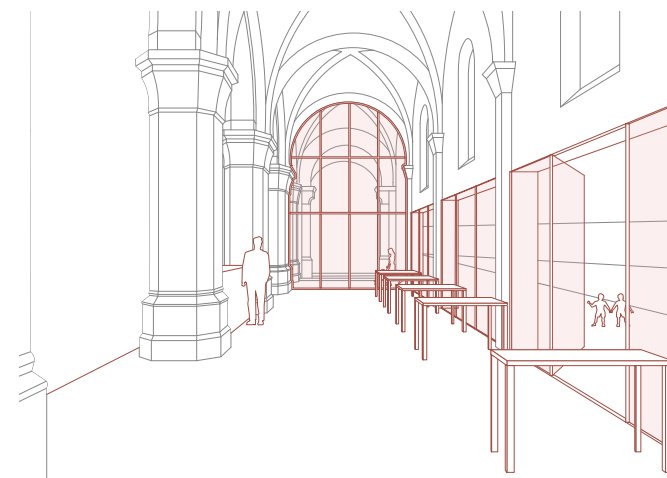
Scenario 1
Open ruimte

Scenario 2
Zijbeuk aan plein

Scenario 3
Galerij

Scenario 4
Nieuwe structuur in hoofdbeuk

COLOFON

Begeleid haalbaarheidsonderzoek voor herbestemming voor de Jan-van-Ruusbroec en Onze-Lieve-Vrouw kerk te Ruisbroek

In opdracht van:
Gemeente Sint-Pieters-Leeuw
Erik Wuyts
Pastorijstraat 21
1600 Sint-Pieters-Leeuw
(contactpersoon: eric.wuyts@sint-pieters-leeuw.be)

Projectbegeleiding:
Projectbureau Herbestemming Kerken
Niek de Roo
Paviljoenstraat 9
1030 Brussel
E: projectbureau@herbestemmingkerken.be

Het projectbureau 'Herbestemming Kerken' is een initiatief van:

- De minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands beleid en Onroerend Erfgoed.
- De Vlaamse minister van Binnenlands Bestuur, Inburgering, Wonen, Gelijke Kansen en Armoedebestrijding.
- De Vlaamse Vereniging voor Steden en Gemeenten (VVSG), mede-optredend namens het Kenniscentrum Vlaamse Steden en Vlinten (Koepel Vlaamse Streekontwikkelingsorganisaties)
- Het Team Vlaamse Bouwmeester van het Departement kanselarij en Bestuur
- Het Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur

Het Projectbureau werkt nauw samen met het Agentschap Binnenlands Bestuur - Team Gesubsidieerde infrastructuur van de Departement Kanselarij en Bestuur.

Dit begeleid haalbaarheidsonderzoek werd mede financieel mogelijk gemaakt door een subsidie van 30% in toepassing van het besluit van de Vlaamse Regering betreffende de toekenning van subsidies voor gebouwen van de eredienst van 20 december 2013.

Ontwerpbureau
TV Studio Thys Vermeulen - Studio Roma
i.s.m. Sven Sterken KU Leuven
Util Strukturstudies
Henk Pijpaert Engineering
Leopold II laan 53
1080 Brussel
E: tom.thys@studiothysvermeulen.be

ontwerp: Sofie Beyen, Andriy Bruyninckx, Nicole Fröhlich, Ine Huybreghs, Sven Sterken, Tom Thys

Datum: mei 2018

Alle tekeningen zijn indicatief; de maatvoering is onder voorbehoud en gebaseerd op de gegevens en plannen die aangereikt werden door de opdrachtgever.

Alle foto's zijn gemaakt door TV Studio Thys Vermeulen-Studio Roma tenzij andere bronvermelding.

TV Studio Thys Vermeulen

Studio Roma

i.s.m.

Sven Sterken KU Leuven

Util Strukturstudies

Henk Pijpaert Engineering

Haalbaarheidsonderzoek herbestemming
Parochiekerk Jan Ruusbroec en Onze-Lieve-Vrouw, Ruisbroek

Deel 2
Concluderend model
04.05.2018

Inhoud

- 1. Kader ontwerpend onderzoek
- 2. Mogelijke benaderingen
- 3. Concluderend model
- 4. Referenties

Colofon

TV Studio Thys Vermeulen - Studio Roma
i.s.m. Sven Sterken KU Leuven
Util Struktuurstudies
Henk Pijpaert Engineering

Leopold II laan 53
1080 Brussel
België

T +32 (0)219 07 63
E tom.thys@studiothysvermeulen.be
BTW BE 0871 029 415

1. Kader ontwerpend onderzoek

Deze bundel 'Deel 2, concluderend model' vat de conclusies samen na de eerste scenariovergadering. Het voorafgaande ontwerpend onderzoek is gebundeld in de bundel 'Deel 1, voorstel vier scenario's'. Beide bundels maken integraal deel uit van het haalbaarheidsonderzoek rond de mogelijke herbestemming van de Parochiekerk Jan Ruusbroec en Onze-Lieve-Vrouw te Ruisbroek.

In het 'concluderend model' worden de gekozen opties met betrekking tot de toekomstige invulling van de kerksite ruimtelijk en architecturaal vertaald. Dit hoofdstuk is opgevat als een soort bestek en bevat een opsomming van mogelijkheden, keuzes en uitdagingen. De opdrachtgever kan hiervan een selectie opnemen in de definitieve projectdefinitie als een vervolgtraject. De variantes worden samengevat in een indicatieve raming.

Belangrijk is evenwel dat het denkwerk hiermee niet ten einde is. Het is aan de opdrachtgever om op basis van deze suggesties een gerichte keuze te maken in functie van de concrete noden en mogelijkheden. In het bijzonder denken we dat het zoeken van partners voor het realiseren van een extra programma, zowel als het organiseren van het beheerder van de multifunctionele ruimte belangrijke uitdagingen zijn.

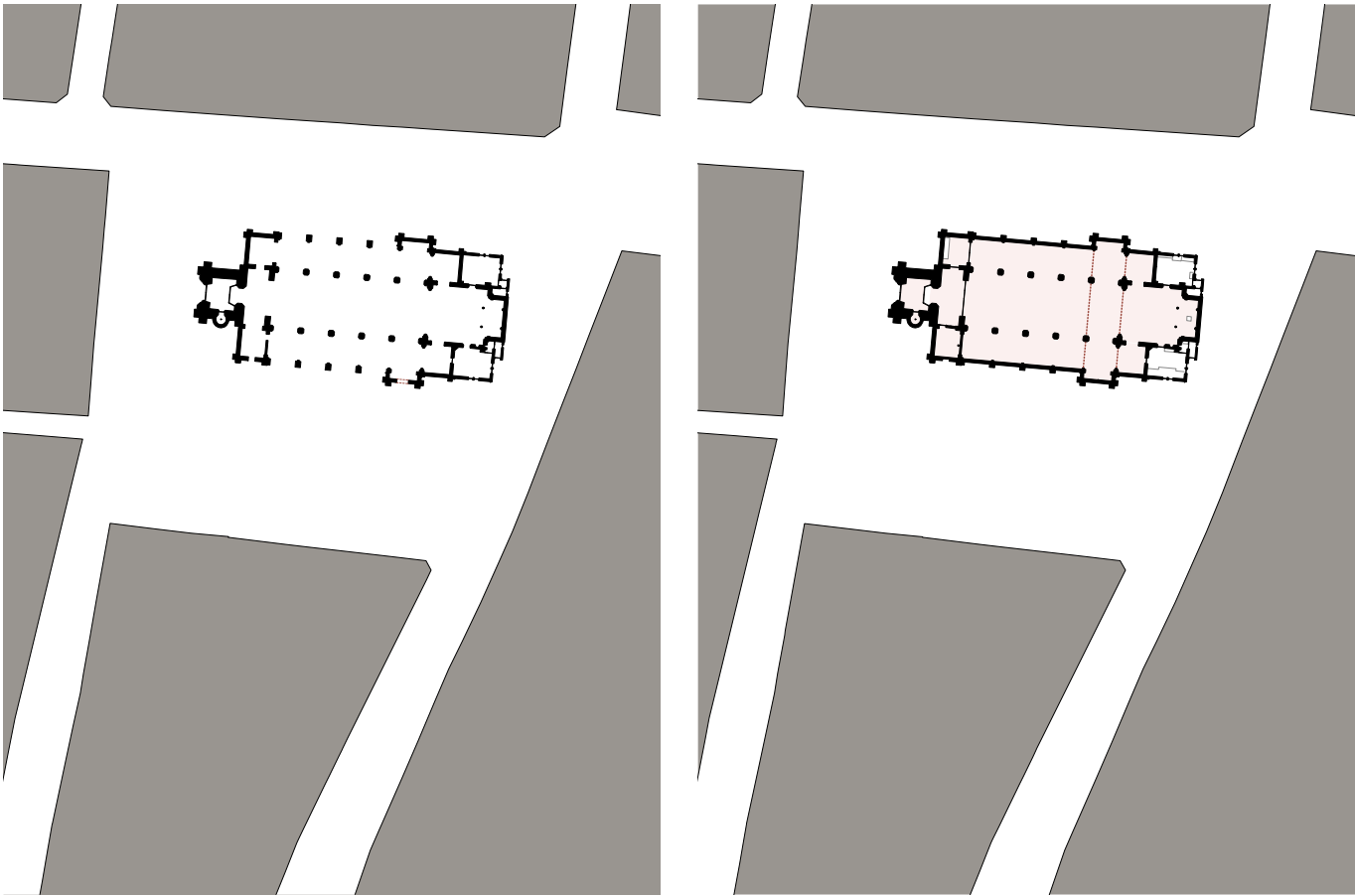
Rechts:
Beeld interieur

2. Mogelijke benaderingen

Het ontwerponderzoek gepresenteerd in deel 1 samen met het overleg met de werkgroep leverden de volgende waardevolle ideeën;

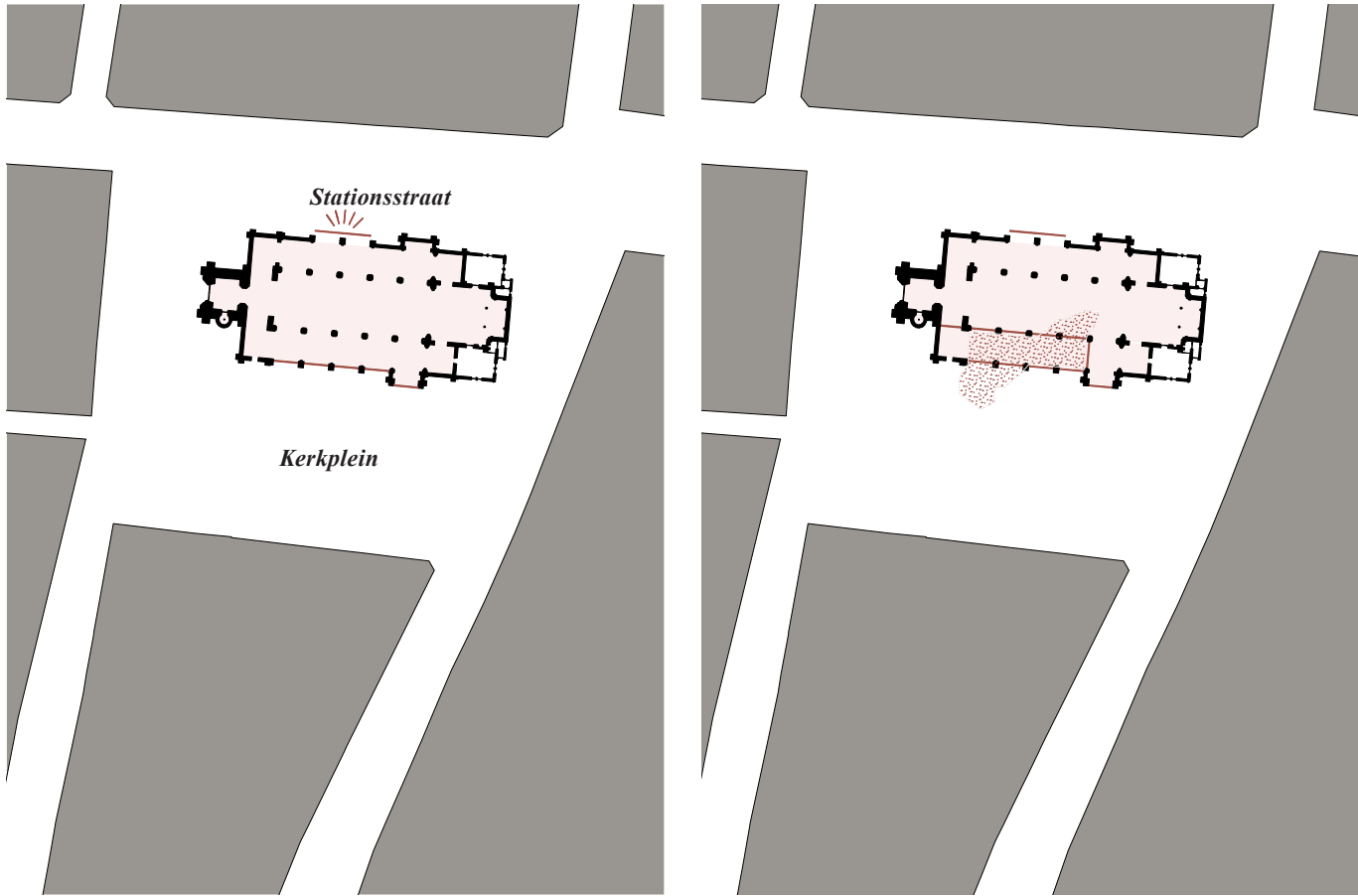

Kerk als overdekte publieke ruimte

Het ontwerp opent zich volledig naar het plein en de straatzijde. Doordat de zijkanten van de gevels verwijderd zijn wordt de kerk een buitenruimte. Hier ontstaat er een ambiguïteit tussen binnen en buiten; de kerk wordt dak op een plein. Een mogelijke beperking is de aanwezigheid van de drukke doorgangsweg, dit zou de ruimtelijke kwaliteit van de kerk kunnen verminderen. Door de vele hoeken en kanten zou de ruimte onder de kerk onveilig kunnen aanvoelen en is er een mogelijk risico voor wangedrag.

De verkleinde kerk

Het achterste gedeelte van de kerk wordt exclusief gereserveerd voor de kerkdiensten. We creëren een nieuwe toegang aan het plein dat dit deel ontsluit. In twee verschillende varianten stellen we mogelijkheden voor om deze zone af te sluiten van de grote multifunctionele ruimte. Hekkens, gordijnen of schrijnwerkgehlen realiseren een afscheiding ter hoogte van het koor of ter hoogte van het transept.

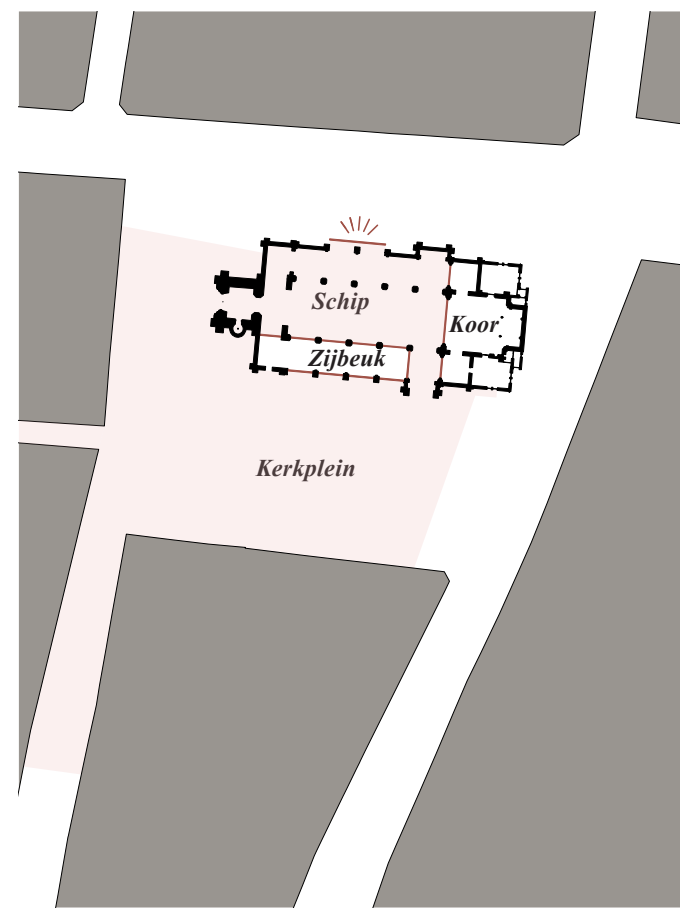
Een kijkraam in de straatgevel
Een terrasraam in de pleingevel

De kerk zoekt een intense relatie op met het vernieuwde plein langsheen de kerk. De pleingevel wordt volledig geopend met een breed transparant schrijnwerkgeheel. Bij mooi weer staat dit volledig open zodat één groot terras ontstaat met veel interactie tussen binnen en buiten. De relatie aan de andere zijde met de drukke straat is van een andere orde. Hier is er veel lawaai. Een bijkomende toegang is hier niet gewenst en bovendien niet evident door het bestaande hoogteverschil. We voorzien hier een kijkraam. Vanuit de kerk kijkt men uit over de bewegingen in de straat. En vanaf de straat zie je een nieuw element dat subtiel de transformatie van de kerk aangeeft.

Een levendige zijbeuk activeert plein en multifunctionele ruimte

Een publieke plek werkt pas goed als er ook iets te beleven valt. Het plein zal pas aantrekkelijk worden met levendige gevels rondomrond. Een levendige zijbeuk van de kerk zal hier zeker toe bijdragen. De locatie schikt zich uitermate goed voor lokale functies zoals een café, een onthaal, een bloemenwinkeltje of een kiosk. Ook voor mogelijke gebruiken in de multifunctionele ruimte in de kerk is dit belangrijk. Een café werkt sterk aanvullend bij mogelijke grote tentoonstellingen, feesten en/of lezingen in de kerk.

Deze ideeën werden samengebracht in het volgende schema:

Verbindend; Kerkplein en schip Toegeëigend; Koor en zijbeuk

Binnen de globale compositie maken we een onderscheid tussen een ‘verbindende’ ruimte en een ‘toegeëigende’ ruimte. Het Kerkplein en het Schip vormen samen één grote collectieve verbindende ruimte. Deze open ruimte (overdekt en niet overdekt) zijn flexibel inzetbaar voor tal van evenementen en activiteiten. Binnen dit geheel vormen zijbeuk en koor twee specifieke zones die toegeëigend worden voor een specifiek gebruik. Het koor wordt een plek voor kleinere spirituele activiteiten. De zijbeuk bevat een dorpscafetaria en voedt het gemeenschapsleven.

3. Concluderend model

Art. 1: Nieuw Kerkplein

De ruimte langsheen de kerk wordt heringericht als een centraal kerkplein. Het wordt een aangename verblijfsruimte voor voetgangers en vormt een startpunt voor de ontwikkelingen dieper in het bouwblok ter hoogte van de oude ACV-site.

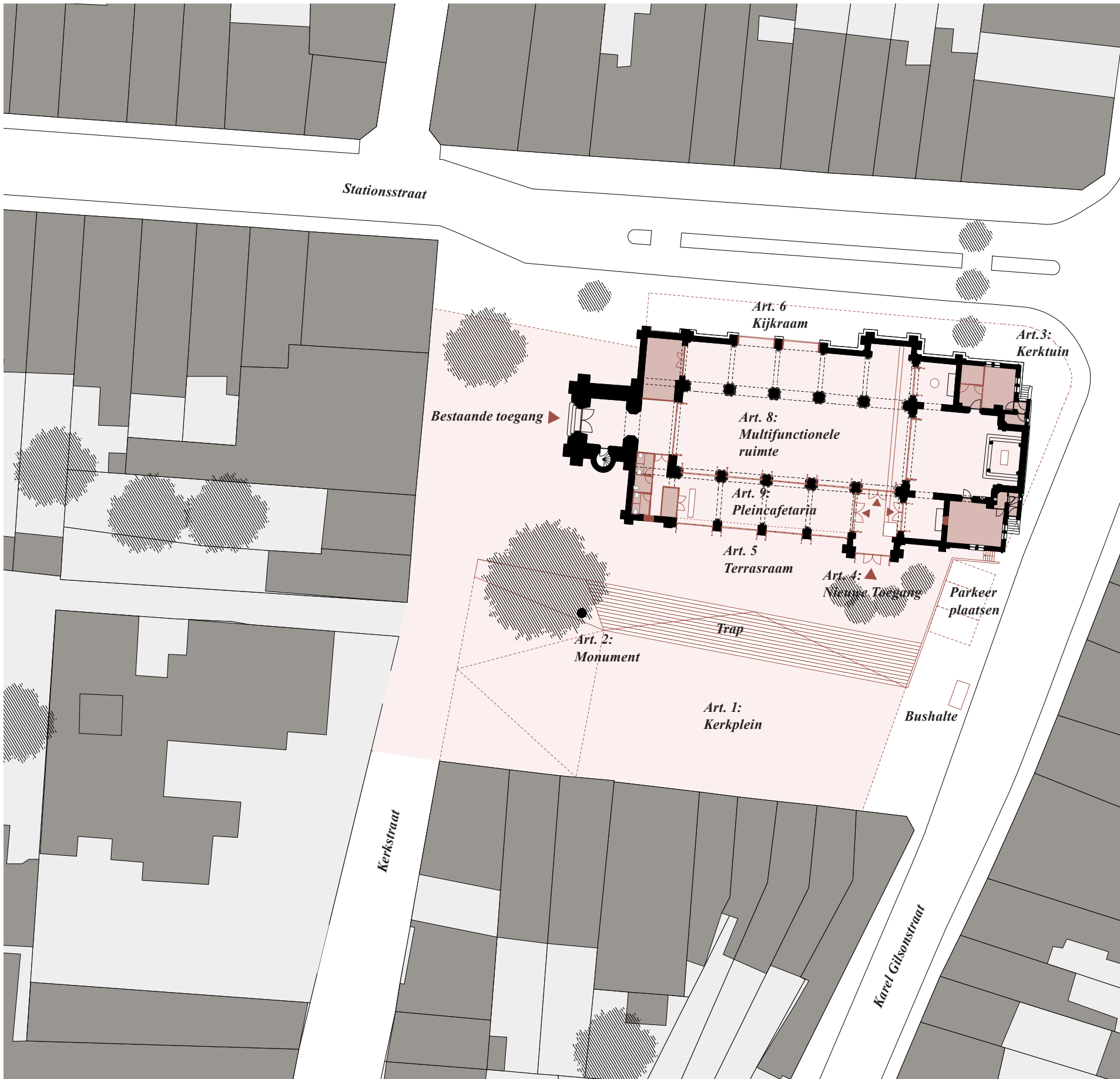
- Programmatorische randvoorwaarden: het plein is een vrije open ruimte en laat een zo flexibel mogelijk gebruik toe (markt, kermis, etc.). In de randen positionneren we enkele functies zoals een nieuwe bushalte en parkeerplaatsen voor logistiek en voor mindervaliden.
- Na te streven architecturale kwaliteiten: het plein vormt een sterke esthetische eenheid. Het plein loopt tot tegen de voorgevels van zowel het Kerkplein als de Kerkstraat. Ook de aansluitingen op de drukke Stationsstraat en Karel Gilsonstraat zijn belangrijk. Deze overgangen vormen de ‘poorten’ tot het meer verkeersarme binnengebied. Een speciale uitdaging is het hoogteverschil op de site. In dit ontwerp kiezen we voor een breed terras langsheen de kerk op hetzelfde niveau van de binnenruimte. Een mooie brede trappartij maakt dan de overgang naar het niveau van de gebouwen rondom het Kerkplein. Niettegenstaande het een voornamelijk verhard plein is, kunnen de nieuwe en bestaande bomen het plein verder vergroenen.

Art. 2: Behoud monument

Een aandachtspunt is het huidige Jan Ruusbroec monument. Dit waardevolle beeld zal na aanleg van het nieuwe plein een nieuwe plaats krijgen binnen het geheel.

Art.3: Kerktuin

Rond de kerk aan de zijde Stationsstraat en Karel Gilsonstraat lag voorheen een kerktuin met kerkmuur. Een herinrichting van het openbaar domein kan het groene karakter van deze zijde herstellen.

Art. 4: Nieuwe toegang aan plein

We voorzien een nieuwe toegang aan het plein ter hoogte van het transept. Deze toegang staat symbool voor de nieuwe toekomst van de kerk. De frontale, symmetrische en meer symbolisch geladen benadering maakt plaats voor de zijdelingse, assymetrische en meer informele benadering. Deze toegang zal zowel het nieuwe kerkgedeelte, de nieuwe programma's in de zijbeuk en de multifunctionele ruimte kunnen ontsluiten.

Art. 5: Terrasraam

De kerk zoekt een intense relatie op met het vernieuwde plein langsheen de kerk. De pleingevel wordt volledig geopend met een breed transparant schrijnwerkgeheel. Bij mooi weer staat dit volledig open zodat één groot terras ontstaat met veel interactie tussen binnen en buiten.

Art. 6: Kijkraam

De relatie aan de andere zijde met de drukke straat is van een andere orde. Hier is er veel lawaai. Een bijkomende toegang is hier niet gewenst en bovendien niet evident door het bestaande hoogteverschil. We voorzien hier een kijkraam. Vanuit de kerk kijkt men uit over de bewegingen in de straat. En ook vanaf de straat zie je een nieuw element dat subtiel de transformatie van de kerk aangeeft.

Art. 7: Verkleinde kerk

Het achterste gedeelte van de kerk wordt exclusief gereserveerd voor de kerkelijke activiteiten. Met kleine herinrichtingen streven we naar een geoptimaliseerd ruimtegebruik met een concentratie aan kerkelijke elementen. De herinrichting bestaat onder meer uit het herpositioneren van bestaande elementen als altaar, doopvont en biechtstoel, maar ook het eventueel introduceren van nieuwe elementen zoals zitmeubilair en vloeren. In het koor zelf vinden de intiemere kerkdiensten plaats. In de bestaande zijkapellen wordt de inrichting van de mooie altaren behouden. Hier is er eventueel nog plaats voor het herlocaliseren van de doopvont. De bestaande sacristie kan ingericht worden als gespreksruimte. Hier is eventueel nog plaats voor het herlocaliseren van de biechtstoel.

- Programmatorische randvoorwaarden: in samenspraak met het kerkbestuur moet de geschikte locatie voor elk mogelijk gebruik worden gevonden.
- Architectonische kwaliteit: bij de herinrichting is het belangrijk om een esthetisch geheel met een eigen sfeer te creëren. Er dient een goede selectie gemaakt te worden van de waardevolle stukken. Ook het herwerken van de sokkel/treden en het afstemmen van het vloermateriaal op de objecten zijn erg bepalend. Zie ook de referentiebeelden in bijlage.

Art. 8: Multifunctionele ruimte

De grote open ruimte in de hoofdbeuk en de noordelijke zijbeuk is breed inzetbaar. De ruimte leent zich tot een diversiteit aan activiteiten: tentoonstellingen, feesten, lezingen,...

- Programmatorische randvoorwaarden: Indien men over multifunctionaliteit spreekt is het ook belangrijk om over de uitrusting na te denken. Worden er tafels en stoelen voorzien? Kunnen deze in de bergingen opgeborgen worden? Voorzien we een ook meer technische uitrusting als theaterverlichting?
- Architectonische kwaliteit: Het is belangrijk na te denken over de inrichting. Het interieur heeft een opfrisbeurt nodig. Hoever gaat men in het versoberen van de kerk? Worden de kerkelijke interieurelementen allemaal geherpositioneerd naar het koorgedeelte, en blijft zodus de multifunctionele ruimte eerder neutraal?

Art. 9: Pleincafetaria

De zijbeuk van de kerk wordt ingericht voor een publieke functie, zoals een café. Het café kan volledig zelfstandig functioneren. Het café zoekt een intense relatie op met het vernieuwde plein langsheen de kerk. De pleingevel wordt volledig geopend met een breed transparant schrijnwerkgeheel. Bij mooi weer staat dit volledig open zodat één groot terras ontstaat met veel interactie tussen binnen en buiten. Ook voor mogelijke gebruiken in de multifunctionele ruimte in de kerk is het café belangrijk. Een café werkt sterk aanvullend bij mogelijke grote tentoonstellingen, feesten en/of lezingen.

Art. 10: Foyer

Door het afbakenen van het narthex ontstaat er een foyerruimte. In twee serviceblokken zijn de dienende functies ondergebracht zoals garderobe en het sanitair. De foyerruimte kan door het café en de multifunctionele ruimte tegelijkertijd gebruikt worden.

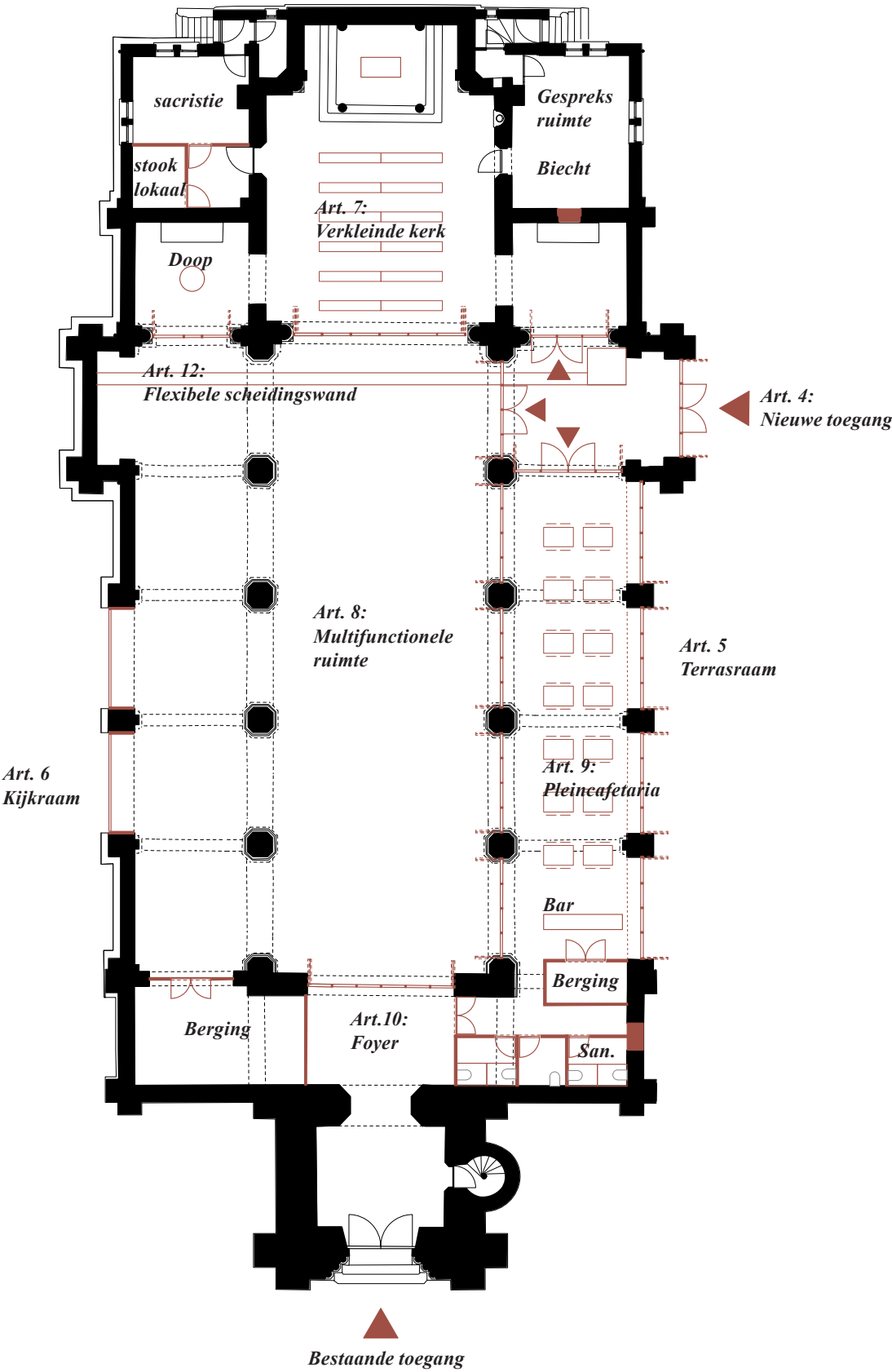
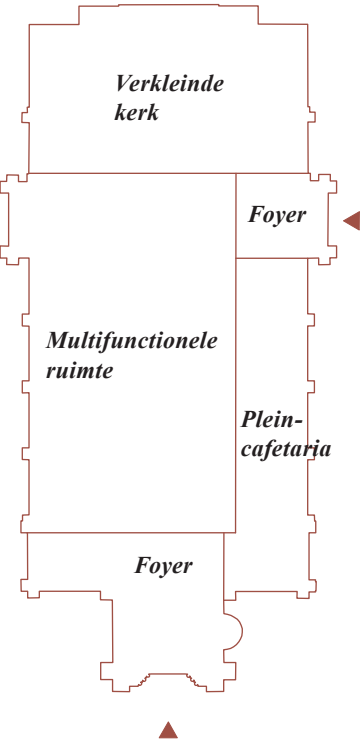
Art. 12: Flexibele scheidingswand

In deze variante stellen we voor om de ruimte van de grote multifunctionele wand af te scheiden via een flexibele scheidingswand, een groot glazen schrijnwerkgeheel.

- Programmatorische randvoorwaarden: de invulling van deze afscheiding is afhankelijk van de akoestische, energetische en visuele eisen voor de kerkdienst. Deze afscheiding kan een flexibel of een meer permanent karakter hebben. Een flexibel element geeft het grote voordeel dat in open toestand de kerk nog steeds als één grote ruimte bruikbaar is. Dit is interessant bij grote vieringen en begrafenissen.
- Architectonische kwaliteit: Deze ingreep gebeurt in het midden van de kerk en dient bijgevolg zorgvuldig vormgegeven te worden. Men zoekt best een goede architect of kunstenaar om het geheel te ontwerpen. De vormgeving gaat een dialoog aan met de architectuur van de bestaande kerk. Zie ook de referentiebeelden in bijlage.

Art. 13: Toegankelijkheid

Het ontwerp dient aan de normen van toegankelijkheid aangepast te worden om als publiek gebouw te kunnen functioneren. Het gebouw is voor mindervaliden toegankelijk via drempelloze toegangen aan de pleinzijde. Ter plaatse van de hoofdtoegang behouden we de bestaande treden. Binnen in de kerk zelf moet het hoogteverschil van twee treden tussen het koor en hoofdbeuk overbrugd worden. Om het ruimteverlies zo veel mogelijk te beperken wordt een platform-liftje voorzien. Deze is op een subtiele manier ingewerkt in de treden.

*Art. 5
Terrasraam*

*Art. 4:
Nieuwe toegang*

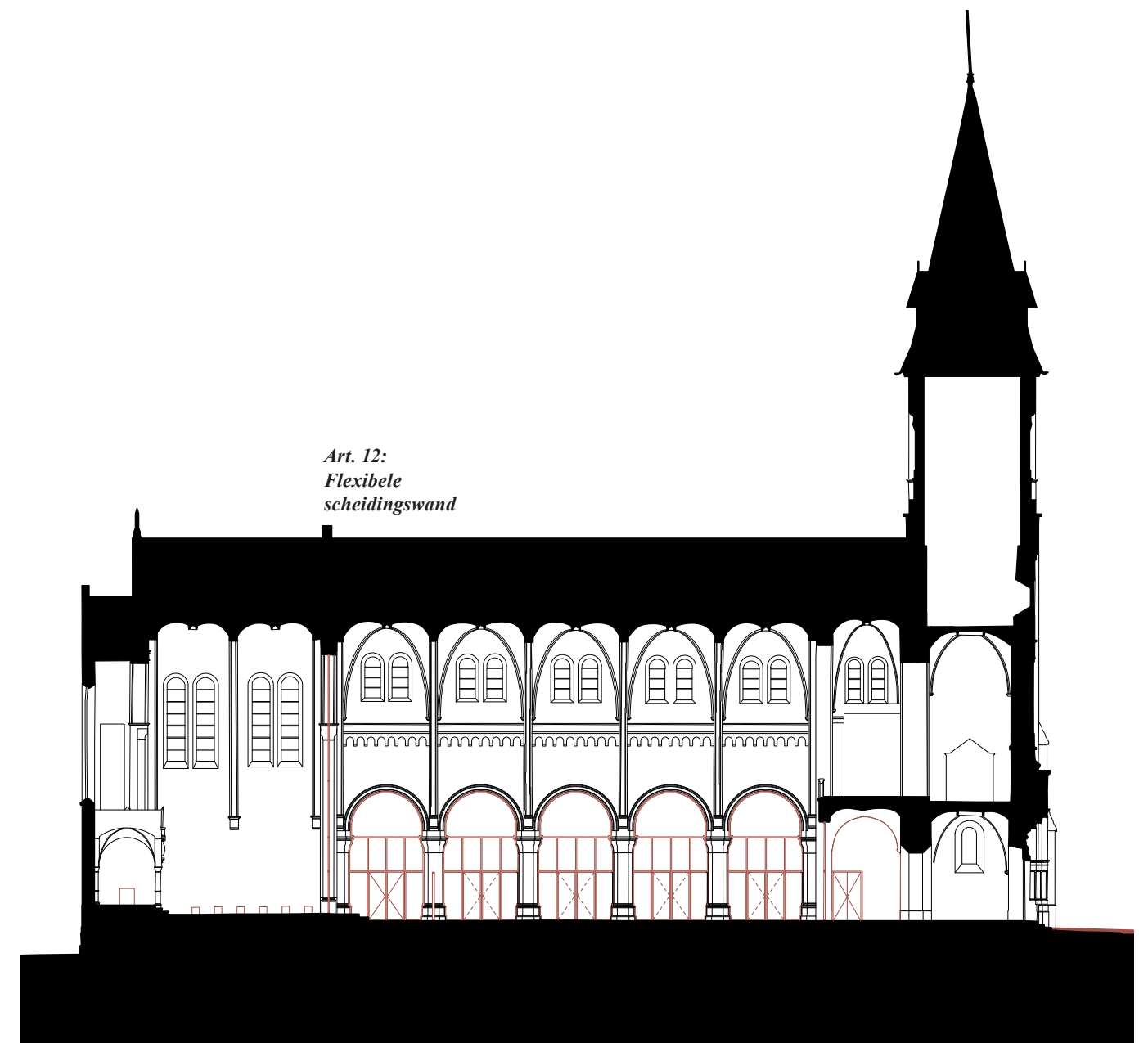
*Art.3:
Kerktuin*

*Art. 6
Kijkraam*

*Art. 4:
Nieuwe toegang*

*Art. 1:
Kerkplein*

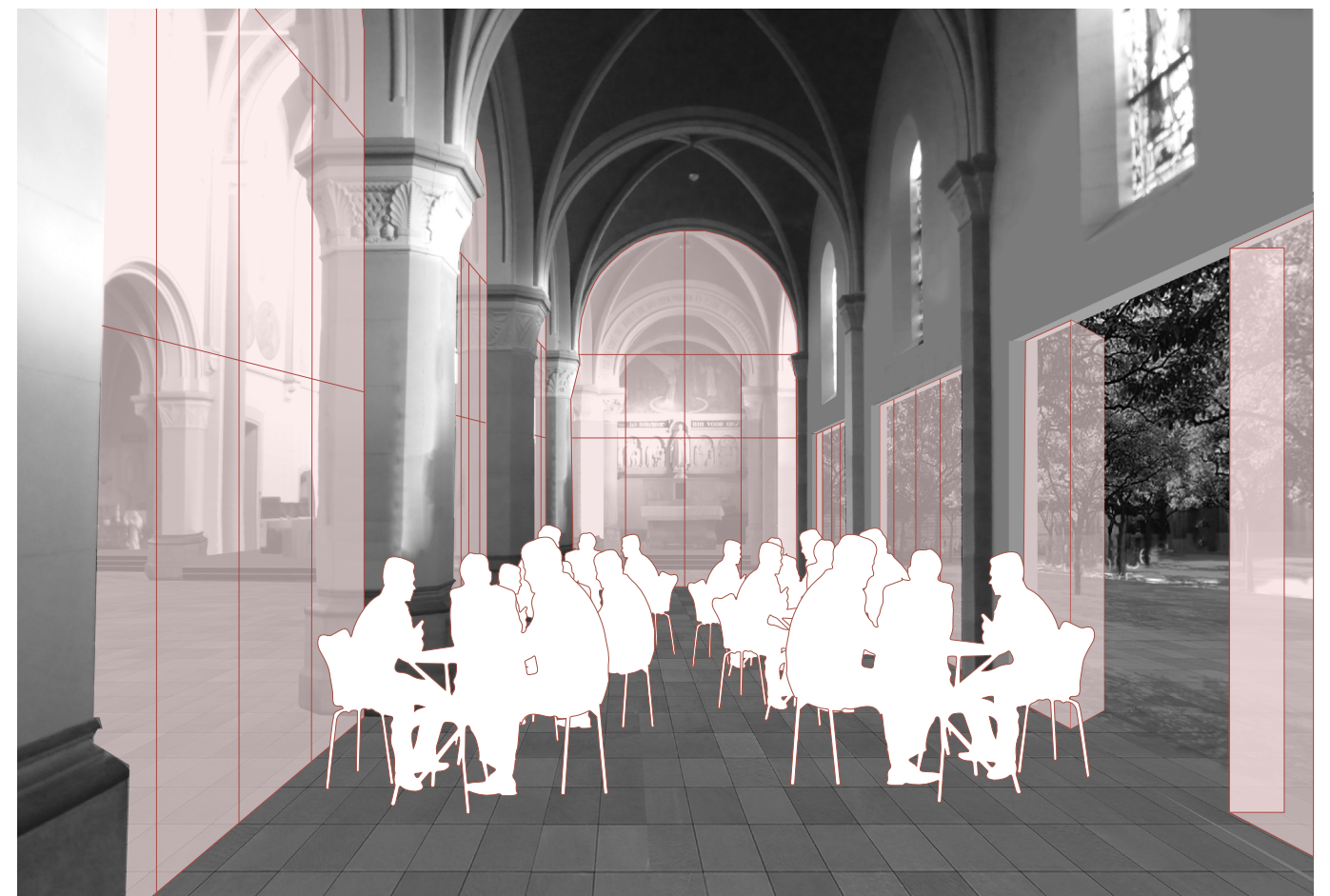
*Art. 12:
Flexibele
scheidingswand*

*Art. 7:
Verkleinde kerk*

*Art. 8:
Multifunctionele
ruimte*

*Art.10:
Foyer*

Zicht café in zijbeuk met grote openingen richting het plein concluderend model

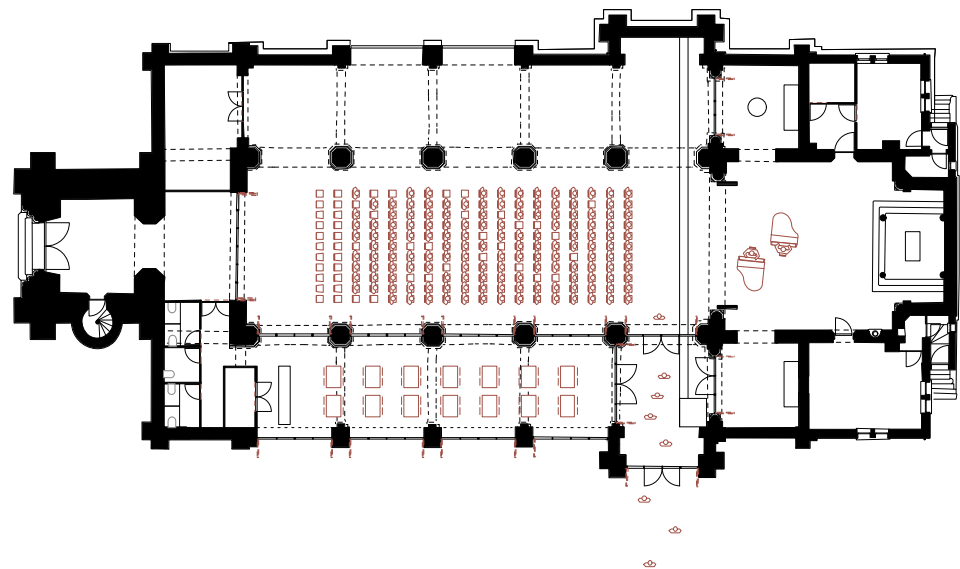

Zicht multifunctionele ruimte concluderend model

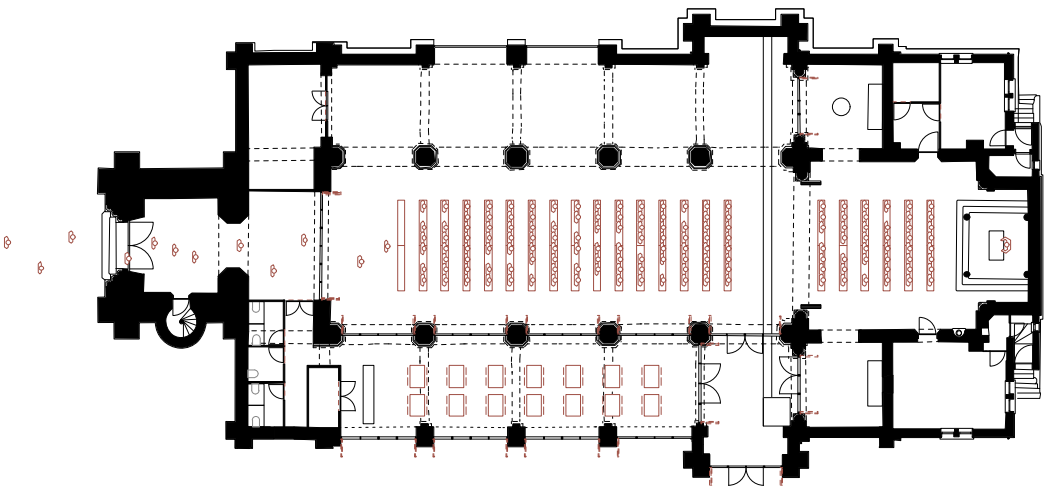

Taferelen

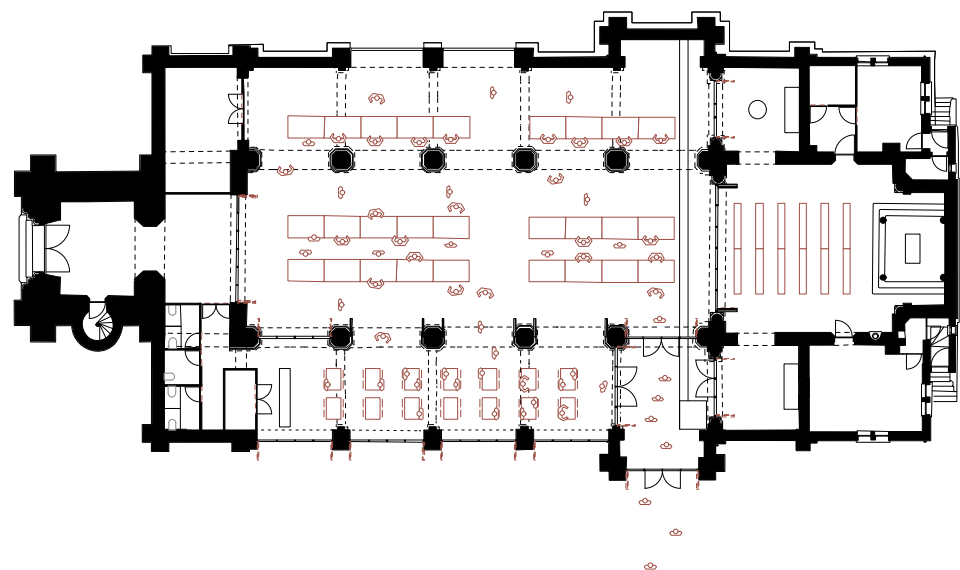
Concert
~ 200 personen

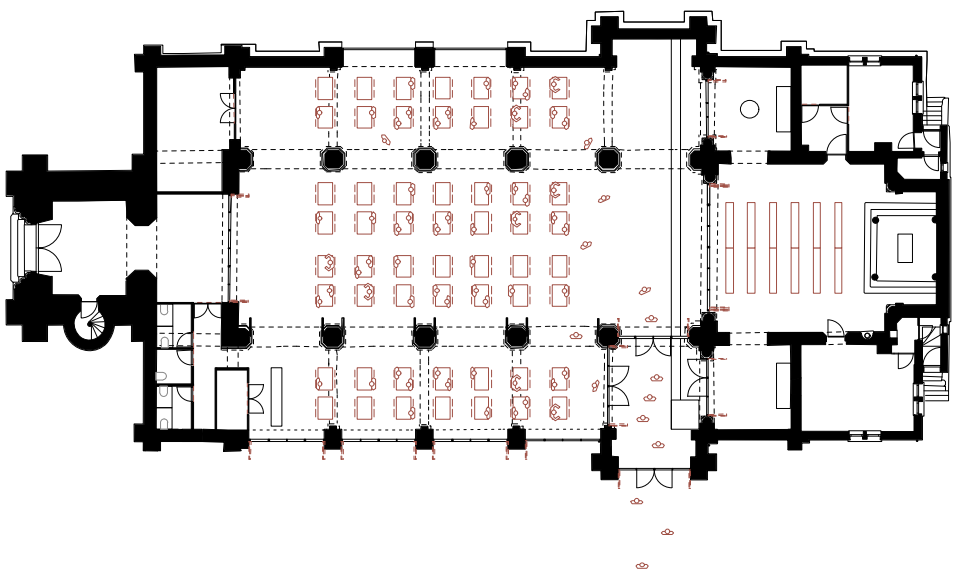
Grote kerkdienst
~ 200 personen

Lokale markt
~ 100 personen

Buurtfeest
~ 300 personen

Art. 14: Variante:

Vergrootte kerkzone

Bijkomende functies in zijkapel

In deze variante voorzien we een grotere zone voor de exclusief kerkelijke activiteiten. We verschuiven de afscheiding één travee naar voren. Het transept wordt dus mee in de kerkzone opgenomen. Hierdoor ontstaat er meer plaats om bijvoorbeeld doopvont en biechtstoel in onder te brengen.

Deze variante bevat eveneens de optie om meerdere functies in de zijbeuk onder te brengen. Naast een café zouden tal van kleine functies geschikt zijn. Zowel overheidsfuncties, als een onthaalpunt, een toerismekantoor of tentoonstellingsplek, als commerciële functies zoals een krantenkiosk, een kunstgalerij of een bloemenwinkel. In deze planversie tekenen we 2 functies, maar het zouden er ook meer kunnen zijn indien een groter deel van de gevel wordt ingenomen. De toegangen van de verschillende gehelen Kerk, Kiosk en Café worden naast elkaar aan het plein voorzien. Tegelijkertijd hebben deze functies ook rechtstreeks toegang tot de multifunctionele ruimte.

Art. 15: Hekwerk

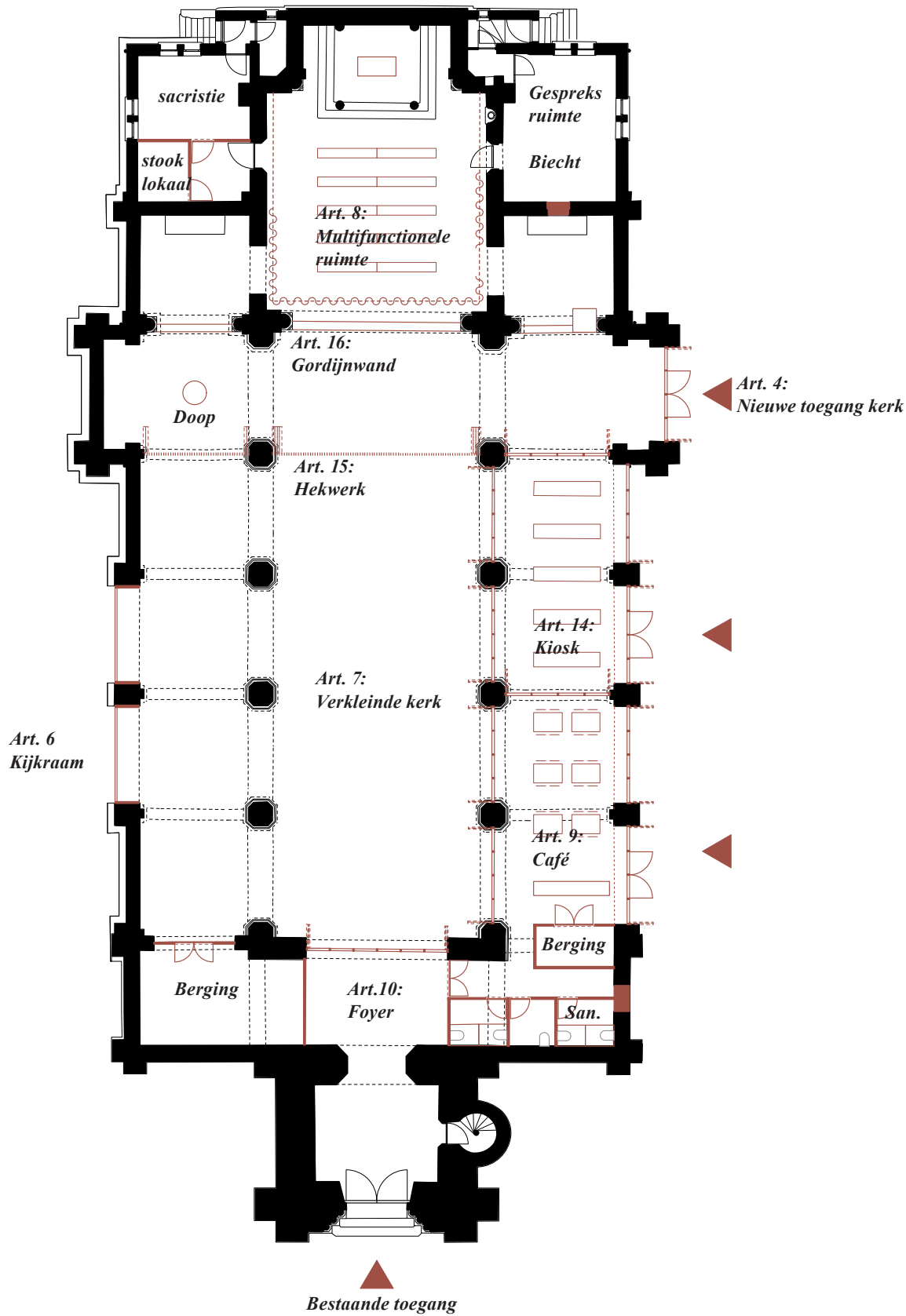
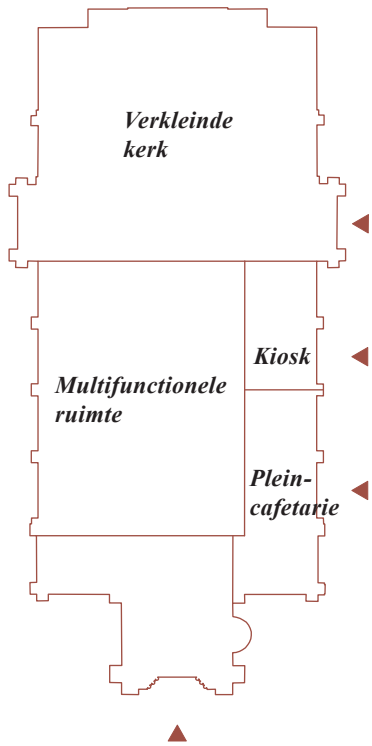
We verschuiven de afscheiding één travee naar voren. De afscheiding ligt nu dwars in de erg hoge middenbeuk. Hier dringt zich een meer genuanceerde afscheiding op. We denken aan een laag hekwerk met een minimale visuele impact.

- Programmatorische randvoorwaarden: deze afscheiding heeft best een flexibel karakter. In open toestand is de kerk nog steeds als één grote ruimte bruikbaar. Dit is interessant bij grote vieringen en begrafenissen.
- Architectonische kwaliteit: Deze ingreep gebeurt in het midden van de kerk en dient bijgevolg zorgvuldig vormgegeven te worden. De vormgeving gaat een dialoog aan met de architectuur van de bestaande kerk. Zie ook de referentiebeelden in bijlage.

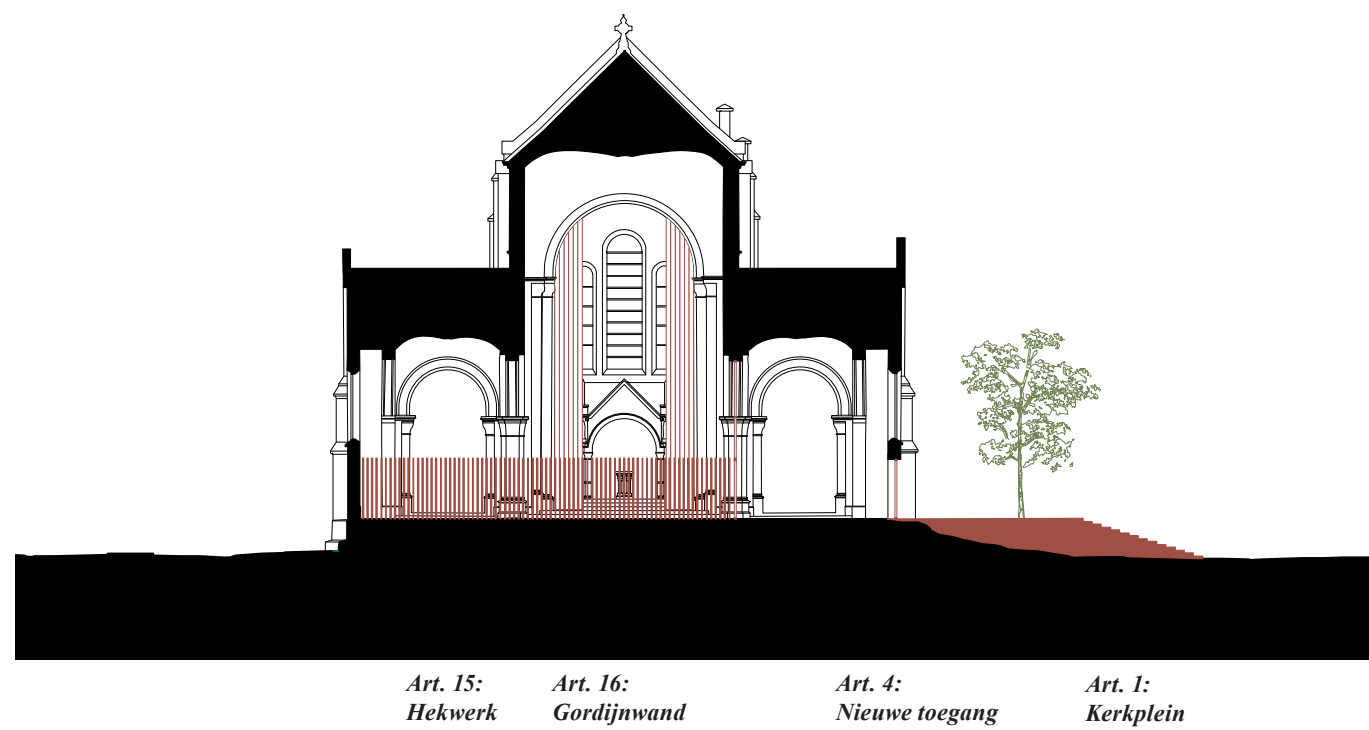
Art. 16: Gordijnwand

Een bijkomende gordijnwand kan ook ruimtelijk een afscheiding creëren tussen koor en hoofdruimte.

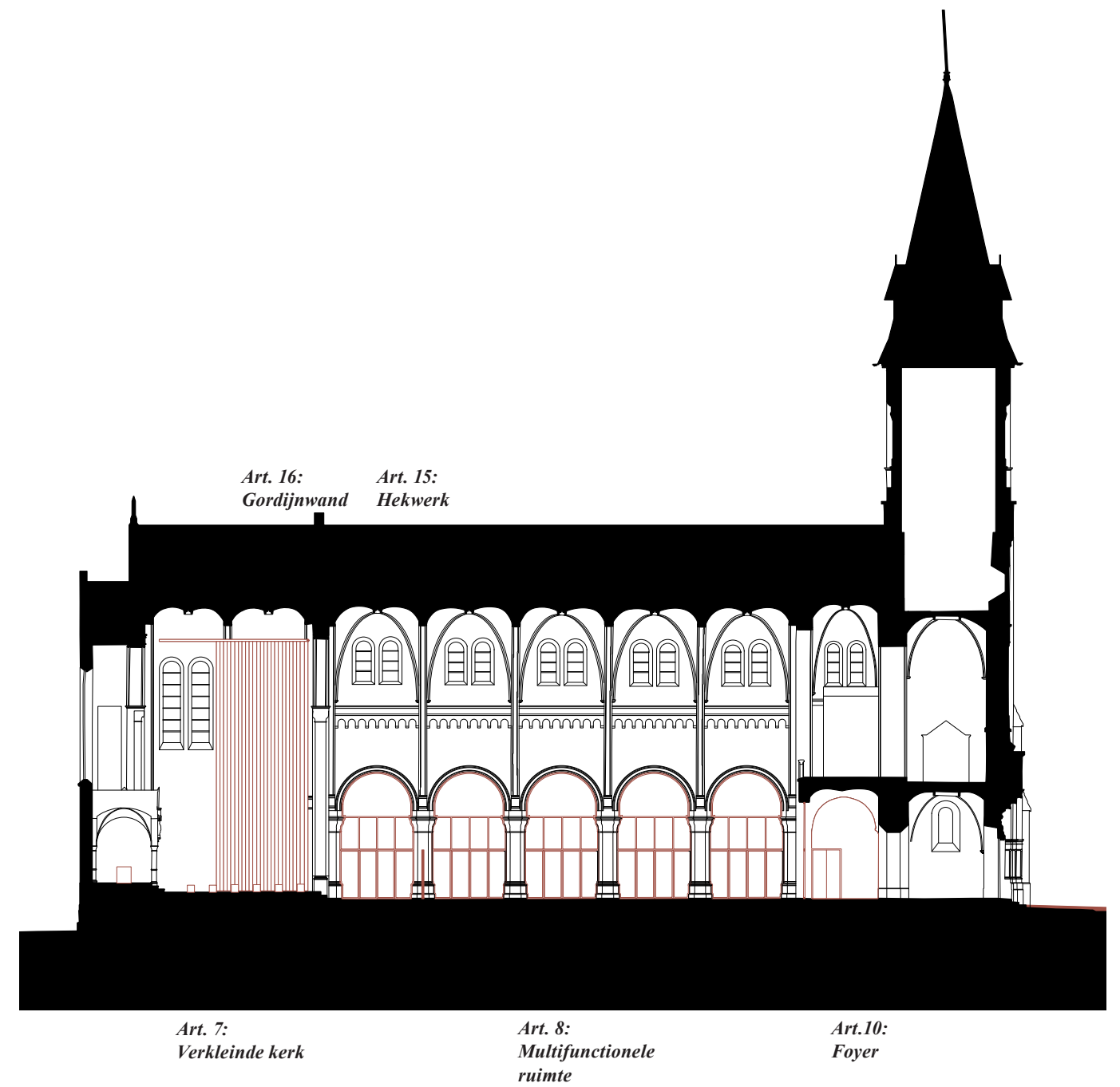
- Programmatorische randvoorwaarden: de invulling van deze afscheiding is afhankelijk van de akoestische, energetische en visuele eisen voor de kerkdienst.
- Architectonische kwaliteit: Een mooi gordijn scheidt het koor. We creëren een aparte sfeer, aangepast aan de intiemere schaal van de verkleinde groep kerkgangers.

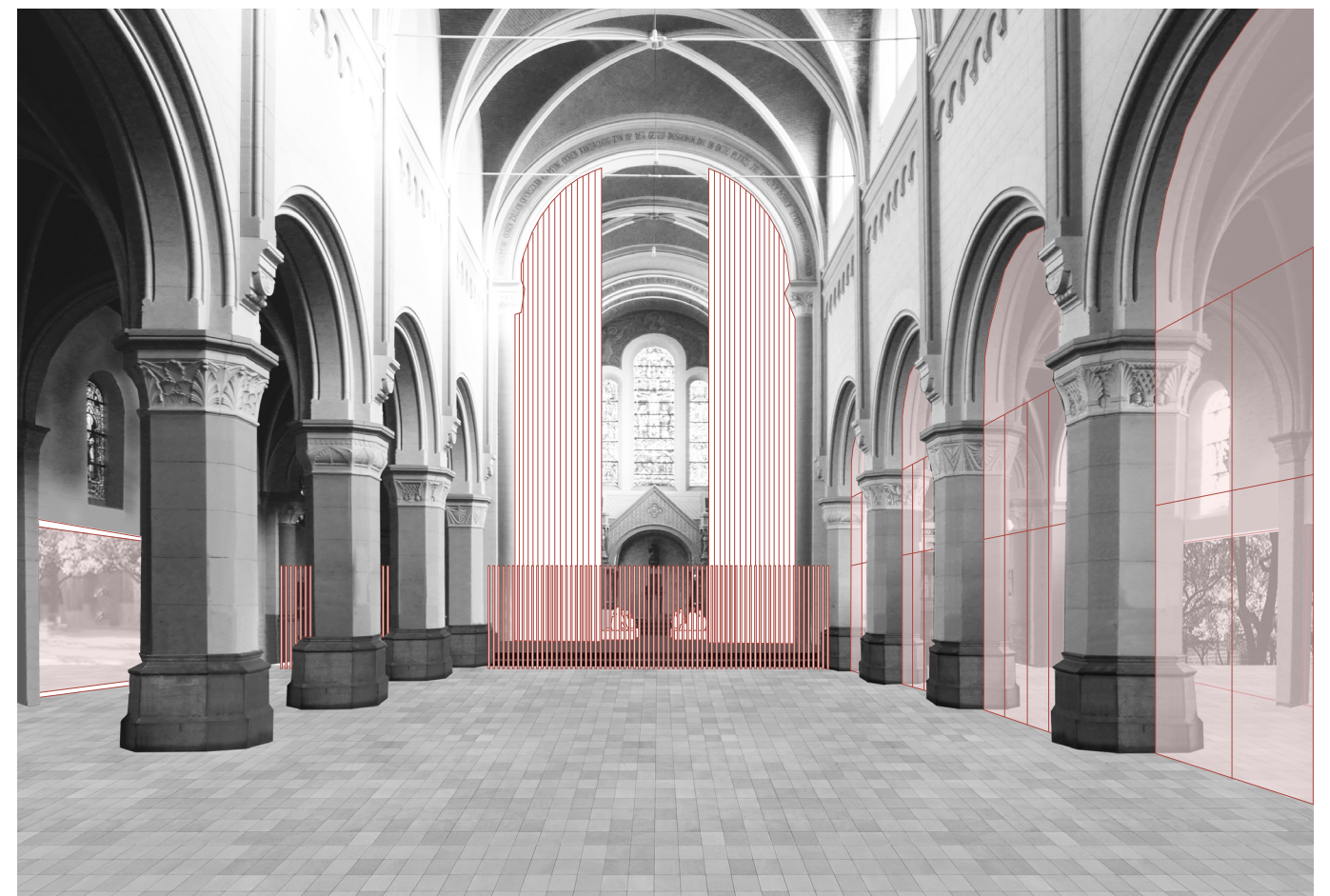

Dwarssnede variante (art.14)

Langssnede variante (art.14)

Zicht multifunctionele ruimte variante (art. 14)

4. Referenties

Herinrichting koor

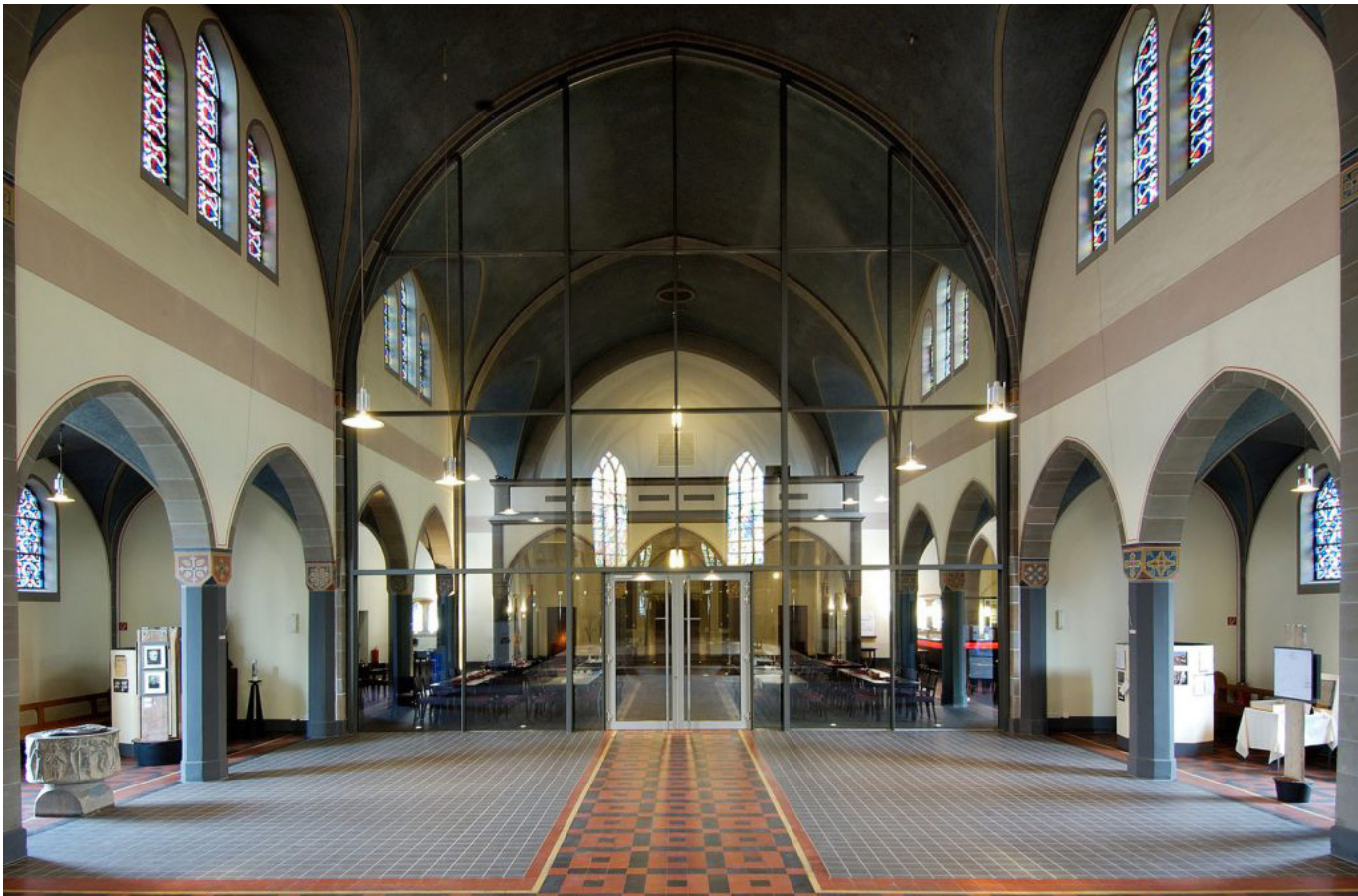
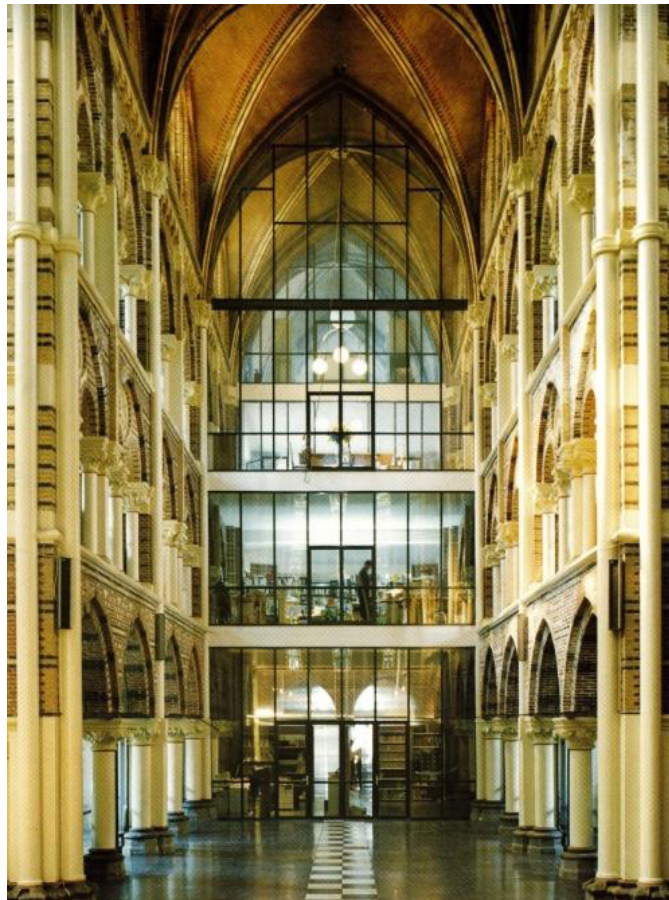
Volgende ontwerpen van koorgedeeltes van kerken tonen een streven naar continuïteit. Ze zoeken enerzijds een verband tussen de elementen onderling, tegelijkertijd zoeken ze binnen een hedendaagse vormgeving naar verbanden met de bestaande kerkarchitectuur. Zowel de vormgeving van de sokkel als het ontwerp van de objecten op deze sokkel maken deel uit van deze compositie.

Afbeeldingen:
1. Kirche St. Gallen, Caruso St. John Architects, 2013; Bron: <https://www.carusostjohn.com/projects/st-gallen-cathedral-chancel/>
2. Meraner Scena Parish church , Messner Architecten, 2016; Bron: <https://divisare.com/projects/340994-messner-architects-meraner-hauser-scena-parish-church>
3. Kirche St. Petri-Pauli in Eisleben, AFF Architekten, 2012; Bron: http://www.baunetz.de/architekten/AFF_Architekten
4. Kirche St. Petri-Pauli in Eisleben, AFF Architekten, 2012; Bron: http://www.baunetz.de/architekten/AFF_Architekten

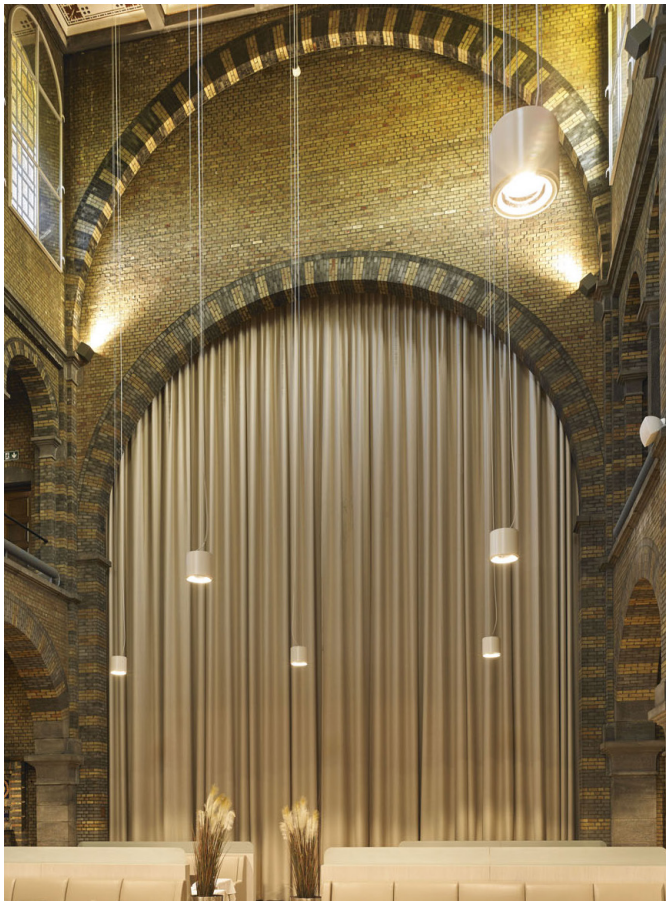
Een schrijnwerkgeheel
als afscheiding van het koor

Afbeeldingen:
1. Sint-Martinuskerk Baak;
Bron: <https://www.herbestemmingkerken.be>
2. Posthoornkerk Amsterdam;
Bron: <https://www.bna.nl/posthoornkerk-amsterdam/>
3. St. Bernarduskirche Oberhausen, Zwo+ Architekten;
Bron: <http://www.bauwelt.de/themen/interview/Sankt-Bernardus-Oberhausen-2668581.html>

Een gordijn
als afscheiding van het koor

Afbeeldingen:
1. Gordijn Rothschildbank London, Inside Outside, 2015;
Bron: <http://vakbladwi.nl/nederlands-ontwerpbureau-wint-prijs-met-gordijn/>
2. Gordijn Stadel museum Frankfurt, Thomas Ruff, 2012;
Bron: <http://www.67nj.org/kvadrat-and-gtf-cut-from-the-same-cloth/>
3. WZC Sint-Vincentius Leuven, 360 architecten, 2010;
Bron: <https://www.onroerendergoed.be/nl/actueel/blog/een-parel-van-herbestemming/>
4. Columbarium St. Bartholomäus Köln, Kissler + Effgen Architekten BDA, 2011;
Bron: <http://www.baukunst-nrw.de/objekte/Umgestaltung-St-Bartholomaeus-in-ein-Kolumbarium--2676.htm>

Een hekwerk
als afscheiding van de kerkzone

Afbeeldingen:
1. Franziskanerkirche Solothurn
Bron: <https://christkatholisch.ch/solothurn-kirche/geschichte>
2. Museumpaviljoen Middelheim Antwerpen, Robbrecht en Daem architecten, 2012;
Bron: <http://afasiaarchzine.com/2015/03/robbrecht-and-dae/>

Een nieuw terrasraam
in een oude gevel

Afbeeldingen:
1+2. Tate modern, Herzog & De Meuron, 2012
3+4. Dorpshuis de Trapkes Sprundel, 2014;
Bron: <http://www.beleefsprundel.nl/dorpshuis/>

Een kijkraam
in een oude gevel

1.

2.

Afbeeldingen:
1. Caixa Forum Madrid, Herzog & De Meuron, 2008;
bron: <https://www.herzogdemeuron.com/index/projects/complete-works/201-225/201-caixaforum-madrid.html>
2. Anish Kapoor Studio, Caseyferro Architects, 2014;
Bron: <https://www.archdaily.com/786255/anish-kapoor-studio-i-caseyferro-architects>

Verschillende gebruiken
multifunctionele ruimte

Theater

Concert

Markt / Tentoonstelling

Feest

Afbeeldingen:
1. Amuz Augustinus muziekcentrum Antwerpen;
Bron: <http://crkc.be/amuz-augustinus-muziekcentrum>
2. Ligconcert in Regenboogkerk Hilversum;
Bron: <http://www.ligconcert.nl/>
3. Brocante markt in Laurenskerk Rotterdam, Wim Quist, 1981;
Bron: <https://rotterdam.info/agenda/brocante-fair/>
4. Kulturkirche Altona Hamburg;
Bron: <https://www.fiylo.de/location-hamburg/kulturkirche-altona-2251/>

COLOFON

Begeleid haalbaarheidsonderzoek voor herbestemming voor de Jan-van-Ruusbroec en Onze-Lieve-Vrouw kerk te Ruisbroek

In opdracht van:
Gemeente Sint-Pieters-Leeuw
Erik Wuyts
Pastorijstraat 21
1600 Sint-Pieters-Leeuw
(contactpersoon: eric.wuyts@sint-pieters-leeuw.be)

Projectbegeleiding:
Projectbureau Herbestemming Kerken
Niek de Roo
Paviljoenstraat 9
1030 Brussel
E: projectbureau@herbestemmingkerken.be

Het projectbureau 'Herbestemming Kerken' is een initiatief van:

- De minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands beleid en Onroerend Erfgoed.
- De Vlaamse minister van Binnenlands Bestuur, Inburgering, Wonen, Gelijke Kansen en Armoedebestrijding.
- De Vlaamse Vereniging voor Steden en Gemeenten (VVSG), mede-optredend namens het Kenniscentrum Vlaamse Steden en Vlinten (Koepel Vlaamse Streekontwikkelingsorganisaties)
- Het Team Vlaamse Bouwmeester van het Departement kanselarij en Bestuur
- Het Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur

Het Projectbureau werkt nauw samen met het Agentschap Binnenlands Bestuur - Team Gesubsidieerde infrastructuur van de Departement Kanselarij en Bestuur.

Dit begeleid haalbaarheidsonderzoek werd mede financieel mogelijk gemaakt door een subsidie van 30% in toepassing van het besluit van de Vlaamse Regering betreffende de toekenning van subsidies voor gebouwen van de eredienst van 20 december 2013.

Ontwerpbureau
TV Studio Thys Vermeulen - Studio Roma
i.s.m. Sven Sterken KU Leuven
Util Strukturstudies
Henk Pijpaert Engineering
Leopold II laan 53
1080 Brussel
E: tom.thys@studiothysvermeulen.be

ontwerp: Sofie Beyen, Andriy Bruyninckx, Nicole Fröhlich, Ine Huybreghs, Sven Sterken, Tom Thys

Datum: mei 2018

Alle tekeningen zijn indicatief; de maatvoering is onder voorbehoud en gebaseerd op de gegevens en plannen die aangereikt werden door de opdrachtgever.

Alle foto's zijn gemaakt door TV Studio Thys Vermeulen-Studio Roma tenzij andere bronvermelding.

TV Studio Thys Vermeulen

Studio Roma

i.s.m.

Sven Sterken KU Leuven

Util Strukturstudies

Henk Pijpaert Engineering

Haalbaarheidsonderzoek herbestemming
Parochiekerk Jan Ruusbroec en Onze-Lieve-Vrouw, Ruisbroek

Deel 3
Raming
04.05.2018

Raming herbestemming van de Parochiekerk Jan Ruusbroec en Onze-Lieve-Vrouw te Ruisbroek

Concluderend model

Kosten voor de restauratie zijn hier niet inbegrepen

Artikel	Omschrijving	Meetcode	Hoeveelheid	Eenheidsprijs	Totaalprijs
0	Vorbereidende werken voor de herbestemming				€ 67.500
0.1	Werfinrichting, organisatie en coördinatie	GP		€ 60.000	€ 60.000
0.2	Beveiligings- en beschermingswerken	GP		€ 7.500	€ 7.500
1	Herbestemming: bouwkundige werken				€ 484.956
1.0	Facultatief: schilderen van de kerk				
1.0.1	Kleine pleisterwerken en schilderen muren <i>muren + kolommen. Stellingen zijn inbegrepen</i>	m2	2310	25	€ 57.752
1.1	Openen van de kerk naar het plein				
1.1.1	Maken van openingen in de gevel <i>maken vijf raamopeningen in zuidgevel naar plein</i>	m3	31	€ 800	€ 24.788
1.1.2	Beglaasde opengaande terrasraampartijen <i>opengaande, beglaasde wand in zuidgevel. Prijs afhankelijk van detaillering</i>	m2	56	€ 950	€ 53.519
1.2	Openen van de kerk naar de straat				
1.2.1	Maken van openingen in de gevel <i>maken raamopeningen in noordgevel naar straat</i>	m3	12	€ 800	€ 9.656
1.2.2	Beglaasde gesloten kijkramen <i>plaatsing 2 nieuwe kijkramen</i>	m2	23	€ 650	€ 15.088
1.3	Opdelen van de kerk - flexibele wanden				
1.3.1	Flexibele wanden met opengaande delen tussen zijbeuk en middenbeuk - afsluiting tot in de bogen				
1.3.1.1	Onderste deel / opengaand	m2	46	€ 850	€ 39.341
1.3.1.2	Bovenste deel / vast	m2	54	€ 600	€ 32.640
1.3.2	Flexibele wanden met opengaande delen foyer - lage afsluiting	m2	17	€ 850	€ 14.462
1.3.3	Flexibele wanden met opengaande delen tussen polyvalente zaal en liturgische ruimte - hoge afsluiting				
1.3.3.1	Onderste deel / opengaand	m2	35	€ 850	€ 29.942
1.3.3.2	Bovenste deel / vast	m2	94	€ 600	€ 56.520
1.3.4	Flexibele wanden met opengaande delen - afscheiding nieuwe toegangsruimte - hoge afsluiting				
1.3.4.1	Onderste deel / opengaand	m2	37	€ 850	€ 31.541
1.3.4.2	Bovenste deel / vast	m2	44	€ 600	€ 26.220
1.4	Aanpassen koor voor liturgische ruimte - verkleinde kerk				
1.4.1	Verplaatsen cultusgoederen naar de liturgische ruimte	budget		€ 5.000	€ 5.000
1.4.2	Plateaulift <i>installatie van plateaulift inclusief aanpassing aan bestaande trapredes</i>	budget		€ 15.000	€ 15.000
1.4.3	Verplaatsing tredes <i>verwijderen bestaand verhoog en herstel onderliggende vloer en treden raming, kostprijs afhankelijk van type verhoog en toestand vloer</i>	GP		€ 3.500	€ 3.500
1.5	Verplaatsen stooklokaal				
1.5.5	Nieuwe muren in sacristie-stooklokaal	m3	5	€ 700	€ 3.751
1.5.6	Nieuwe Rf binnendeuren in sacristie-stooklokaal	stuk	2	€ 800	€ 1.600
1.6	Dienende ruimten in de foyer				
1.6.1	Aanpassingen vloeren in foyer <i>demonteren tegels en terugplaatsen na metselwerk muren</i>	m2	81	€ 200	€ 16.160
1.6.2	Maken van openingen in bestaande muren	m3	9	€ 800	€ 6.957
1.6.3	Nieuwe gepleisterde muren in foyer <i>metselwerkwanden voor berguimtes, incl fundering</i>	m2	93	€ 230	€ 21.381
1.6.3.1	Nieuwe muren met tegelwerk <i>metselwerk en tegelwerk voor sanitair, incl fundering</i>	m2	39	€ 300	€ 11.637
1.6.3.2	Scheidingswanden sanitair	budget		€ 4.000	€ 4.000
1.6.3.3	Nieuwe binnendeuren	stuk	9	€ 500	€ 4.500
2	Herbestemming: technieken				€ 418.023
2.1	Liturgische ruimte				
2.1.1	Verwarming en ventilatie deel koor en zijkapellen <i>verwarming met vloerconvectoren inclusief aanpassingen vloeren</i>	m2	153	€ 350	€ 53.445
2.1.2	Verwarming en ventilatie deel sacristie, berging, biecht,...	m2	67	€ 150	€ 10.050

	<i>radiatoren</i>				
2.1.3	Elektriciteit	m2	334	€ 100	€ 33.370
2.2	Polyvalente ruimte				
2.2.1	Verwarming en ventilatie <i>verwarming met vloerconvectoren inclusief aanpassingen vloeren inclusief transept, foyer en inkomruimte</i>	m2	477	€ 350	€ 166.950
2.2.2	Elektriciteit <i>uitgezonderd bijzondere technieken (spots, sterkstroom, geluid,...)</i>	m2	477	€ 100	€ 47.700
2.3	Dienende ruimte in de foyer <i>sanitair, berguimtes,...</i>				
2.3.1	Verwarming en ventilatie <i>radiatoren</i>	m2	52	€ 150	€ 7.751
2.3.2	Elektriciteit	m2	52	€ 150	€ 7.751
2.3.3	Sanitair <i>5 wc's met 3 lavabo's, inclusief rioleringswerken</i>	GP		€ 15.000	€ 15.000
2.4	Ruimte voor publieksfunctie aan het plein				
2.4.1	Verwarming en ventilatie <i>verwarming met vloerconvectoren inclusief aanpassingen vloeren</i>	m2	138	€ 350	€ 48.368
2.4.2	Elektriciteit	m2	138	€ 200	€ 27.639
3	Verbetering energieprestatie				€ 203.854
3.1	Isolatie daken <i>isolatie op de gewelven</i>	m2	1244	€ 75	€ 93.299,15
3.2	Voorzetramen <i>stalen opengaande ramen binnenzijde</i>				
3.2.1	Liturgische ruimte	m2	63	€ 680	€ 43.146,00
3.2.2	Polyvalente ruimte	m2	83	€ 680	€ 56.746,00
3.2.3	Ruimte voor publieksfunctie	m2	16	€ 680	€ 10.662,40
4	Overige kosten				€ 117.433
4.1	Veiligheidsmarge	%	10%	€ 1.174.333	€ 117.433
5	Erelonen				€ 180.847
5.1	Erelonen architect, technieken, stabiliteit, VC, EPB	%	14%	€ 1.291.766	€ 180.847
TOTAAL					€ 1.472.613
INCL BTW (21%)					€ 1.781.862

Besparing: geen verwarming en energieprestatieverbetering in polyvalente ruimte

0	Vorbereidende werken voor de herbestemming				€ 67.500
1	Herbestemming: bouwkundige werken				€ 484.956
2	Herbestemming: technieken <i>In polyvalente ruimte enkel elektriciteit aan 50€/m2</i>				€ 227.223
3	Verbetering energieprestatie <i>enkel voorzetramen in liturgische ruimteen ruimte voor publieksfunctie</i>				€ 147.108
4	Overige kosten				€ 92.679
5	Erelonen				€ 142.725
TOTAAL					€ 1.162.190
INCL BTW (21%)					€ 1.406.250

Ter informatie: richtwaarde voor de buitenaanleg

0	Vorbereidende werken	GP		€ 50.000	€ 50.000
1	Afbraak en demontagewerken	m2	2130	€ 25	€ 53.250
2	Verhoging van het plein en grondwerken <i>grondaanvoer</i>	m3	3150	€ 30	€ 94.500
3	Nieuwe trappen	m2	191	€ 230	€ 44.022
4	Pleinverharding	m2	2130	€ 115	€ 244.950
5	Onvoorziene en allerhande	GP		€ 75.000	€ 75.000
6	Erelonen architect, technieken, stabiliteit, VC, EPB	%	10%	€ 561.722	€ 56.172

TOTAAL	€ 617.894
INCL BTW (21%)	€ 747.652

Raming herbestemming van de Parochiekerk Jan Ruusbroec en Onze-Lieve-Vrouw te Ruisbroek

Variante

Nota: de kosten voor de restauratie zijn niet inbegrepen

Artikel	Omschrijving	Meetcode	Hoeveelheid	Eenheidsprijs	Totaalprijs
0	Vorbereidende werken voor de herbestemming				€ 67.500
0.1	Werfinrichting, organisatie en coördinatie	GP		€ 60.000	€ 60.000
0.2	Beveiligings- en beschermingswerken	GP		€ 7.500	€ 7.500
1	Herbestemming: bouwkundige werken				€ 417.616
1.0	Facultatief: schilderen van de kerk				
1.0.1	Kleine pleisterwerken en schilderen muren <i>muren + kolommen. Stellingen zijn inbegrepen</i>	m2	2310	25	€ 57.752
1.1	Openen van de kerk naar het plein				
1.1.1	Maken van openingen in de gevel <i>maken vijf raamopeningen in zuidgevel naar plein</i>	m3	31	€ 800	€ 24.788
1.1.2	Beglaasde opengaande terasraampartijen <i>opengaande, beglaasde wand in zuidgevel. Prijs afhankelijk van detaillering</i>	m2	56	€ 950	€ 53.519
1.2	Openen van de kerk naar de straat				
1.2.1	Maken van openingen in de gevel <i>maken raamopeningen in noordgevel naar straat</i>	m3	12	€ 800	€ 9.656
1.2.2	Beglaasde gesloten kijkramen <i>plaatsing 2 nieuwe kijkramen</i>	m2	23	€ 650	€ 15.088
1.3	Opdelen van de kerk - flexibele wanden				
1.3.1	Flexibele wanden met opengaande delen tussen zijbeuk en middenbeuk - afsluiting tot in de bogen				
1.3.1.1	Onderste deel / opengaand	m2	46	€ 850	€ 39.341
1.3.1.2	Bovenste deel / vast	m2	54	€ 600	€ 32.640
1.3.2	Flexibele wanden met opengaande delen foyer - lage	m2	17	€ 850	€ 14.462
1.3.3	Flexibele wand met opengaande delen tussen liturgische ruimte en kiosk				
1.3.3.1	Onderste deel / opengaand	m2	12	€ 850	€ 10.514
1.3.3.2	Bovenste deel / vast	m2	15	€ 600	€ 9.120
1.3.4	Hekwerk tussen polyvalente zaal en lithurgische ruimte - lage afsluiting	m2	38	€ 650	€ 24.490
1.4	Aanpassen koor voor liturgische ruimte - verkleinde kerk				
1.4.1	Verplaatsen cultusgoederen naar de liturgische ruimte	budget		€ 5.000	€ 5.000
1.4.2	Afscheiding van het koor en het schip met een gordijnwand <i>Prijs erg afhankelijk van type gordijn en stof</i>	m2	225	150	€ 33.759
1.4.3	Plateaulift <i>installatie van plateaulift inclusief aanpassing aan bestaande traptredes</i>	budget		€ 15.000	€ 15.000
1.4.4	Verplaatsing tredes <i>verwijderen bestaand verhoog en herstel onderliggende vloer en treden raming, kostprijs afhankelijk van type verhoog en toestand vloer</i>	GP		€ 3.500	€ 3.500
1.5	Verplaatsen stooklokaal				
1.5.5	Nieuwe muren in sacristie-stooklokaal	m3	5	€ 700	€ 3.751
1.5.6	Nieuwe Rf binnendeuren in sacristie-stooklokaal	stuk	2	€ 800	€ 1.600
1.6	Dienende ruimten in de foyer				
1.6.1	Aanpassingen vloeren in foyer <i>demonteren tegels en terugplaatsen na metselwerk muren</i>	m2	81	€ 200	€ 16.160
1.6.2	Maken van openingen in bestaande muren	m3	9	€ 800	€ 6.957
1.6.3	Nieuwe gepleisterde muren in foyer <i>metselwerkwanden voor bergruimtes, incl fundering</i>	m2	93	€ 230	€ 21.381
1.6.3.1	Nieuwe muren met tegelwerk <i>metswelwerk en tegelwerk voor sanitair, incl fundering</i>	m2	39	€ 300	€ 11.637
1.6.3.2	Scheidingswanden sanitair	budget		€ 4.000	€ 4.000
1.6.3.3	Nieuwe binnendeuren <i>nieuwe enkele binnendeuren</i>	stuk	7	€ 500	€ 3.500
2	Herbestemming: technieken				€ 406.623
2.1	Liturgische ruimte				
2.1.1	Verwarming en ventilatie deel koor, zijkapellen en transept <i>verwarming met vloerconvectoren inclusief aanpassingen vloeren</i>	m2	267	€ 350	€ 93.345
2.1.2	Verwarming en ventilatie deel sacristie en bergruimte	m2	67	€ 150	€ 10.050

	<i>radiatoren</i>				
2.1.3	Elektriciteit	m2	334	€ 100	€ 33.370
2.2	Polyvalente ruimte				
2.2.1	Verwarming en ventilatie <i>verwarming met vloerconvectoren inclusief aanpassingen vloeren inclusief foyer</i>	m2	363	€ 350	€ 127.050
2.2.2	Elektriciteit <i>uitgezonderd bijzondere technieken (spots, sterkstroom, geluid,...)</i>	m2	363	€ 100	€ 36.300
2.3	Dienende ruimte in de foyer <i>sanitair, vestiaire, berging, keukentje,...</i>				
2.3.1	Verwarming en ventilatie <i>radiatoren</i>	m2	52	€ 150	€ 7.751
2.3.2	Elektriciteit	m2	52	€ 150	€ 7.751
2.3.3	Sanitair <i>5 wc's met 3 lavabo's, inclusief rioleringswerken</i>	GP		€ 15.000	€ 15.000
2.4	Ruimte voor publieksfunctie aan het plein				
2.4.1	Verwarming en ventilatie <i>verwarming met vloerconvectoren inclusief aanpassingen vloeren</i>	m2	138	€ 350	€ 48.368
2.4.2	Elektriciteit	m2	138	€ 200	€ 27.639
3	Verbetering energieprestatie				€ 203.854
3.1	Isolatie daken <i>isolatie op de gewelven</i>	m2	1244	€ 75	€ 93.299,15
3.2	Voorzetramen <i>stalen opengaande ramen binnenzijde</i>				
3.2.1	Liturgische ruimte	m2	74	€ 680	€ 50.626,00
3.2.2	Polyvalente ruimte	m2	72	€ 680	€ 49.266,00
3.2.3	Ruimte voor publieksfunctie	m2	16	€ 680	€ 10.662,40
4	Overige kosten				€ 109.559
4.1	Veiligheidsmarge	%	10%	€ 1.095.592	€ 109.559
5	Erelonen				€ 168.721
5.1	Erelonen architect, technieken, stabiliteit, VC, EPB	%	14%	€ 1.205.151	€ 168.721
TOTAAL					€ 1.373.873
INCL BTW (21%)					€ 1.662.386

Besparing: geen verwarming en energieprestatieverbetering in polyvalente ruimte

0	Vorbereidende werken voor de herbestemming				€ 67.500
1	Herbestemming: bouwkundige werken				€ 417.616
2	Herbestemming: technieken <i>In polyvalente ruimte elektriciteit aan 50€/m2</i>				€ 267.123
3	Verbetering energieprestatie <i>geen voorzetramen in polyvalente ruimte</i>				€ 154.588
4	Overige kosten				€ 90.683
5	Erelonen				€ 139.651
TOTAAL					€ 1.137.160
INCL BTW (21%)					€ 1.375.964

Ter informatie: richtwaarde voor de buitenaanleg

0	Vorbereidende werken	GP		€ 50.000	€ 50.000
1	Afbraak en demontagewerken	m2	2130	€ 25	€ 53.250
2	Verhoging van het plein en grondwerken <i>grondaanvoer</i>	m3	3150	€ 30	€ 94.500
3	Nieuwe trappen	m2	191	€ 230	€ 44.022
4	Pleinverharding	m2	2130	€ 115	€ 244.950
5	Onvoorziene en allerhande	GP		€ 75.000	€ 75.000
6	Erelonen	%	10%	€ 561.722	€ 56.172
TOTAAL					€ 617.894
INCL BTW (21%)					€ 747.652

COLOFON

Begeleid haalbaarheidsonderzoek voor herbestemming voor de Jan-van-Ruusbroec kerk te Ruisbroek

In opdracht van:
Gemeente Sint-Pieters-Leeuw
Erik Wuyts
Pastorijstraat 21
1600 Sint-Pieters-Leeuw
(contactpersoon: eric.wuyts@sint-pieters-leeuw.be)

Projectbegeleiding:
Projectbureau Herbestemming Kerken
Niek de Roo
Paviljoenstraat 9
1030 Brussel
E: projectbureau@herbestemmingkerken.be

Het projectbureau 'Herbestemming Kerken' is een initiatief van:

- De minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands beleid en Onroerend Erfgoed.
- De Vlaamse minister van Binnenlands Bestuur, Inburgering, Wonen, Gelijke Kansen en Armoedebestrijding.
- De Vlaamse Vereniging voor Steden en Gemeenten (VVSG), mede-optredend namens het Kenniscentrum Vlaamse Steden en Vlieter (Koepel Vlaamse Streekontwikkelingsorganisaties)
- Het Team Vlaamse Bouwmeester van het Departement kanselarij en Bestuur
- Het Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur

Het Projectbureau werkt nauw samen met het Agentschap Binnenlands Bestuur - Team Gesubsidieerde infrastructuur van de Departement Kanselarij en Bestuur.

Dit begeleid haalbaarheidsonderzoek werd mede financieel mogelijk gemaakt door een subsidie van 30% in toepassing van het besluit van de Vlaamse Regering betreffende de toekenning van subsidies voor gebouwen van de eredienst van 20 december 2013.

Ontwerpbureau
TV Studio Thys Vermeulen - Studio Roma
i.s.m. Sven Sterken KU Leuven
Util Strukturstudies
Henk Pijpaert Engineering
Leopold II laan 53
1080 Brussel
E: tom.thys@studiothysvermeulen.be

ontwerp: Sofie Beyen, Andriy Bruyninckx, Nicole Fröhlich, Ine Huybreghs, Sven Sterken, Tom Thys

Datum: mei 2018

Alle tekeningen zijn indicatief; de maatvoering is onder voorbehoud en gebaseerd op de gegevens en plannen die aangereikt werden door de opdrachtgever.

Alle foto's zijn gemaakt door TV Studio Thys Vermeulen-Studio Roma tenzij andere bronvermelding.